1000 km
med
HUNDESLÆDE

- Nordøstgrønland 1940

ved

Niels Haarløv

1000 km med Hundeslæde
- Nordøstgrønland 1940[1]

ved

Niels Haarløv

Redigeret af Lars Christian Ingerslev

Første udgave juni 2004, Revideret udgave sept 2007

Eli Knudsen,
Korporal i den nordøstgrønlandske slædepatrulje,
dræbt af tyskerne d. 26.3.1943 ud for Sandodden,
tilegnes denne bog.

INDHOLD

Forord vii

Opturen 1

Mørkefjord Tiden: Mit Arbejde i Grønland 22

Julen 1939 45

Dagslys kommer tilbage til Mørkefjord 47

Indledning 67

1000 km med Hundeslæde 69

Scoresbysund 109

Til Havna i Fuld Fart 113

Turen Tilbage til København 115

1. Tillæg: Fugle og Pattedyr Set i Nordøstgrønland 121

2. Tillæg: Stationernes Stilling i Året 1940 123

---

[1]Denne udgave har udnyttet dagbøger; breve; notater; originalteksten under titlen *Sydover, Dagbogsoptegnelser fra Nordøstgrønland*; særtryk af Naturens Verden, 1941, under titlen *En Forårstur langs Grønlands Østkyst*; og teksten fra Tidskrift for Grønland August 1957 under titlen *Fra Mørkefjord til København I 1940*, alle skrevet af min onkel Niels Haarløv.

3. Tillæg: Oversigt 127

FOTOINDHOLD

Forside Rast på havisen efter Kongeborg . . . . . Omslag
Fig. 1 Niels Haarløv, forfatteren, i 1939. vii
Fig. 2 Mine redskaber som Zoolog. ix
Fig. 3 Sejlads igennem isen. Billedet hænger i hjemmet hos både Ziebell og Haarløv. x
Fig. 4 Gustav Holm på en tidligere rejse. 1
Fig. 5 Ombord skib 1 2
Fig. 6 Ombord skib 2 2
Fig. 7 Ombord skib 3 3
Fig. 8 Ombord skib 4 3
Fig. 9 Ombord skib 5 4
Fig. 10 Ombord skib 6 5
Fig. 11 Ombord skib 7 6
Fig. 12 Ombord skib 8 7
Fig. 13 Ombord skib 9 - slagteren 8
Fig. 14 Ombord skib 11 9
Fig. 15 Ombord skib 10 - kysten nærmes. 9
Fig. 16 Ombord skib 12 - ind igennem isen 10
Fig. 17 På vej ind til Loch Fyne. 10
Fig. 18 En pram, lavet af to redningsbåde. 10
Fig. 19 To heste færges ind til kysten derpå 11
Fig. 20 ... og skal lokkes i land i Loch Fyne. 11
Fig. 21 Den tredje hest lossedes. 11
Fig. 22 Hestene færdiggøres på stranden 11
Fig. 23 Ombord skib 13 - "frisøren" 12
Fig. 24 Mellemhuset [367], velmonteret fangsthytte med tagpap, jordvold og bislag. 13
Fig. 25 Insekter skal fanges ved Loch Fyne, Clavering Ø i baggrunden. 14
Fig. 26 Fuglerede med æg, Loch Fyne. 14
Fig. 27 Østkysten af Loch Fyne 14
Fig. 28 Høsækkene og brædderne på stranden. 14
Fig. 29 Presenningen som telt bag vognen. 15
Fig. 30 Solnedgang over Hudson Land 15
Fig. 31 Hygge ved ovnen 15
Fig. 32 Sådan kan man beskyttes mod myg. 15
Fig. 33 ...eller man kan beskyttes sådan. 16
Fig. 34 På vej ind mod Tobias Dalen. 16
Fig. 35 Terrænet passede ikke til hestevogn. 17
Fig. 36 Aftenhygge ned ved stranden. 17
Fig. 37 Udsigt mod nord, Loch Fyne med Hudson Land til venstre. 18
Fig. 38 Hundene aflæsses 1 20

Fig. 39 Hundene aflæsses 2 21
Fig. 40 Hundene aflæsses 3 21
Fig. 41 Hundene aflæsses 4 21
Fig. 42 Ombord skib 14 - hunde 21
Fig. 43 Stormbugthytten [631] (?) ved Danmarkshavn. 22
Fig. 44 Forårsblomster ved Mørkefjorden med Orientering Øerne i det fjerne. 23
Fig. 45 Blomster 1. 23
Fig. 46 Kort over Mørkefjord egnen 24
Fig. 47 Blomster 2. 25
Fig. 48 Blomster 3. 26
Fig. 49 Mørkefjord ved ankomsten 27
Fig. 50 Hundene ved Hvalrosodde Station. 28
Fig. 51 Blomster 4. 28
Fig. 52 Blomster 5. 29
Fig. 53 Stenet strand om sommeren med Orientering Øerne i baggrunden. 30
Fig. 54 Sejlbåd og hunde på stranden ved Hvalrosodde, med Orientering Øerne i baggrunden. 32
Fig. 55 Stendynge, Telegrafist Gunnar Andersens grav, Hvalrosodde. 33
Fig. 56 Kysten ved Mørkefjord med Orientering Øerne. 34
Fig. 57 Blomst. 35
Fig. 58 Mindre stendynge. 37
Fig. 59 På stranden, med bjerg i det fjerne. 38
Fig. 60 Vandkanten. 39
Fig. 61 Ødemarkens blomster. 40
Fig. 62 Bjerg i nærheden af Mørkefjord Station(?). 41
Fig. 63 Fjord 42
Fig. 64 Fjord 43
Fig. 65 Snelandskab. 44
Fig. 66 Juleflaget. 45
Fig. 67 Julen 1939 i Mørkefjord (juleflaget hænger på vægen). Siddende (fra venstre) er maskinmester og fangstmand C.H. Schultz, zoologistuderende Niels Haarløv, forfatter Andreas Hvidberg, fangstmand Poul Hennings, telegrafist Kristian Madsen og fangstmand Carlos Ziebell. 46
Fig. 68 Stranden om vinteren med Orientering Øerne i det fjerne. 48
Fig. 69 Fyget sne. 49
Fig. 70 Bjerglandskab. 50
Fig. 71 Minervuat mod nord. 52
Fig. 72 Minervuat mod vest. 52
Fig. 73 Frossen fjord med bjerg på den modsatte side. 53
Fig. 74 Hennings med ræveskind ved Hvalrosodde Station. 55
Fig. 75 Hvalskelet set mod sæløen. 56
Fig. 76 Udgravet hul. (Zoologen arbejder!) 56
Fig. 77 Hennings ved Hvalrosodde Station. 57
Fig. 78 Arbejdsplads ved Mørkefjord Station. 57
Fig. 79 Pas gennemgang 1. 58
Fig. 80 Pas gennemgang 2. 59
Fig. 81 Pas gennemgang 3. 59
Fig. 82 Pas gennemgang, igennem, med udsigt over en fjord(?). 59

Fig. 83 Pas gennemgang, længere fremme. . . . 59
Fig. 84 I nærheden af Hvalrosodde Station. . . . 61
Fig. 85 Hvalrosodde Station på afstand 1. . . . 62
Fig. 86 Hvalrosodde Station på afstand 2. . . . 62
Fig. 87 Fjern fjordudsigt. . . . 65
Fig. 88 Mørkefjord egnen. . . . 66
Fig. 89 Mørkefjord Station [641], April 1940 . . . 67
Fig. 90 Skind der hænger til luftning ved Hvalrosodde. . . . 68
Fig. 91 Kort over rejsen sydover (rød) og tilbage til Hauna (grøn). . . . 69
Fig. 92 Slædekørsel på jævn havis og med veloplagte hunde. . . . 70
Fig. 93 Væderhytten [635] (?). . . . 70
Fig. 94 Port Arthur [629] . . . 71
Fig. 95 Port Arthur [629] . . . 71
Fig. 96 Bræspidsen. . . . 71
Fig. 97 Rast på havis . . . 72
Fig. 98 Rast langs fjorden. . . . 72
Fig. 99 Store Koldewey fra Paaskenæshytten. . . . 73
Fig. 100 Fra passet efter Ardenryste Inlet og Paaskenæshytten 1. . . . 73
Fig. 101 Fra passet efter Ardenryste Inlet og Paaskenæshytten 2. . . . 73
Fig. 102 Ottostrand [531] (?). . . . 73
Fig. 103 Rast . . . 74
Fig. 104 Rast . . . 74
Fig. 105 Sandodde Station [425-1] . . . 74
Fig. 106 Sandoddegraven . . . 75
Fig. 107 Rast ved passet . . . 75
Fig. 108 Rast . . . 75
Fig. 109 Enten "Vart" eller "Chiang" . . . 76
Fig. 110 Moskusokse ved Henningelv . . . 76
Fig. 111 Moskusokse . . . 76
Fig. 112 Moskusokse . . . 76
Fig. 113 Loch Fyne sletten(?) . . . 77
Fig. 114 Norsk Villa [373] (?) . . . 77
Fig. 115 Elvoverfart . . . 77
Fig. 116 Myggbukta Station [335] . . . 78
Fig. 117 Overfarten over Frantz Joseph fjorden. De grå flader er snedynd, de hvide mere tørre snebunker, på hvilke hundene følgelig plumper sig sammen. Yderst til venstre går Chiang for sig selv! . . . 80
Fig. 118 Schultz med sælen i skrueismarken . . . 80
Fig. 119 Elven ved Kap Franklin? . . . 81
Fig. 120 Kap Franklin(?) . . . 82
Fig. 121 Rast . . . 82
Fig. 122 Forpoterne med hundekamik. . . . 83
Fig. 123 Telt og sejlbåd på Ella Ø strand. . . . 83
Fig. 124 Elven i Kong Oscar fjorden, hvor vi måtte surre al bagagen af og bære den over og derefter færge de tomme slæder over. . . . 84
Fig. 125 "Sunero" Den førende tæve i mit spand. Venstre forpote med hundekamik. . . . 85
Fig. 126 Hytte ved Kongeborgen [Kongeborg 224-1] i Kong Oscars fjorden. Taget er en omvendt båd beslået med tagpap, lister o.s.v. Uden på jordvolden ligger drivtømmer opstablet til

tørring. . . . 85
Fig. 127 Overnatning efter Kongeborg (?). . . . 86
Fig. 128 Senere, slæden tom (1). . . . 86
Fig. 129 Skygger i sneen endnu senere. . . . 86
Fig. 130 Slædekørsel på jævn havis. . . . 86
Fig. 131 Teltlejr ved fjorden. . . . 87
Fig. 132 Tønde, økse og strand, Kongeborg (?). . . . 87
Fig. 133 Ved passet. . . . 87
Fig. 134 Toppen af passet. . . . 87
Fig. 135 Hytten i bugten efter Kongeborgen [Holm Bugt Hytten, 222] 88
Fig. 136 Undervejs med hundeslæde. . . . 88
Fig. 137 Fra vores kørsel på isfladen nord for Havna 89
Fig. 138 Teltlejr. . . . 89
Fig. 139 Havna Station [208-2] 90
Fig. 140 Havna Station set mod munden af Kong Oscar Fjord 90
Fig. 141 Rævefarmen på Havna 91
Fig. 142 Hundene på Havna minus Chiang 91
Fig. 143 Havna Station (?) 91
Fig. 144 Slagsmål i spandet... 92
Fig. 145 ...og hvile. . . . 92
Fig. 146 "Røde" og "Hvide" på Schultz's spand. . . . 93
Fig. 147 Bjerg 93
Fig. 148 Hytten i Flemming fjorden, som en bjørn havde ødelagt [Holstad 110]. . . . 94
Fig. 149 Kap Brown Huset [107] 94
Fig. 150 "Ulvespor" ved den første Kap Brown hytte. . . . 95
Fig. 151 "Ulvespor", detalje. . . . 95
Fig. 152 Fra "Overkørselen" mellem Nathorst og Carlsberg fjorden. Schultz i færd med at passere en lavvandet elv; derefter skal han over snedyndsbunken i forgrunden af billedet 96
Fig. 153 Udsigt over fjorden. . . . 97
Fig. 154 Rast. . . . 97
Fig. 155 Udsigt. . . . 97
Fig. 156 Kød i strimler, som blev tørret på varme sten. . . . 97
Fig. 157 Rast. . . . 98
Fig. 158 Jeg selv i færd med at bære moskuskød ned til lejren. . . . 98
Fig. 159 Vor sidste lejrplads ved Carlsberg fjorden. I baggrunden den delvis islagte fjord, i forgrunden bl. a. Schultz's 40 hvide polarræve skind, som hænger til tørring. . . . 99
Fig. 160 Igen, vor sidste lejrplads ved Carlsberg fjorden, ræveskindene bag teltet. . . . 100
Fig. 161 Lejrpladsen ved Carlsberg fjorden set nedefra. Schultz's ræveskind endnu ude. . . . 100
Fig. 162 Bærebøren, på hvilken vi bar en del af vor bagage. . . . 100
Fig. 163 "Chiang" - liggende for sig selv 101
Fig. 164 Kørsel hen over det stenede og snebare Scoresby Land 101
Fig. 165 Slæden næsten tom på en stenmark med en stejl sneskråning forude. . . . 102
Fig. 166 Rast på en stenmark. Den tomme slæde står bagved hundene. . . . 103
Fig. 167 Bærebøren er surret fast til slæden. . . . 103
Fig. 168 Natkørsel i Scoresby Land 103
Fig. 169 Hvil undervejs på strækningen mellem Carlsberg fjorden og Hurry Inlet. I baggrunden

skimtes slæden, i forgrunden ses de tolv hunde. 104
Fig. 170 Elven. 104
Fig. 171 Reparation af de slidte meder på slæden. 105
Fig. 172 Teltlejr. 105
Fig. 173 Tegn på at vi atter nærmede os mennesker, et ødelagt betonrør. 105
Fig. 174 En varm kop te ved Hurry Inlet (?) 105
Fig. 175 Transporten af hundene med båd. 106
Fig. 176 Hundene føler sig usikre i en gyngende båd! Transporten af hundene og godset fra Hurry Inlet til Scoresbysund 107
Fig. 177 "Vat" og "Plet" 108
Fig. 178 Kolonibestyrer Høeghs bolig i Scoresbysund. 109
Fig. 179 Scoresbysund bygning med opslagstavle foran Kolonibestyrer Høeghs bolig. . . . 109
Fig. 180 Høeghs bolig fra en anden vinkel. 109
Fig. 181 Vaskehuset I Scoresbysund. 109
Fig. 182 Bygningen med opslagstavlen skjuler Kolonibestyrer Høeghs bolig, Vaskehuset skimtes bag flagstangen til højre. 109
Fig. 183 Bjørneskind ved vaskehuset i Scoresbysund. 110
Fig. 184 Vandforsyning fra elven. 110
Fig. 185 Vandpumpen. 110
Fig. 186 Scoresbysund kirke. 111
Fig. 187 Kirken i Scoresbysund. 111
Fig. 188 Scoresbysund kirkegård. 111
Fig. 189 Kanon. 111
Fig. 190 Fiskebåd og kaj. 112
Fig. 191 Arbejdsplads. 112
Fig. 192 Slæderne ligger på rad og venter på sne! 112
Fig. 193 Kong Oscar's Fjord fra Scoresby Land på den sidste etape til Havna. 113
Fig. 194 Vesle Kari før krigen 115
Fig. 195 Frithiof Nansen 115
Fig. 196 Dette billede af en hund med kamik hænger hjemme både hos forfatteren og Ziebell. 117
Fig. 197 Stud. mag. Niels Haarløv 119
Fig. 198 Nationaltidende 21/11/40 120
Fig. 199 Hvalroskød til hundene. 124

Forord

Om forfatteren[2]

Niels Haarløv blev født 1919 i Rindum tæt ved Ringkøbing. Sine tidlige drengeår tilbragte Niels Haarløv i amtmandsboligen i Haderslev, og fra denne periode blev hans naturinteresse vakt. Da faderen døde i 1931, flyttede familien til København, og efter nysproglig studentereksamen fra Ordrup Gymnasium i 1937 begyndte Haarløv at læse til konferens i zoologi ved Københavns Universitet.

Ud fra sin opvækst i den jyske natur faldt det ham helt selvfølgeligt at beskæftige sig med jordbundens insekter og mikrofauna. Af afgørende betydning herfor blev også et tilbud han tidligt i sit studium (1938) fik om at deltage i Ebbe Munck og Eigil Knuths ekspedition til Grønland ("Dansk Nordøstgrønlands Ekspedition 1939-40"), hvor han skulle studere jordbundsdyr og samle insekter til Zoologisk Museum i København. Efter overvintring på Mørkefjord stationen søgte Haarløv i 1940 efter den tyske besættelse at komme tilbage til Danmark. Det blev en både besværlig og begivenhedsrig hjemtur. Sammen med en dansk fangstmand kørte han i hundeslæde de ca. 1000 km sydover til Scoresbysund, en rejse der er livfuldt skildret af ham selv heri. Efter hjemkomsten, der forgik med skib fra Reykjavik til Spanien og derfra med fly via Berlin til København, fik han arbejdsplads som volontør, som han da yndede at kalde sig, hos dr. S.L.

Fig. 1 Niels Haarløv, forfatteren, i 1939.

[2]Fra Vidensk. Meddr dansk naturh. Foren. (1988) *147:* 139-149 ved Erik Rasmussen

Tuxen på det gamle Zoologiske Museum i Krystalgade. Her var han i sine første egentlige studieår beskæftiget med bearbejdelsen af det fra Grønland hjembragte materiale af jordmider og allerede 1942 publiceredes resultaterne. Samarbejdet med Tuxen, der begyndte i 1939 under forberedelserne til grønlands-opholdet, blev for Haarløv en livslang inspiration.

I februar 1947 rejste Haarløv til Afghanistan som medlem af "3die Danske Expedition til Centralasien". Ekspeditionen, der er beskrevet af Haarløv selv i "Naturens Verden" (1949), blev en kraftindsats fra hans side og bekræftede til fulde hans evner ikke blot som feltzoolog, men også som en smidig og dygtig forhandler.

1949 blev et skelsættende år for Haarløv, idet han 1. Januar ansattes som amanuensis II på Landbohojskolens Zoologiske Laboratorium, hvor han skulle komme til at lægge hele sin lange livsgerning. Hans overtagelse af landbrugszoologien og senere af veterinærzoologien kom til at betyde en fornyelse i forholdet mellem lærer og studerende. Han nåede frem efterhånden til en undervisningsform, som ikke mindt i de 20 professorår gjorde ham til en af højskolens bedste forelæsere.

Niels Haarløvs videnskabelige arbejde i de første år på Landbohøjskolen blev en fortsættelse af feltarbejdet i Dyrhaven. Kun mikroarthropoder, dvs. mider, springhaler og andre leddyr under 1 mm i længden, blev undersøgt. Mere end 200 arter, hvoraf ca. 100 var nye for Danmark, blev fundet. Omkring 1950, da bestræbelserne for på privat basis at oprette et marinbiologisk feltlaboratorium ved Isefjord var ved at glippe, trådte Haarløv personligt til og fremskaffede af egen lomme de nødvendige midler, så laboratorieprojektet kunne realiseres. Indtil sin 1987 død som resultat af en ulykke havde Haarløv udgivet ca. 140 publikationer og udarbejdet en 4-binds lærebog over hvirveldyrene.

Fra et 1939 Udkast:

Jeg, stud. mag. Niels Haarløv, er i år blevet medlem af Dansk Nordøstgrønlands Ekspedition hvis ledere er Eigil Knuth og Ebbe Munck for som zoolog at overvintre i Ekspeditionens station ved Mørkefjorden vinteren 1939-40. Det undernævnte zoologiske arbejde vil blive udført.

Hovedopgaven for de zoologiske undersøgelser vil være en såvel qualitativ som quantitativ undersøgelse af mikrofaunaen i jordbunden især med henblik på mider og Collemboler. Ved hjælp af de af Berlese konstruerede fangstapparater vil der blive foretaget indsamlinger så vidt gørligt hele året igennem. På grundlag af det indsamlede materiale som vil blive bearbejdet på stedet vil der formentlig være mulighed for at kunne slutte sig til de pågældende dyrs overvintring forhold og yngleperioder. Desuden vil der blive forelagt målinger af temperaturer, fugtighed og surhedsgrad i de jordlag hvor de indsamlede dyr findes. Ud fra de målinger vil man få oplysning om stedets vigtigste økologiske faktorer. På grundlag heraf kan man muligvis finde en vis lovmæssighed mellem de økologiske faktorer og de enkelte arters udbredelsesforhold.

Endvidere vil der i så stor udstrækning som mulig blive foretaget indsamlinger blandt de andre leddyr på land jorden, såvel som blandt de andre landinvertebrater.

I de ferske vande vil der dernæst blive foretaget undersøgelser og indsamlinger af ferskvandsfaunaen.

Af fugle og pattedyr vil et så stort materiale som muligt af skind og skeletter blive hjembragt, og for fuglenes og de mindre pattedyrs vedkommende vil deres parasitter blive undersøgt og indsamlet.

I øvrigt vil der for hele faunaen vedkommende året igennem, så vidt gøreligt, blive foretaget biologiske iagttagelser særlig med henblik på ynglebiologien.

N.H.

Fig. 2 Mine redskaber som Zoolog.

Fig. 3 Sejlads igennem isen. Billedet hænger i hjemmet hos både Ziebell og Haarløv.

Opturen

9. juli 1939

Præcis klokken to den 8. juli afgik Gustav Holm[3] fra Trangraven. En talrig skare var mødt op for at tage afsked med os. Foruden familien var der Svend, Schmidt, Møhl, Flemming, Bent, Erna og Emmy og prof. Spärck, som var mødt op for specielt at sige farvel til mig. Den talrige menneskeskare og det gode friske vejr gjorde afrejsen let både for en selv og vist også nok for de, der blev tilbage.

Da menneskemængden svandt bort for vort syn, forsvandt den også snart mere og mere fra vort sind; ens tanker, hvis man havde sådanne, var rettet fremad og på selve skibet var der også ting nok til at fængsle ens opmærksomhed. Ude i Sundet præsenterede vi os for hinanden og udvekslede nogle prøvende bemærkninger. Foruden de fem, der skal til Mørkefjorden, nemlig Munck, Gitz-Johansen, Hvidberg, Madsen og mig, er der en halv snes mand, som skal ilandsættes på de forskellige Nanokstationer, som ligger op langs Østkysten. Direktøren for Nanokselskabet, Direktør Jennov er med; desuden er der så nogle af Styrelsens mænd med.

Søværnets Operative Kommando

Fig. 4 Gustav Holm på en tidligere rejse.

Min kahyt er beregnet til tolv mand og der er ti og ventilens virkning er usporlig, så i nat var luften tyk og tung, hvad der føltes endnu stærkere, når man er vant til frisk luft i det værelse, man ellers sover i. Hvad der yderligere bevirkede luftens særegne art var, at der var blevet røget meget og drukket noget før vi gik til køjs. Min køje ligger på tværs af skibet og er den øverste, lige til venstre for indgangen.

Skibets fart er jævn, den største del af tiden har vi nogle af sejlene oppe. Søen bevirker en kendelig gyngen af skibet, uden dog antydning af søsygefornemmelser hos mig. I dag til formiddag har jeg snakket et par timer med en af Nanokfolkene, som før har været i Lauge Kochs tjeneste og af hvem jeg hørte lidt sladder om de andre grønlandsfarende zoologer.

I aften ved fem-tiden ankrede vi op under Skagen og kastede anker fordi vi havde melding om at vinden ude i Vesterhavet var mellem 4-8 sydvest med haglbyger og urovarsel for hele landet. Vi kan se havnen og har haft de allerdejligste lys- og skyeffekter. Mon familien i Skagen kan se os? Vi er af hovmesteren blevet delt i to hold fordi messen er for lille til at rumme os alle på een gang. Da de andre Mørkefjordsfolk var på første hold kom jeg også derover og flyttede over i en 4-mandskahyt, hvor Hvidberg, Madsen, en fanger og jeg bor. Luften bliver nok lidt

[3]Bygget i København i 1893, skibet var særdeles velegnet til sejlads i storisen da skroget bestod af næsten 1 meter tykt egetræ. Det var rigget som barkentine med tre master og havde en damphjælpemaskine på 230 HK.

bedre her end i 12-mandskahytten, som gav mig en mindre forkølelse med lidt ondt i halsen og tørhed i halsen, men ellers melder jeg alt vel.

Jeg ligger i køjen og skriver og ind til mig kommer lyden af en grammofon, hvor en kvinde og en mand synger en fyrig duet med ledsagemusik og en tømrers stilfærdige diskuteren med nogle kammerater om konstruktionen af en slæde. Skibet gynger ganske sagte og havet høres som en sagte klukken mod skibssiden; man savner sølvmågens ganske særegne melodi, den passer så godt til stemningen ude på havet når man ikke kan se land, men når det er ens inderligste ønske at gøre det. Dens kraftige farver har noget anderledes stærkt over sig end for eksempel en simpel storebæltsmåge; den har styrke over sig, den passer til at ligge ganske ene ude på det åbne hav.

Fig. 5 Ombord skib 1

Det er en rigtig "Männertur" jeg er ude på; på skibet er der ikke én kvinde, og hvad der er af mænd er vist hvad man kan definere som 100% mandfolk; det ser man på de fleste blot af deres udseende, lange overlegne blikke, og af deres tale mærker man det også (jagt, våben, byer, foragt for al smålighed) og mere direkte, når en fortæller, at han har været soldat i den spanske borgerkrig på den lovlige regerings side (med republikanerne), andre har flere gange været oppe i Grønland før, andre kørt rundt i Europa osv. osv. Men hvor er dog Danmark dejligt lille! Nu taler jeg med en medpassager, og det åbenbares, at han er student og journalist ved Aalborg Stiftstidende, og at han stammer fra Holtegården mellem Langholt og Dronninglund og kender familien på Langholt udmærket; har blandt andet været på gården ved auktionerne; han tager turen med som håndlanger for snedkerne.

10. juli 1939

I dag ligger vi for anden dag underdrejet på samme sted under Skagen som i går, da vi ankrede op. Vejret har været med afvekslende skydække og solskin og stærk blæst 7-8 som flovede af mod aften. Dagen er gået hurtigt selvom den jo egentlig har været ensformig, men nu og da har man lange, dejlige samtaler med ens medpassagerer, det er rart at se i hvilken grad de tager afstand fra et diktatur, specielt for Nazi.

Jeg talte med en af skibets snedkere, som har været vidt om og efter middag en samtale med ham, Ries, der havde været i den spanske borgerkrig og som er islænding. Sydboerne kaldes for fegus som en foragtelig betegnelse, spanioler er feje og italienere er skidtvigtige, tyske soldater har udført et kæmpemæssigt arbejde under borgerkrigen, de fleste islandske piger er skønne, men syge mere ofte. I det hele ser man mere og mere på dette männerskib, hvilken frygtelig magt kvinderne har, det er jo på grund af dem,

Fig. 6 Ombord skib 2

Nanokjægerne rejser hjem; havde de blot deres koner oppe i hytterne ville de bo der for stedse. Skibets maskot, en gris vi har med til Mørkefjord, er hele skibets yndling og den er genstand for stor opmærksomhed fra os alle og meget af grunden dertil er sikkert den ovenanførte – uden dog direkte at sammenligne gris med – nå, man får vel uvilkårligt lyst til at lade den næsten altid iboende venlighed gå ud over nogen, og så er grisen den i dette tilfælde foretrukne.

Fig. 7 Ombord skib 3

I Odessa blev han, islændingen, og hans kammerater ført rundt af "kammerater", som viste dem en fabrik; da de senere skulle skrive en rapport til "kammeraterne", skrev de, at den var udmærket, men at maskinerne var af udenlandsk fabrikat – rapporten blev straks revet itu. Da de gik i land med hvide flipper og pænt tøj, knyttede børnene sovjethilsen ad dem og kaldte dem kapitalister. I Zarens sommervillaer ved Odessa var der indrettet dansesale, vistnok specielt for sømænd, som russerne propaganderede stærkt blandt, men ville en gå ud med en pige, blev de standset i døråbningen af en bevæbnet skildvagt og klokken tolv skulle alle rejse sig op og synge Internationale og så var det bal forbi. Alt dette fandt sted omkring år 1930.

Jeg blev stående noget på dækket efter at have talt med islændingen og iagttog den allerdejligste solnedgang over Skagen eller rettere landet lidt syd for byen. Den sidste vel sagtens for lange tider over dansk land, for nu, når vinden forhåbentlig løjer af, skal vi runde Skagen og så er vi i Atlanten.

11. juli 1939

Vi ligger minsandten stadig underdrejet her i Aalbækbugten . Vindstyrken er stadig den samme ude i Nordsøen, men vinden er drejet noget om i syd, hvad der kun er godt. I aftes, efter at jeg havde skrevet i dagbogen, gik jeg ind i 12-mandskammeret, hvor journalisten gav rom i varmt vand med sukker. Efter nogen tid begyndte vist rommen at virke for så gerådede vi i en voldsom diskussion med børnebegrænsning som hovedemne. Nogle af Nanokmændene mente, at børnebegrænsning var tilladeligt, idet de henviste til at ræven for eksempel bed ungerne ihjel, når de ikke så sig i stand til at opfostre dem; men der blev sagt så meget, især af journalisten, så det er umuligt for mig at referere det hele; men der er en vis stemning ved at diskutere i et sådant rum med rom og tobakslugt og sagte skibsgyngen. I dag er vi drysset rundt på dækket og har haft det ganske hyggeligt, men man kan nu snart ønske sig, at vi stikker af, især da man kan se Skagen by med hotel og så videre og hvor højsæsonen nu løber for fuldt sving. Forkølelsen har sat i halsen og den er lidt øm, men man går jo også tit og halvfryser når man går på dækket selv når solen skinner, men hvis bare den ikke slår sig på

Fig. 8 Ombord skib 4

ørerne, nu og da kan man have lidt ondt i dem, men det går forhåbentlig over, når jeg har vænnet mig til den megen luft.

Den aften var der endnu ingen vejrforandring. Efter middag havde vi et sjovt spil, som Gitz og Hvidberg i forening stod for. Gitz tegnede på dækket en nøgen eskimopige hvis karakteristiske legemsdele blev takseret med et tal, alt efter deres attråværdighed. Med et lille stykke træ skulle man så se at ramme et af tallene, og den, der fik højst pointantal, havde vundet. Jeg konstaterede hvor utrolig ærgerrig eller rettere forfængelig, jeg vist egentlig er, jeg nåede da også at blive nr. 3 i det sidste af de to spil, i det første blev jeg overhovedet ikke placeret - ha, ha!!! Derefter sad vi nede i 12-mandskahytten, de fleste spillede kort, jeg læste.

De er meget hyggelige, disse køjer, og hvis jeg engang skulle dø, ville jeg helst ende i en sådan; bedst måske af en eller anden pestagtig sygdom, her nede i de små rum kan der komme en helt anderledes intim stemning end for eksempel i et stort hvidkalket hospitalsværelse. Man kommer den døende på meget nærmere hold samtidig med at man svinder mystisk hen i køjens skygge. Noget af grunden til dette fromme ønske er det, at køjerne her svarer meget godt til det billede, jeg som lille gjorde mig af de tilsvarende ombord på de skibe, som drev herreløse rundt i Atlanten, fordi hele besætningen lå oppustede med sorte bylder nede i deres kahytter, netop de passager i sømandsromanerne har altid haft en dragende virkning på mig. De svære bjælker som overalt gennemkrydser loftet på Gustav Holm's kahytter har en yderligere evne til at formindske rummet og gøre det sammentrængt, idet man jo uvilkårligt tænker på den uhyre byrde, som bjælkerne må bære; men også noget spændt ligger der i rummet, når man fæstner sig ved bjælkerne, ikke så meget som bærere, men som udtryk for den last, de må bære; det bliver så rummet som sådan, der skal udholde det uhyre tryk fra alle sider.

12. juli 1939

I morges ved 5-6 tiden blev jeg vækket af et rædsomt spektakel. Det var ankeret, der blev hevet op, og da vi stod op og kom ud på dækket, lå Skagen allerede som luftøer over horisonten. Vejret har været fint hele dagen med svag blæst fra vest som nu er ved at svinge mod nord og tiltage i styrke. Det var på beskyttede steder af skibet så varmt, at jeg sad i skjorteærmer. Dagen er ellers gået med vekslen mellem samtale med ens kammerater og læsning i Brødrene Askenazi[4]. Det har været hyggeligt og fornøjeligt, men de store oplevelser har det ikke budt på. Farvandet heroppe er stærkt trafikeret, så meget af tiden er også gået med at betragte de forbipasserende skibe. Et olietankskib var noget af det smukkeste jeg nogensinde har set; så har to store *Kraft durch Freude*[5] rutebåde passeret os og ude i horisonten så vi et af disse væmmelige krigsskibe, som for

Fig. 9 Ombord skib 5

[4]Brødrene Askenazi, af Israel Joshua Singer, 1893-1944, polsk maler og dikter, var oprindelig skrevet på jiddisch og handler om byen Lodz og dens indbyggers historie gennem det 19' århundrede, stærk præet af de tyske vævere der er lokket dertil ved udsigten til jord og penge.

[5]En del af den tyske arbejderorganisation *Deutsche Arbeitsfront* var den Nationalsocialistisk Organisation *Kræfter igennem fornøjelse*, hvis formål var at forsyne organiseret fritid til arbejdskraften. Uhyrlig populær, ikke for dyre, og med et stort antal rutebåde, blandt andre gik turene langs den norske kyst. www.feldgrau.com/KdF.html

tiden er så almindelige. Flere gange om dagen må jeg stille sige til mig selv: "Du er sgu på vej til Grønland"; det forekommer mig så mærkeligt, så jeg absolut bliver nødt til at minde mig derom. Men nu begynder han (ikke hun) at hugge så kraftigt, at jeg hellere vil lægge mig ned på min ryg.

13. juli 1939

Vejret er i dag sludfyldt med middel blæst, men dønninger og meget ringe sigtbarhed. Dagen er foreløbig (klokken halv fire) gået hurtigt og fornøjeligt med de planmæssige måltider og læsen før frokost og soven efter frokost; dækket har ikke indbudt til længere ophold, så jeg har ikke rigtigt talt med nogen. Noget af charmen ved et skib som Gustav Holm er vist dette, at man er i så nær kontakt med havet, vinden og nedbøren. Kampen mod dem bliver ligesom mere personlig, når man for eksempel må ligge 2½ døgn underdrejet for at få godt vejr; hele besværet overlades ikke til en motor, som gør en uafhængig af vejret; man bringer selv et offer for at blæsten må lægge sig. Vor køje ligger i forstavnen og efter hvert hårdt hug høres vandet løbe rislende hen over dækket over os; og på siderne slår vandet med hårde dump og rislende lyd, alt det og meget andet, som delvis også er fælles med andre dampere, bevirker at man i langt højere grad end ellers føler hvor afhængig man er af det omgivende.

14. juli 1939

Sigtbarheden har i dag været meget ringe med slud og tåge. Jeg talte i formiddags længe med en tømrer, Knudsen, og kom blandt andet ind på hans sociale stilling; her igennem fik man tydeligt det indtryk, at Socialdemokratiet nu er passé, den menige arbejder udbyttes af afgifter til fagforening, sygekasse og meget andet som gør at man lige så godt kan gå arbejdsløs som tage mod arbejde. Indtægten, hvis der er nogen, er den samme. Arbejderne betaler til en strejkekasse og det er dem forbudt at strejke! Pengene går til fagforeningens bestyrelse, som optræder som kapitalister og udøver et rent diktatur over de menige arbejdere. Ellers er tiden gået med lidt snakken hist og her og læsning i Nordsagens (?) bog afbrudt af en søvn mellem klokken halv to og tre. Morgenmad er klokken halv otte, middag klokken halv et, eftermiddagskaffe klokken tre, og aftensmad klokken halv syv. Jeg er på første hold og spiser til disse tider. Det andet hold spiser en tilsvarende halv time senere. Nu begynder det at tude i tågehornet og han ruller en del.

Fig. 10 Ombord skib 6

15. juli 1939

Alle sejl på nær bramsejlet er nu sat og vi skyder en god fart. Flere nye dyrearter er set: sule, skua og springere som legede omkring skibet; men hvad er springernes zoologiske navn? Jeg ved det sandelig ikke!!! Himlen er overskyet. Man kunne næsten ønske, at man fik en rigtig brandstorm. Det uvirksomme liv her ombord indvirker også på humøret, man kan godt tage sig i at være lidt melankolsk engang imellem, men ens tanker er ikke rettet imod noget bestemt, det er blot som en stemning, der fylder en, og som netop derfor ikke kan bortræsonneres, da man ikke har et bestemt punkt i den øjeblikkelige følelse, der behersker en, til at slå ned på. Man sløves let af en tilværelse, hvor man faktisk kun sover og spiser, når man er vågen, kan man godt mærke at have sovet, eller hvad værre er, halvsovet for lidt siden. Vi skyder vist nu en god fart med alle de sejl oppe, man

mærker, hvor hårdt søen slår mod skibssiden og ned i forenden af min køje drypper vandet så jeg har måttet sætte en brækspand derhen, for at ikke alt skal flyde, når jeg skal i seng.

Det er aften og nu er jeg igen glad! Det blev jeg egentlig meget hurtigt efter at have skrevet det ovenstående. Måske var det det, at jeg havde skrevet det, måske det, at jeg fik eftermiddagskaffe lige bag efter, måske begge dele i forening. Nu, når vi har sejlene oppe, er der også anderledes fart i skroget, det hugger i bølgerne og slynger dem med en hånlig, overlegen mine tilbage; så farer de bort fra skibet og kloge af erfaring søger de at holde den bølge tilbage, som nærmer sig skibet med rivende, sejrsbevidst mine ved at smyge sit stærke eftergivelige legeme den anden og filtre det perlende, hvirvlende hår ind i den andens. Man har fornemmelse af, at man skyder en sindssvag fart, men Ubådssejlads er det ikke blevet til endnu.

Jeg kan næsten ikke blive træt af at se på havet. Ligesom Boëtius engang fortalte, at han kunne sidde bare og stirre ned i vandet ikke andet; man stirrer bare og glæder sig over den stadige afveksling i farve og form; og hvis man tænker på noget, er det ligesom tankerne går i store kurver op ad et bjerg med dejlig udsigt. Man kan ikke se de små enkeltheder helt klart, men til gengæld har man det allerbedste overblik; tanken analyserer ikke de enkelte ting, men trækker de store linjer op; havet virker vist inspirerende; man distraheres ikke af omgivelserne, hele ens opmærksomhed fanges af havet som dog ikke optager en så meget, at den ikke tillader en at have andre ting end det i hovedet. Havet minder snarere som en umærkelig, men bestemt leder af ens eventuelle tanker; der er jo også forskel på de tanker, man gør sig, når det er blikstille, og når det stormer.

Et vidt udbredt og sårende øgenavn for en islænding er ordet: Kaskelai. Ordets oprindelse er uvis. Friess har fortalt det til os. Nu vil jeg gå op på dækket og trække frisk luft og så vil jeg gå til køjs. En brækspand er nu slået op på væggen og opfanger dråberne.

16. juli 1939

I dag er det rigtig søndagsvejr med 4-5 blæst, agten på tværs, solskin, skiftende himmel, og mest sol. Under morgenmåltidet og noget efter blev der diskuteret de unge pigers stilling overfor de altid værende tilbedere. Om det er umoralsk at lade dem køre alene ud med en ung mand eller lade dem ligge i teltlejr med et hundrede andre par, osv. Hvidberg kunne nævne adskillige, der var blevet påfaldende svære efter slige udskejelser og ville ikke tillade det og mente at deres eksistens for fremtiden var ødelagt; det er nu problemer, som ikke rigtig kan fange mig (Hvidberg mente også, at vandrebevægelsen var umoralsk, ikke i sin oprindelige mening, men sådan som den udøves i praksis!) for det er jo ganske umuligt at give generelle regler for, om det ene er bedre eller værre end det andet. Man må tage stilling i det enkelte tilfælde, og ud fra det enkeltes naturel slutte sig til om det er i stand til at modstå de fristelser som er ødelæggende og som utvivlsomt vil komme; men som sagt, det kommer an på hende selv og det vil i sidste instans sige forældrene.

Fig. 11 Ombord skib 7

Senere på dagen talte jeg med Gitz-Johansen. Vi talte om kunst og dens Randgebieter. Han ankede især over, at nutidens unge kunstnere ikke kan tegne, de forbigår det under det skalkeskjul, at det er farven, det kommer an på. Det bliver roderi og uoverlegenhed overfor netop brug af farven. Han mente også, der ville komme en reaktion derimod. Willumsen mente han manglede

følelse, og det er rigtigt, han har haft det i sine unge dage, siger Gitz-Johansen. Men nu er han logiker, der maler rigtigt men det bliver let paradebilleder, som ikke går ind i sindet som for eksempel Trilogien med Ikkepsen (?) - osv. Jeg fik ud af ham, at han syntes onkel Vilhelm er en habil maler, men ikke en af de store og om Trebrødrebilledet sagde han det meget rigtige, at der ingen sammenhæng var mellem de tre herrer. Den unge, moderne franske kunst er gold. Han beklagede, at folk mere løb efter anmelderens udsagn end efter selve de enkelte kunstnere, men jeg synes nu det er rimeligt at folk ikke kan tage et afgørende skøn om de synes om noget eller ikke; for netop ved et godt maleri har kunstneren nedlagt så meget af sig selv, så maleriet som sådant kun kan gå op for den, der også har lidt af det i sig som kunstneren er opfyldt af. (((Det vil professor Kuhr vist give mig ret i.))) Han påpegede også den rensende virkning, fotografiet havde haft indenfor malerkunsten. Det jo dog maleriet i det blot at ligne. Maleriet kan jo så arbejde videre i retning ikke så meget at kalkere ansigtet af, men at lade det give udtryk for det sind, som maleren synes offeret gemmer på. Det lyder næsten banalt, men da en, var det ikke Siefert, har påstået det modsatte, må jeg indskyde, at selvfølgelig skal maleriet være særpræget og bliver det ganske automatisk. Og nu vil jeg glæde Poul Martin Møller!

En af Nanokjægerne sagde før til mig, det var Hennings, at han på sin slæde altid havde P.M.M.'s samlede værker og at han elskede en halv times tid, før han gik i seng, at læse nogle digte eller noget af "Den krøllede Frits[6]". Under en snestorm havde samme læst "Tine" to gange.

17. juli 1939

Jeg har en infam vane med at slynge noget ud, som jeg hurtigt bagefter kan se har været rent forkert. Nu havde vi en konkurrence om at gætte hvor meget skibet ville løbe i en nat, og jeg satte et for højt tal uden at tænke mig rigtig om, om det nu også kunne være, det var sat for højt. Det ærgrer mig, ikke at blive placeret; især, da jeg rigtigt havde skønnet, at det ville gå hurtigere end forrige nat; men det er vist også fordi konkurrencen er den største oplevelse her om bord; der er ikke så meget til at distrahere en. Dagen er ikke forløbet med større oplevelser.

Fig. 12 Ombord skib 8

Vi nærmer os nu Island efter tre dage med rekordsejlads, 175-85 Mile i døgnet[7]; men vi har også haft en stadig Nordøst uden større søgang. Når jeg næste år kommer hjem og skal hæve min løn, vil jeg købe de islandske sagaer. Man kan efter at have været på dette ekspeditionsskib med alle de svært bevæbnede krigere lettere leve sig ind i den stemning, der var på datidens skuder når de stak fra moderøen over til kontinentet og retur.

Nu tales der ikke så meget hernede i kahytterne. Pen og papir er flere steder kommet frem for ikke at bruge tiden på Island til at skrive til "de kære". Jeg vil kun skrive til mor – det er morsommere for de fjernere venner at få brev og kort fra Grønland – og måske Timmi. Mit forhold til hende har i den senere tid set ud som om jeg var dødeligt forelsket i hende; men inderst

[6] *Den Krøllede Frits* er hovedrollen i *En dansk Students Æventyr* af Paul Martin Møller (1824).

[7] Seyðisfjörður på Island ligger cirka 850 Mile fra Hanstholm, som er ikke langt fra Skagen.

inde har det været præget af en beregnende kynisme. Jeg vidste, at jeg måtte have en vis ballast erotik med i min udrustning og da hun frembød sig, slog jeg til og udnyttede situationen. Det lyder brutalt, men jeg må jo også tænke på, at jeg virkelig holder meget af hende, og mener de ting, jeg har sagt hende, men stadig har jeg været ængstelig for at sige for meget, for jeg så klart at for mit vedkommende ville det ikke holde til efter Grønlandsturen. Hun derimod så ud til at være betaget af situationen. En vis manglende selvstændighedsfølelse og beundring for "manden" irriterer mig noget hos hende. Det første og sidste punkt giver sig også udslag i hendes mangel på interesse for et bestemt gebet, som hun kunne ønske at trænge ind i; det skyldes nemlig måske hendes – bevidste (?) – kvindelige egenskaber, som dog alene ikke kan gøre en pige interessant og fængslende, men som er nødvendige for at gøre hende det. Men nu må jeg ikke glemme den store betydning, hun har haft for mig.

Det er hende som gennem sommerferien 1938 rev mig ud af pubertetsalderens utallige lænker, som dermed har tilført mig ligesom et helt nyt liv ved at åbne en verden for mig, som før var lukket. Hvor har jeg ikke glædet mig over hendes spontane, vittige og intelligente samtaleform, ja over hele hendes væsen, som umuligt kunne gøre en andet end glad og virke inspirerende; og hendes Gemyt der ligger bag al hendes tale og som har bundet os sammen mere end ord kunne have gjort. Godt ser hun ud nu, men om 30 år? Selvfølgelig anderledes end nu, men lige smuk; hun bliver ikke matrone som du tror. For alt det, hun har betydet for mig, siger jeg hende tak; og for de sidste dages sanselige kærlighed før min afrejse, åh gid du sad her ved min side; jeg griber mig i at længes efter dig for at tale med dig, men - men kunne jeg ikke få sagt et af de ord, jeg ville sige dig. Det er godt, du ikke er her for du ville distrahere mig, fjerne mig fra min egentlige mission, svinebinde mig med skrøbelige hårfine lænker, som jeg umuligt kan bryde; her er vi ved den egentlige årsag til hvorfor jeg ikke tror at vor forbindelse kan holde. Det er rent egoistiske grunde, du hindrer mig i at løbe min line ud, netop fordi jeg holder så meget af dig – ordskvalder, hykleri!!

18-20 juli 1939

En tilføjelse til karakteristikkerne af Kaskelaierne er at de totalt mangler det begreb, vi kalder hygge. I Akureyri havde jeg følgende oplevelse: Da skibet havde lagt til kom en ung dansktalende dame ombord og ville tale med en kemisk ingeniør Fadum, men han var der ikke. Om aftenen, det var et dejligt vejr, mødte jeg hende i byen og talte noget med hende og gik en tur med hende rundt i byen, op i et anlæg A. var meget stolt af, og ned på byens mest søgte hotel, "Hotel A." I samme hotel var de fleste fra skibet samlet. Når søfolk ser en mand og kvinde sammen, tror de ud af egen erfaring, at samleje og deslige er det eneste mulige slutresultat ud deraf, så de blev noget chokerede, da de så mig med hende (frk. Jacobsen, skjortetilskærerske). Da hotellet lukkede var klokken kun halv tolv, så vi gik en lille tur derefter noget ud for byen til et elektricitetsværk, som lå lige ved et vandfald, hvorefter jeg fulgte hende hjem og selv gik ned til skibet. Efterhånden var jeg blevet lidt led ved hende, også fordi der var den nærliggende mulighed, at hun var en luder med standens sygdomme, det irriterede mig derfor meget, da jeg kom hjem fra Myvatn, at høre at hun havde været nede ved skibet og spørge efter mig og sagt at hun ville komme senere, hvad hun også gjorde ved 8-9 tiden. Hun stod på kajen

Fig. 13 Ombord skib 9 - slagteren

og på skibet sammen med en del andre fra skibet. En af dem (Laursen) underholdt sig med hende og gik med hende, men skiltes dog hurtigt oppe ved biografen. Jeg havde ikke sagt noget, da hun intet spørgsmål havde stillet til mig.

Da byen således var renset, gik jeg ud i den på lykke og fromme; der blev jeg indfanget af E.F. Møller, med hvem jeg snakkede zoologi og da jeg var budt op i hans lejlighed, så jeg en gammel håndskreven saga, trykt salmebog og bibel. Han var en snakkesalig, brav skolelærertype med blink i øjnene. Derfra gik jeg ned på "Hotel A.", hvor Gitz-Johansen, Hvidberg og Madsen sad, til hvem jeg sluttede mig for at gå hjem til skibet, da hotellet lukkede.

Fig. 14 Ombord skib 11

Næste dag mødte jeg tilskærersken i byen, hun smilede og ønskede mig god tur; hun så rigtig godt ud, men var mig for gemen, især blev jeg led af hende, når jeg tænkte på to så yndige væsener som Ingeborg og Timmi, dem ville jeg jo sidestille med hende, hvis jeg opførte mig mod hende, som jeg gør mod dem, men psykologisk har jeg haft godt af det, for når jeg på den grønne ø kommer til at længes efter kvindekønnet, kan jeg blot tænke på hende – og væmmes.

21 – 22 juli 1939

Tåge, blæst, dønninger, langsom fart, og mathed blandt passagererne efter landgangen.

23 – 24 juli 1939

Tykt vejr uden nogen nedskrivelig oplevelse.

25. juli 1939

I dag til formiddag så vi isen for første gang. Tågen havde ligget lige indtil det tidspunkt på havet og lukket for udsigt. Da den så lettede lå der hele horisonten ind mod land en hvid kant, som vi sejlede ind imod og langs med. Fra ismassen kommer en lyd som brænding, man hører 1 km. inde i land og de enkelte isstykker har de fornøjeligste farver. Kulden mærkes ikke (+1-2 grader) men jeg er dog stiv i fingrene så jeg gider ikke skrive mere. Klokken er nu 22 og vi har siden klokken ti med et par timers afbrydelse sejlet i is. Vejret har været meget klart uden den ringeste blæst. Stadige flokke af søkonger og mange lomvier (og nogle alke) flyver og svømmer forbi os. Om aftenen lægger der sig et tyndt lag nyis; selve drivisen ligger heldigvis meget spredt. 2 sæler og

Fig. 15 Ombord skib 10 - kysten nærmes.

nogle små polartorsk ved isfoden af en skodse. Den grønne farve vil jeg slet ikke prøve at beskrive, lige så lidt som havets blå-blå ditto.

26 – 27 juli 1939

Den 26. juli 1939 betrådte jeg for første gang Grønland, det var på sydsiden af Wollaston Forland [Grønlænderhuset (?), 419][8]. Vi var der lastet op for at losse nogle kulsække og brædder af til rodeselskabet Nanok, og jeg var taget med ind for især at fange insekter. Jeg tror nok, jeg fik de fleste almindelige arter på nær humlebien, som jeg havde fanget en gang, men som så undslap. Der, hvor de blev fanget, lå i fortsættelse af strandbredden, der nærmest svarede til nederste terrasse. Terrassen oven over den var sumpet og bevokset med tuer af græs hvorimellem der var åbent vand; næste terrasse igen gik over i en slette udelukkende beklædt med sten, hist og her isprængt jordpletter med vegetation. Terrassen med sten var også meget fugtigt, samtidig med, at "jordsubstansen" var finkornet, hvilke 2 faktorer gav de bedste betingelser for polygonjord, som fandtes der meget karakteristisk og talrig. Da jeg havde løbet lidt rundt derinde opdagede jeg, at jeg havde tabt mine briller; jeg ledte efter dem, men opgav eftersøgningen uden resultat. På hjemvejen da jeg et sted vender mig om for at se på naturen, ligger de 3 m bag mig og glimter op til mig. Da var det nærmest som den guddommelig natur nikkede venligt ned til mig.

Fig. 16 Ombord skib 12 - ind igennem isen

Fig. 17 På vej ind til Loch Fyne.

Fig. 18 En pram, lavet af to redningsbåde.

[8]Kilde: Vedr. stationsnumre samt historiske oplysninger henvises til: Peter Schmidt Mikkelsen: Nordøstgrønland 1908-60, fangstmandsperionen, Aschehoug 2001: http://home4.inet.tele.dk/petersm/index.html. Nanok ejede stationerne Aalborghus, Bessel Fjord, Mønstedhus, Hochstetter, Zackenberg, Loch Fyne og Knudshoved. Nanok brugte også Hvalrosodden, Germaniahavn og Sandodden siden firmaet blev etableret i 1929.

Fig. 19 To heste færges ind til kysten derpå ...

Fig. 20 ... og skal lokkes i land i Loch Fyne.

Fig. 21 Den tredje hest lossedes.

Fig. 22 Hestene færdiggøres på stranden

Aftenen gik med at sætte insekterne på nåle og føre journal over dem. I dag var jeg en times tid derinde, men fangede intet, da jeg havde typer for de fleste arter, jeg stødte på – men nogen undslap (humlebien, en sort skinnende spyflueagtig en). Efter samtale med Gitz vil jeg nu tage alt, hvad jeg kan få fat på af eksemplarer. Jeg var også oppe og ride på en af de ilandsatte islændere, dumpede af én gang, da den lavede krumspring op ad en skråning, mit ene ben hang fast ved snørebåndet i skoen på hesten, men jeg kom dog løs og med videre uden at der hændte noget.

Klokken halv elleve lettede vi anker, og har sejlet uafbrudt til nu klokken halv syv liggende ved Loch Fyne. Ved Eskimonæs [405] blev Teresias (Christiansen) sat af, nogle mandlige eskimoer var med ude og hente ham, den ene var meget smuk. I morgen rejser jeg med Nanokfolkene ud på en otte dages tur, hvor vi skal bygge hytter; forhåbentlig kan jeg så få samlet en del.

8. august 1939

I går klokken halv otte – otte tiden vendte vi hjem fra Loch Fyne turen. Den 28. juli om formiddagen ved elleve tiden lossedes tre heste, Harder, Baungaard og mig ned i en pram, lavet af to redningsbåde forbundet med planker, for at blive færget ind til land. Vel ankommet dertil steg vi til hest vi red til det sted, hvor godset dagen i forvejen var losset i land, hvor vi ventede en times tid på de andre som kom i motorbåden. Vi fik paksadler på hestene med lidt bagage på væsentlig vore rygsække mens båden tog resten. Allerede da vi var kommet et lille stykke ud over heden begyndte den ene af hestene at blive kulret og spjætte op med for- og bagben, fordi den ene af buggjordene var gledet for langt bagud og da vi stadig havde knas med sadlerne besluttede vi at oppebie motorbåden ved strømstedet for at få paksadlerne af og så ride resten af vejen. Det gjorde vi og samtidig gik Paulsen ud i motorbåden, han havde fulgt med os hidtil – for hvis der skulle være meget at filme – så vi var tre mand til de tre heste. På hesteryg begav vi os så af sted langs bredden af Loch Fyne, over elve og tørt terræn kunne det gå, men i den bløde flydejord kunne hestene ikke bære os, så vi måtte stå af og trække hestene over. Vejen blev derved lang og besværlig med kun to eller tre hvil på cirka fem minutter.

Fig. 23 Ombord skib 13 - "frisøren"

I den første norske fangsthytte [Norske Villa, 373] havde vi taget en dåse tørmælk som vi nød ved en elv ved den anden [Mellemhuset, 367] en del skonrogger[9], som Harder i øvrigt i sin tid havde udlagt. Noget mere uappetitligt og maddikefyldt end de hytter har jeg ikke set. Efter ti timers ridt nåede vi til stedet, hvor motorbådsmandskabet havde losset af, som lå på sydlige side af Ibajaelvens delta. Der fik vi allerede en dygtig forsmag på de rædsler, der ventede os. Hele dalens myggebefolkning var strømmet sammen for at give os en så festlig og stedegen modtagelse som muligt. Allerede på to eller tre km's afstand så vi hvordan røgen bølgede hen over lejren, men det hjalp ikke, vi var skånselsløst kastet ind i myggenes favn. Motorbådsmandskabet forsvandt skyndsomst og vi blev overladt til os selv på den øde kyst. En trekant af høsække med en presenning over og med bræddegulv med hø på var vort tilholdssted. Ganske forargeligt. Havde vi blot haft 2 gode telte ville vi have kunnet holde myggene ude og den sidste nat også regnen.

Fig. 24 Mellemhuset [367], velmonteret fangsthytte med tagpap, jordvold og bislag.

[9]Middelaldermad, en meget hård trekantet surdej rugbrøds tvebak. Søfarende havde altid skonrogger med når de drog ud på havet.

Fig. 25 Insekter skal fanges ved Loch Fyne, Clavering Ø i baggrunden.

Fig. 26 Fuglerede med æg, Loch Fyne.

Fig. 27 Østkysten af Loch Fyne

Fig. 28 Høsækkene og brædderne på stranden.

Fig. 29 Presenningen som telt bag vognen.

Fig. 30 Solnedgang over Hudson Land

Fig. 31 Hygge ved ovnen

Fig. 32 Sådan kan man beskyttes mod myg.

Fig. 33 ...eller man kan beskyttes sådan.

Den næste dag gik jeg alene en lang tur for at finde ind i Tobias Dalen. Det nåede jeg ikke denne omgang fordi jeg var nået for langt nordpå og fordi kortene var meget mangelfulde. På vejen mødte jeg fire mand af hvilke de to var newfoundlændere, kortstammede med kraftige mänd, en fræk tyggegummispisende ung newyorker, og en fjerde, som jeg antager var Herdahl (se senere). De var udsendt af den norske regering for at fange moskuskalve til den arktiske udstilling i Bergen. Heldigvis havde de ikke fået nogle. Senere på dagen så vi dem sejle over Loch'en til den anden side overfor os, men uden at kunne se, hvilket resultat de fik. Jeg forvildede mig nu ind i fjeldene for at finde Tobias Dalen og vandrede et par timer rundt derinde, men turde ikke gå for langt derind af angst for at tågen, som lå og lurede på fjeldtoppene, skulle lukke for al videre udsigt. Ved mundingen af Herjadalen gik jeg ind i den danske Nanokhytte [Herjahytten, 361], hvor jeg spiste det medbragte mad, en æske sardiner og noget rugbrød. Da jeg på sted skulle havde ligget en norsk hytte[10], gik jeg ned til lejren. Om aftenen havde vi et mindre Chalas i lejren med rom og tobak og historier af ulvedræberen.

Fig. 34 På vej ind mod Tobias Dalen.

Næste dag besluttede jeg om morgenen at undersøge Tobias Dalen nærmere; nu kendte jeg vejen og for at kunne gøre det grundigt, at overnatte i en hytte, der ligger midt i dalen. Jeg begav mig på vej med proviant og sommerfuglenet; men da jeg var kommet så langt ind i landet, at jeg kunne se ned i og over dalen, kunne jeg ikke se nogen forskel på den og landet ud mod kysten, yderligere havde jeg set en flok moskus lidt nord for dalen og da myggene var så generende, at jeg i fortvivlelse smurte tomatpure ud over hele hovedet, bestemte jeg at gå hjem via moskusokserne. Oppe på en knaus sad en sneugle, jeg listede temmelig nær til den, før den hvide fugl fløj bort. Nu skyndte jeg mig ned ad bjerget over et sumpet stykke terræn og et stykke opad igen på den modsatte side; dernede ved en sø gik de første moskusokser, jeg har set, fire med en kalv. Terrænet var åbent, men jeg havde søen mellem dem og mig. En værdighed og selvfølelse uden lige prægede dem; når de med deres tunge ansigter skridtede frem og de lange sorte, silkeglinsende hår svajede i takt med benene. Moderen til kalven havde meget af vinterpelsen. Da jeg fløjtede, blev de urolige og stak i grisegalop op ad bakken og forsvandt. Jeg stak så snuden hjemad, og nåede dertil mens de andre sad og spiste til aften.

[10]Den norske hytte Tobias Dal (Vest) [360] ligger 7 km længere mod øst i Tobias Dalen. Niels skulle have været længere øst på hvis han skulle finde den norske hytte. Den anden Nanok hytte, Tobiashytten [359], ligger endnu 3 km længere øst på.

En aftenen som sædvanligt et mindre chalas med Tidebras(?). Den forrige havde de andre forsøgt at køre noget af tømmeret til den ene af hytterne op i landet, men med det resultat, at både hest og vogn sank fuldstændigt i. Hensigten med vor ekspedition var nemlig med hest at bringe to hytter ind i dalen; den ene 35 km. ind – over op- og nedlandskab med ufremkommeligt sumpet terræn i bunden. Det måtte selvfølgelig opgives. Nu var de større oplevelser også forbi. Da natten var det eneste tidspunkt, der var myggefrit, besluttede vi at sove om dagen. Når vi var oppe sad vi største tiden og snakkede eller gik og flyttede et bræt et sted hen for at bære det tilbage til samme sted en halv time senere. Brædderne til den ene af hytterne blev lagt op i landet for at kunne afhentes til vinter og kørt ind på hundeslæde til bestemmelsesstedet, et bislag blev bygget til føromtalte hytte og resten af brædderne blev savet op til fælder som Harder og jeg kørte op et par km. ind i landet. Især i begyndelsen, da vi var oppe i dagens varmeste timer, fangede jeg en del insekter, 84 i alt.

Fig. 35 Terrænet passede ikke til hestevogn.

Vi var seks mand i alt, heraf var ulvedræberen den ledende, uden at være Leder, og mest karakteristiske. Han havde været jæger og skovarbejder i Canada, var født og vokset op i Sørup og kendte og holdt meget af onkel Wilhelm og Lauritz (Tetens/ah), især den sidste. Han er fiffig, og når det gælder, er han ikke bange for "at lægge sig dobbelt" og give skaller "med dobbelt træk". Han hadede al forlorenhed og klagede over råddenskab i Grønland som hjemme. Alt i alt var han typen på den allermest tiltalende form for mandighed. Heroppe lå han på kant med nordmændene, skønt han omgikkes dem på venskabelig fod.

De norske fangstmænd heroppe er udsendt om ikke direkte, så dog indirekte af den norske stat. Den har udtrykkeligt forbudt fangsten med gift heroppe, men alligevel florerer giftfangsten. Strykninen får fangstmændene fra de lande, som ikke har forbud mod købet af giften gennem søfolk. På hjemturen fandt vi tre giftdræbte ræve om et depot (mark med gift i) og senere tre giftodder, pind med forgiftet lokkemad (rype for eksempel) på. Dog nægter de fleste at fange med gift og selvom de gør det, skrider den danske stat ikke ind mod dem. Set på fangstresultater vil det sige, at nordmændene fanger ca. 100, når vi fanger 30-40 ræve. Flere af de giftdræbte ræve forsvinder for eksempel når det har været snestorm, og hvis giften ligger sommeren over går mange dyr uden værdi på den årstid til grunde. I det lange løb går det hårdt ud over vildtbestanden. Foruden denne ublu konkurrence opfører de sig sjofelt og ukammeratmæssigt overfor danskerne. Omtalte Herdahl havde således i et dansk depot hugget hul på en petroleumstønde så al væsken var spildt og mange gange stjæler de fra depoterne. Yderligere har de den fordel, at være så primitivt indstillet, at de

Fig. 36 Aftenhygge ned ved stranden.

kan bo i de usleste hytter. Taget under ét kan man sige at de viser en sådan uforstand og frækhed, at de ikke er værdige til at leve på Grønland.

Landskabet om Loch Fyne består af kedelige basaltklipper, som er stærkt vejrsmuldrede. Det smukkeste, jeg har set var den røde lavart, som beklæder næsten alle sten.

I dag ligger vi foran en isprop lige uden for Keiser Franz Josephs fjord på eventuel vej ind til Ella Ø. I Loch Fyne Dalen havde vi det morsomme syn, at der ofte samlede sig voldsomme og truende skyer over fjeldene, men kommende ud over dalen opdeltes de i mindre partikler og fordampede til sidst helt bort (som Karen Blixen beskrev i den afrikanske farm.).

Fig. 37 Udsigt mod nord, Loch Fyne med Hudson Land til venstre.

9. august 1939

Regn, regntykning, drivis, pakis, blæst; det er dagens menukort. Vi er atter stukket nordpå efter at have forsøgt at nå ind i Frantz Joseph Fjord, men uden held. Det meste af dagen har jeg tilbragt med læsning i den bog, som Timmi gav mig, "Sangen om de lyse nætter[11]". I Horsagergaard er samlet de typer, man træffer på ude på landet, gårdmanden, gårdmandskonen, det gamle tyende, og de ældre ugifte familiemedlemmer. Men de virker netop mest blot som typer, idet kun de mest karakteristiske sider for de pågældende personer er trukket skarpt op. Forfatteren lader dem ikke blotte sig, de er ligesom alt for rigtige til at de kan leve i ens bevidsthed. Dog, da Hans er død, lærer vi hende også at kende fra andre sider end den myndige husmoders, også faderen blotter sig ved underretningen om Hanses død og tyendets tilværelse har sikkert rigtigt været fyldt af andre mennesker hele sit liv, så jeg vil ganske frafalde, hvad jeg skrev ovenfor, for at sige, at netop det, der udmærker denne del af bogen er de meget levende skikkelser, som træder en så klart i møde.

Professorfamiliens goldhed er slående karakteristisk beskrevet, hun er vist den drivende kraft i den, og Ivers giftermål let forståeligt. Ligesom han er en fantast, der aldrig er tilfreds med sit eget og må leve et evigt bevidst liv, således bliver begge brødrene fantaster, hver på sit felt. Den ene vil føre Danmark til Ejderen[12], den anden er pangermanier ("Tyskland stor i masse, men ikke i sind"), men som en parodi har pangermanieren ingen ben. Iver har uro i blodet vel stammende formentlig fra faderen, men uden hans evne til at beherske den som han. Hans monologer, hans nedskriven af tanker, hans tvang til overarbejde, alt det søger at afreagere ham for uroen og hans higen efter at få alting med. Som hans modstykke kan Hans sættes, som med en lige så stor begavelse mindst, sindigt og organisk udfører sit arbejde. (Alt med godt og ondt og lykke er meget uklart og vist noget vås.) Krigen kommer og som en nødvendighed sløves han for at kunne udholde de psykiske strabadser, som han udsættes for og som følge heraf kan han nøjes med surrogater i flere af livets vigtigste foreteelser. Men så efter krigen, ja så falder bogen helt fra hinanden, opløses i Petersen, Knudsen etc. Kaos! Ingen umærkelig, organisk linjeføring som før. Skikkelserne føres kun igennem hertil. Signe Horsager er ung og smuk og alt det her, alt for ophidsende at beskæftige sig med, med en overvintring for øje, desuden også alt for svært for mig.

[11]Willy-August Linnemanns første roman *Sangen om de Lyse Nætter* (1939).

[12]Floden Eideren ligger imellem Schleswig og Holstein. I middelaldertiden var den grænsen imellem danskerne og sakserne. Senere blev Holstein forenet med Danmark. Begge provinser blev tabt i 1864 krigen.

Sproget er til tider noget for prætentiøst. De allersidste om nazismen er igen gode, men ikke som roman betragtet af værdi.

10. august 1939
Vi har nu opgivet at komme ind i Frantz Joseph Fjorden og er på vej nordpå mod Eskimonæs. Vejret er med solskin, opredt is og dejligt blåt vand. Jeg har følt mig noget træt i dag og har sovet en del. Om aftenen farverig, absurd storis med prustende hvaler og tyndt lag nyis.

11. august 1939
I morges kastede vi krogen udenfor Sandodden [425-1]. Ved ti-elleve tiden gik Gitz og jeg derind og fangede lidt insekter, deres tid er i øvrigt ved at ebbe ud nu (det var solskin i dag), og senere gik vi ind i fangsthytten og drak en kop kaffe med Harder og Baumgaard. Baumgaard havde jo været med på motorbådsholdet, som startede samme dag, som vi kom fra Loch Fyne. En af påhængsbådene var sunket og selv var de med den store båd drevet til havs og kunne lige så godt være omkommet. Men det er et karakteristisk eksempel for Direktør Glimmerfryds omrejsende Cirkus, som vi kalder Direktør Jennov og alle hans fangstmænd og heste. Han er en ren parodi på en ekspeditionsleder og hvis jeg nogensinde skulle komme til at lede en ekspedition så ved jeg i hvert fald, hvordan den ikke skal ledes. I øvrigt er der ikke sket noget videre i dag. Det meste af tiden har jeg læst i Sigurd Hoels bog: En dag i oktober, som har givet mig anledning til gode tanker, da jeg ikke altid er enig med dr. Ravn. Jeg oplevede i dag for første gang grønlandske slædehunde og deres særegne gøen.

12. august 1939
Ved seks-tiden vendte hele Nanok-"ekspeditionen" hjem; hvordan resultatet har været, ved jeg ikke bestemt, men allerede det er jo ikke lovende. Snart efter, klokken tolv, lettede vi anker og sejlede til Eskimonæs, hvor vi skulle afhente to svejtsere, Paulsen og to eskimoer samt disse sidste to's hunde; de skal til Scoresbysund . Til fuldstændiggørelse af cirkusset fik vi en isbjørn om bord, som eskimoerne havde fanget fra et hi, hvor moderen var skudt bort. Vi blev smukt beværtet af Christiansen og Jensen og Paulsen, som gav os vin og kaffe med brød og cigarer. Stationen så meget hyggelig og tiltalende ud.

Ved fem-tiden var al last stuvet ombord, og vi satte kursen mod nord; gid nu isen vil humme sig bort så vi når helt ind i det mindste til Hvalrosodden! Ved at være på Eskimonæs Station havde jeg første gang rigtig fornemmelse af at være på ekspedition i Grønland; en ubeskrivelig glad og taknemmelig følelse optog mig. Hvis jeg nu blot klarer de opgaver, som er stillet mig på fuldt tilfredsstillende måde, vil det næste år blive en oplevelse af rang, og hellere vil jeg have personlige sorger end måtte slå af på mine videnskabelige arbejder, hvis de da fortjener den betegnelse.

I dag opdagede jeg for første gang at dyr i bur, selv de er farlige. Lige indtil nu har jeg kun haft mådelig respekt for vilde dyr bag tremmerne, men i dag, da jeg satte knæet ind mellem tremmerne til isbjørnen (Nanora), så det stak 1-2 cm indenfor, greb den med en lynsnar bevægelse fat i det og gav mig et blåt mærke på den ene side af knæskallen.

13. august 1939
Inde langs land ligger isen fast og sammenhængende, men længere ude er den spredt. Kan ikke komme ind til land og må gå øst om Koldewey-øen. Fint vejr. Har en uforklarlig lyst til at drille kaptajnen ("Isen er fredet"). Skriver breve hjem. Isbjørnen må vi ikke røre ved.

14. august 1939
Tåge, regntykning, is, 1 grads varme, køjevejr.

15. august 1939
Vejret nærmest som i går. Har af litterære arbejder skrevet brev til mor og Keiding og Boëtius. Til Timmi vil jeg ikke skrive; hun må endelig ikke tro, at jeg tænker alt for meget på hende. Derved kan hun stå mere frit, når jeg ikke er i byen og jeg selv kan også gøre ligesådan og jeg bilder hende ikke ind, at jeg ikke kan leve uden hende o.s.v. Lige nu ved 24-tiden er vi ankret op uden for stationen i Danmarkshavn [628-1]. Godnat!!

Fig. 38 Hundene aflæsses 1

Fig. 39 Hundene aflæsses 2

Fig. 40 Hundene aflæsses 3

Fig. 41 Hundene aflæsses 4

Fig. 42 Ombord skib 14 - hunde

Fig. 43 Stormbugthytten [631] (?) ved Danmarkshavn.

Mørkefjord Tiden: Mit Arbejde i Grønland

20. august 1939
Skibet er væk og jeg er i fuld gang med mit arbejde. Gelting har hjulpet mig storartet klarlægge plantesamfundene. Har taget prøver til Berlesen og har i dag fundet ud af, at jeg vil foretage lignende prøver i ferskvand. Har meget travlt, derfor så kortfattet.

21. august 1939
Til formiddag har jeg kortlagt og afmærket med bambuspinde Lokalitet I. Bundprøver fra søen har jeg opgivet, da jeg ikke har instrumenter dertil og det desuden ligger udenfor min opgave, men i 7.8.6. har jeg taget prøver ved siden 1 m ind i land, med et lille net med (?) fiskede jeg i Decimeter søerne ved siden af. Om aftenen tog jeg nettet op, det var fuldt med fangst. Jeg var ved

søerne til klokken 3. Derefter gik jeg omkring lige ved huset og tog nogle prøver og så til termopylerne (?) I aftes sidder jeg og behandler materialet.

23. august 1939

I går havde jeg ildebrand i mit værelse, forårsaget af en af mine lamper (tegning). Dagen gik så med at genoprette skaden, samlede bundprøver og fiskede lidt, blandt andet Apus. I dag har jeg igen indsamlet prøver, om formiddagen slæbte vi hvalroskød op, og fisket. Fik i Apussøen en Planaria Alpina. Så på resultaterne fra Berlesetragtene[13], kunne ikke finde nogen dyr, sandsynligvis er opvarmningen sket for hurtigt – eller er mit arbejde fiasko???!!!.

Fig. 44 Forårsblomster ved Mørkefjorden med Orientering Øerne i det fjerne.

24. august 1939

Har taget surhedsprøver hele dagen. En kold omgang, men skidt med det, blot jeg kunne drevet en hel masse dyr ud af tragtene! Å gid jeg kunne! Så en Acorina ved et sneleje, så de er her altså, men hvorfor kommer de så ikke? Giv blot tid og vent.

25. august 1939

Hvordan skal det gå med mine Berleser? Jeg er så bange for, at lugten fra lamperne skal blive for stram. Gid det må lykkes. Kom Acarin, du hellige dyr!

26. august 1939

I dag har en af tragtene givet en hel masse collemboler, men er der andet, og de andre tragte, hvad med dem, men når en af dem giver godt resultat og jeg behandler dem ens, så skulle man tro, at min teknik var i orden, men jeg stiller mig så mange spørgsmål, som jeg ikke kan besvare. Om natten sover jeg uroligt, dels fordi jeg er bange for at lamperne skal anrette ulykker, dels fordi jeg ængstes for at hele mit ophold heroppe og de penge, der er givet ud på mig har været spildt ulejlighed og jeg kommer hjem som en herostrat; mit højeste ønske er jo at blive en anset videnskabsmand, men mon jeg har evnerne dertil? Nu står jeg også særligt ene heroppe,

Fig. 45 Blomster 1.

[13]En Berlesetragt er et apparat som tillader entomologer skille aktiv faser af insekter og andre små hvirvelløst dyr fra prøver af fugtig jord, humus, kompost eller blad førn. Prøven lægges i tragten hvor den udtørres i løbet af nogle dage. Organismer der lever inden i prøven har en tilbøjelighed til at bevæge sign nedad for at undslippe udtørring og til sidst falder ned i en alkoholbeholder under tragten.

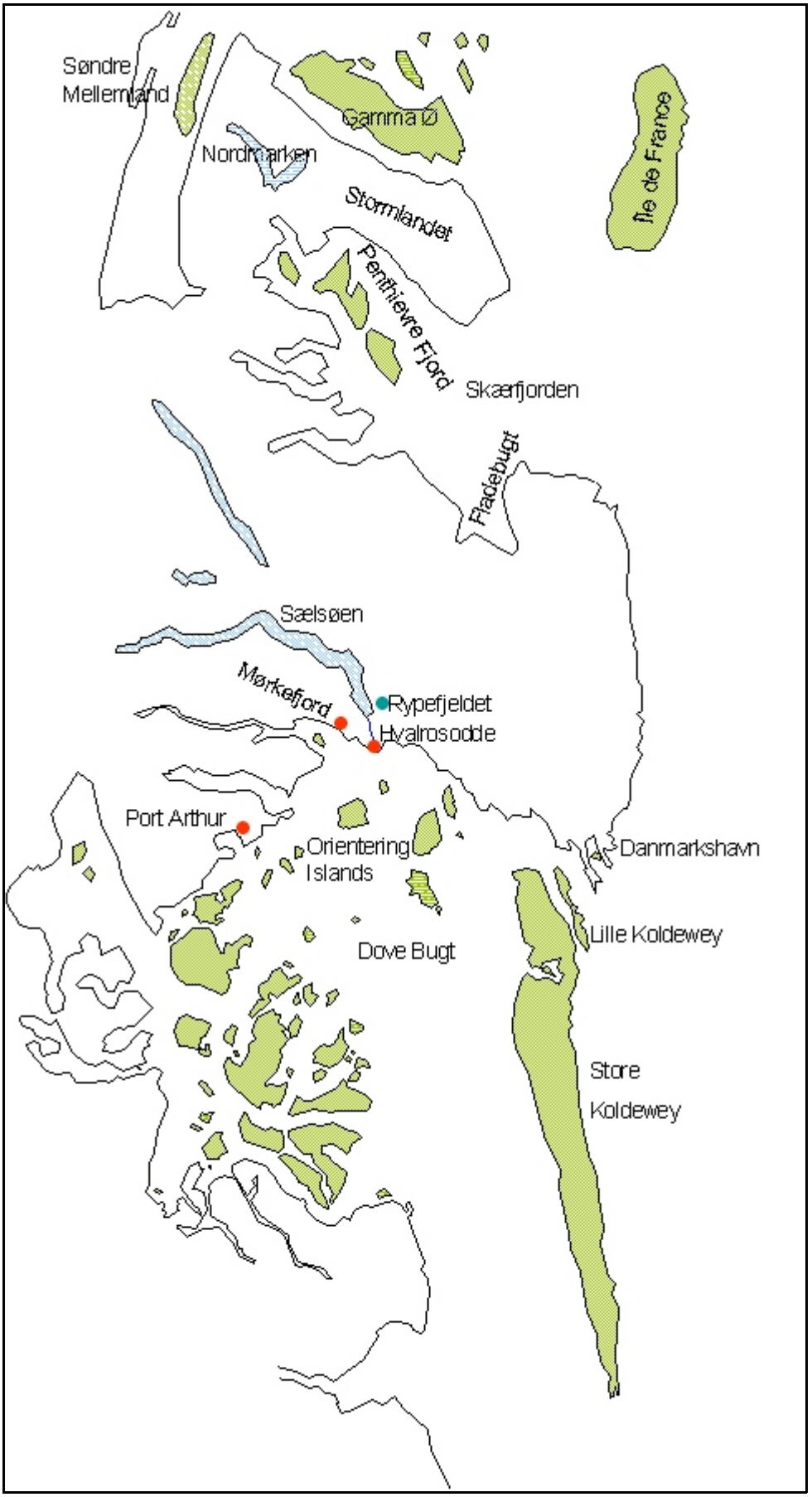

Fig. 46 Kort over Mørkefjord egnen

selvom dem, jeg er sammen med, er uhyre flinke mod mig. Det er en uhyre selvstændig opgave, jeg er kastet ud på. Ja, mit højeste ønske er næste år at måtte vende hjem med "Gustav Holm" og med fuld ret at kunne være tilfreds med mit arbejde. Den eneste, jeg beder virkelig om hjælp er naturens magter heroppe, Gud kan du kalde ham om du vil. Måske er det slapt ikke at kunne stå helt alene, men husk min stilling og den store tavse natur, der omgiver en.

Når jeg går mine ture ud over sletten, har der de sidste gange været en ravn, som har fulgt mig og som når jeg ligger på jorden kommer så tæt ned til mig, at vingesuset tydeligt når mig og når jeg går sætter den sig på en sten og skriger eller snarere hvæser hæst imod mig. Den er meget uhyggelig, jeg ser den heller aldrig komme og forsvinde, det er som den venter, jeg snart skal ligge lig. At man føler sig så usikker overfor den er også fordi øjet ikke kan skelnes, men at den enten ikke ser eller ser med hele kroppen. I der ikke har været heroppe vil ikke kunne forstå det, men synes, det er skaberi, men I andre og især for dem, for hvem alting mislykkes, vil forstå mig!

27. august 1939

Jeg kan se i mine opsamlingsglas, at jeg har fangst, i hvert fald af collemboler. At se dem ligge på overfladen er næsten lige så skønt for mig som belysningerne heroppe om aftenen. I dag var jeg for øvrigt på en gåtur til Sælsø i det dejligste solskin for der at finde dels et depot, Gelting havde udlagt og nogle hvalrosskeletdele, begge dele fandt jeg, et ribben nede ved elven, det var det bedst bevarede. Ravnen var der. Hen på eftermiddagen kom jeg hjem og har gået og nuslet og diskuteret mulighederne af hytteudlægningerne. Og med henblik herpå har jeg prøvet at slå hundepisk, jeg kan ikke, helt let er det ikke.

28. august 1939

I dag har jeg udskiftet prøverne i varmtvands-tragtene og udgravet en revne og taget jordprøver i 20 og 25 cm dybde. Der har blæst en varm föhn, der tørre en ganske nederdrægtigt ud, men det giver jo flot vejr. Ellers er der ikke sket større ting.

29. august 1939

Har i dag taget prøver fra alle de forskellige lokalitetstyper heromkring, i alt 18, hver på 1/500 m² idet udtørring (…) med (…) ikke er sikker for 1/1000 m², da enkelte jordstykker let kommer til at ligge isoleret, så at der hurtigt dannes en tør skorpe på næsten alle sider på en gang, der hindrer smådyr i at komme ud. Med et mere sammenhængende lag vil udtørringen ske fortrinsvis fra overfladen og periferien indad mod midten og småkræet får langt større spillerum. Jeg venter mig meget af den serie, den viser så også forholdene, før frosten rigtig sætter ind . Vejret er fint, Hvidberg og Ziebell er ude og jage, Madsen og jeg har haft det hyggeligt sammen alene på stationen. Efter at have taget prøverne øvede jeg mig i at skyde og slå knald med hundepisk, der er fremgang. Jeg er i godt humør og håber af hele mit hjerte, at mine undersøgelser må lykkes, blot vinteren ville lade vente lidt på sig.

Fig. 47 Blomster 2.

30. august 1939
Er i dag begyndt Berlesningen af serien fra T(…); jeg er meget spændt på resultatet. Gid det må give det rigtige. Det fine vejr i går gør god insektfangst, især koncentrerer jeg mig om diptera. Jagten i går gav en hvalros og jeg har hjulpet med til flænsningen og ophængningen af de udskårne stykker. De er nu alle gået til køjs og jeg vil nu også: Godnat!!!

31. august 1939
Jeg har udgravet og undersøgt flere revner i formiddag, men fandt ikke noget af interesse for mig. Polygonringene har meget høj vandstand. Og på min omvandring efter gode revner nåede jeg også til mine ferskvandslokaliteter, af hvilke nogle var fuldstændig udtørret, da de næres fra en snaphane og jorden er meget gennemtrængelig for vand på grund af de mange sten; flere steder kan man se vand forsvinde sporløst ned i jorden. Efter middag og til kaffe jagtede jeg med rigtigt godt udbytte, men der er en snyltehveps næsten på samme sted som i går, der tilsyneladende næsten ikke kan komme af sted, men som det dog er mig ganske umuligt at fange! Indenfor samme tidsrum tog jeg prøver oppe fra Term. II Lok. Som skal Berleses i naturtragtene for derved at have et sammenligningsmateriale med varmtvands-tragtene. Jeg håber nu, at være nået ud over begyndervanskelighederne, men stadig er jeg meget ængstelig for hurtig temperaturstigning og for høj temperatur. Begyndelses-temperaturen ligger omkring 20 grader, også fordi prøverne har stået lidt inde i stuen; i de følgende timer går temperaturen så langsomt op på 30 grader og holder sig nogenlunde konstant på det niveau.

I dette øjeblik siger radioen, at der har været stridigheder ved den tysk-polske grænse; men vi vil ikke have krig, i hvert fald må vi ikke inddrages deri. Det er synd for mor; hun er den, jeg længes allermest efter; jeg føler nu, hvor meget hun betyder for mig og hvor uendelig stor hendes kærlighed er til os tre. En mor som hende gives der ikke mage til.

1. september 1939
Nu er krigen virkelig brudt ud!

2. september 1939
Taget Berleseprøver i Cassiopehede i forskellig dybde. Resten af formiddagen fanget insekter og skudt til måls med min 67'er. Efter middag prøvede jeg kastenettet i Triangelen, men uden særligt godt resultat, med en dåse holdt jeg det flydende i en bestemt højde; men der var vist intet liv i søen; jeg brugte sejlgarn i stedet for rebet, der var beregnet, det virkede meget bedre. Drak kaffe og tog en Berlese fra Lok.V. Spiste så til aften og sidder nu og behandler det medbragte materiale. Madsen og jeg har været alene hjemme, de to andre har været på jagt; nu kan jeg høre motorbåden og jeg vil ud og se, om og hvad de har fået af fangst.

Fig. 48 Blomster 3.

3. september 1939
Taget dobbelt sæt Berleseprøver fra alle lok. undtagen stenmark på Rypefjord fordi jeg ikke kan være sikker på vejret og så har sikret mig eventuelt udbytte flere dage frem. Det ene sæt prøver

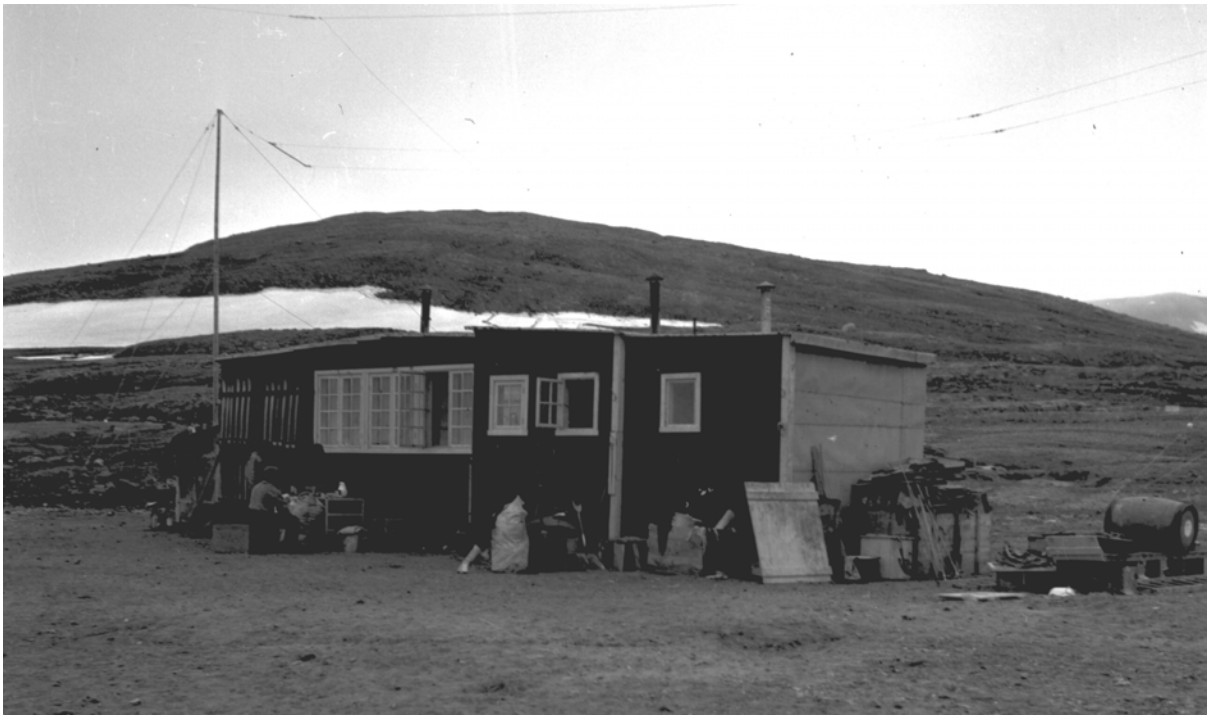

Fig. 49 Mørkefjord ved ankomsten

skal i naturtragtene som kontrol for prøver i varmtvandstragtene. Ellers har vejret fortsat været fint. Madsen har lavet antennen i orden. Hvidberg lavet den allersompragtfuld-este mad til dels af salig Sofus og Ziebell har taget skind af de i går skudte sæler (fjord- og remmesæl) og puslet med dem som han nu kunne finde på. Hyggelig søndag, men — krigen: bare nu mor kan bære alle de mange bekymringer, der sikkert nu vælder ind over hende. Der er en tæve, som i sin afsindige og mod sig selv ganske hensynsløse moderkærlighed til tre dejlige unger altid minder mig om mor – også selvfølgelig i den sidste henseende.

4. september 39
Jeg har i formiddag taget planktontræk i Apussøen og i eftermiddag været oppe på Rypefjell og hernede skiftet termografpapir. Det er vanskeligt at få dem helt at stemme med klokken. Ellers kan man jo ikke lade være med at tænke på krigen og de derhjemme og om man kommer hjem til næste sommer og så meget andet. Det splitter en noget, men man må se at koncentrere sig om øjeblikket og nyde og udnytte det i så høj grad som muligt.

5. september 1939
Tog Berleseprøver i forskellig dybde i Termografengen; har set at der er skimmel på flere af de prøver, jeg har taget, men når Hanner har haft prøver i 6 uger i tætsluttende æsker fra søbred og ikke klager over skimmelvirkning, tror jeg også måske, at det ingen betydning har, men jeg er heller ikke så bange for skimmelen som sådan som at der er grundlag for en skimmeldannelse, det betyder jo ændring af de naturlige kår og for øvrigt ændrer det vist også surhedsgrad efter hvad Gelting siger. Resten af formiddagen hjalp jeg Ziebell at køre kul op til huset. Efter middag udskiftede jeg Berleseprøver og gik derefter ud på sletten til en sø "Storesøen", fordi jeg der fandt en meget stor Apus (eller hedder de Lepiduris Arst) og den er større en Apussøen, og tog planktontræk i det stille håb, at jeg kunde nok en Planarie og Dytiscus, men forgæves.

Fig. 50 Hundene ved Hvalrosodde Station.

Derud havde fulgt mig to hundehvalpe, jeg synes de skulle have lov at muntre sig med at løbe rundt i landskabet og jeg huskede på Thorsons beskrivelse af, hvordan en hundehvalp kommer ud til ham om vinteren mens han foretager planktontræk i sit lille hus ude på isen; men pludselig ser jeg 5 hunde eller ulve på den anden side af Storesøen. Jeg kalder på dem og ser, at det er Hvalrosoddens to gamle, som bliver ved søen og tre unge, som uafrysteligt følger mig helt hjem, det mindede mig om beskrivelser fra folk, der er forfulgt af ulve. Når jeg vendte mig om, standsede de op, men løb efter mig, når jeg gik videre. Herhjemme fik hverken de eller jeg en blid velkomst, fordi jeg havde fået hundene fra stationen til strygere og medbragt tre fremmede hunde; men det drev hurtigt over og det er jo kun rimeligt, at Hvidberg er ked af at få dem her på stationen. I aften har jeg behandlet det medbragte materiale. Godnat.

6. september 1939

I formiddags har jeg udskiftet Berleser i tørtragtene. Jeg er ængstelig for at gemme især våde prøver i blikæsker i længere tid. For eksempel var i dag en prøve fra d. 28/8 overtrukket med skimmel. Ellers har jeg hjulpet med til stationsarbejdet.

Fig. 51 Blomster 4.

7. september 1939

I formiddags har jeg udskiftet Berleseprøver i tørtragtene. Det er jo ikke imponerende, hvad man med lup kan opdage af smådyr; men det er jo også sent på året. Nu kommer snart for mig en spændende tid, for nu må jo småkræet snart tage stilling til, hvordan det vil overvintre. Lige under middag tog jeg prøver til vandtragtene til i morgen. Efter middag var jeg ude ved Apussøen, hvor jeg fiskede vanddyr til et akvarium, jeg vil have i et af mine store glas. Dels for at se, hvordan de opfører sig, dels for eventuelt at have lidt liv i mørketiden. Jeg har også en Apus; men den holder jeg foreløbigt i rent vand, da den kvæles af det plumrede. Den er helt vild over at komme over i al den varme. Det blæser en del og det var en kold omgang at fiske i det 1½ grad varme vand. Jeg tog en prøve til Berlese ved søen og to ved en fuglesten på hjemvejen. Indtil aftensmad spækkede jeg min hundepisk. Efter middag behandlede jeg det indsamlede materiale. Ved min ubeskrivelige klodsethed væltede jeg et opsamlingsglas med den del mider i, kunne jeg se. Sligt gør mig bundtrist, dels på grund af det direkte tab, dels at jeg kan gøre sligt. Så var der også lidt galt med nummereringen, som straks får mig til at tro, at hele nummereringen er gal, fordi jeg ikke kan konstatere, den er rigtig; men

det er den vistnok; jeg har været omhyggelig med den; det ovennævnte kludder var noget, jeg vidste, måtte komme, og kunne være undgået ved tilstrækkelig forudseenhed dengang. Men nu – godnat. Gid den forbandede krig snart kunne standse, mor holde sig legemligt som åndeligt rask og mine undersøgelser gennemføres med stor succes.

8. september 1939
Satte dobbeltvindue, satte vand på tragtene og udskiftede en del Berleser. Nogen af tragtene kommer jeg ikke noget i, i forventning om snart at have frost i jorden med de dermed for dyreverdenen medfølgende konsekvenser. Lige efter middag jagede vi nogle Hvalroshunde bort som de tre hvalpe og jeg havde slæbt med hjem . De to løb med de andre, men den tredje gik enten langt ud i havet eller rullede sig sammen på jorden, eller skjulte sig bag en sten for så troede den heller ikke at vi kunne opdage os, for vores eder og sten. Og da vi var vendt hjem og havde været hjemme et par timer, stillede den igen på stationen. Den havde et rigtig dumt slavesind. I det hele taget er hundene her til stor opmuntring idet de lærer meget om menneskenaturen. Efter jagten har jeg hjulpet med hovedrengøring i storstuen idet mit job var at pudse vinduerne som Gelting i myggekullert havde smurt over med lim for at fange de søde væsener. Jeg hjælper med til stationsarbejde så vidt muligt, det er absolut det klogeste, når vi er så få. Jeg siger Gudskelov vi har fået overladt et så svinsk hus, så at de andre, og altså til dels også mig, kan få noget at virke med og når arbejdet er forbi, glæde sig over de smukke resultater og derved have en arbejdsmæt følelse i sig.

9. september 1939
Fuldendte min vinduespudsning med så stor bravur, at ingen kan se, hvad jeg har gjort. Efter kaffe en tur oppe ved Apussøen for at få en apus til mit akvarium. Den første døde inden den var kommet derover. Islaget lå nu over hele søen, ca. 4 cm. tykt, så det var kun ved at hugge hul på isen med en sten, at jeg kunne få fat på en. Fangen var temmelig død i sværen, men er nu livet vældigt op herinde i varmen. Vandets temperatur målte jeg under isen inde ved bredden med solskin og den viste sig at være 2-3 stykker. Dyrelivet udfoldede sig også ganske normalt med dafnier og apusser, nogle inde ved bredden var indfrosne. En har jeg taget med hjem for at se om den eventuelt kan leve op. Vejret er ellers heldigvis fint med solskin og stille vejr, men kulden er dog mærkbart i anmarch, dog trækfuglene er ikke rejst endnu; elven som vi vasker os i om morgenen er næsten tilfrosset og vi må slå hul i isen for at få vand i ansigtet. Så i går en mide helt oppe ved overfladen af jorden under en enkelt moskuskuglelord. Har lige nu været oppe og trække termograferne op for en storm - måske snestorm - er i vente.

Fig. 52 Blomster 5.

10. september 1939
Jeg har taget Berleseprøver og trisset om ved stationen og nydt det gode vejr. Det gjorde jeg også efter middag, men det var mens jeg gik til Apussøen, hvor jeg for første gang på isen fangede en

sprælsk apus til mit akvarium; vandets temperatur var fire grader. Resten af dagen har nærmest gået i trisseværket. Jeg er begyndt at kigge på præparaterne for at forberede mig til bestemmelsesarbejdet. Nu godnat!

11. september 1939

Varmtvandstragtene og to af tørtragtene blev udskiftet til formiddag; efter middag indtil kaffe fedtede jeg støvler, gjorde min pisk smidig og forsøgte at slå knald med den, hvad jeg ikke kan, men som jeg vist nok kommer til at kunne og begyndte på at rydde op i mit værelse. Efter te gik jeg Rypefjeldet rundt. Naturen gør et meget dødt indtryk; i går og i dag har der dog været snespurveflokke ude over sletten på træk sydover - mærkeligt at de tør blive her så længe. På en syd ekspedition ved kysten på min vej rundt Rypefjeldet pillede jeg lidt i jorden og så en mide og collembol der lå for mig begge sprællevende. De var fra det allerøverste jordlag 1-2 cm. tykt, i går så jeg på en knokkel collemboler også i samme ringe dybde så at frosten skulle bevirke vertikale vandringer anser jeg for usandsynligt, selvom de to lokaliteter begge var optøede og blev undersøgt i solskin. Efter jeg kom hjem og indtil nu har jeg gjort mit værelse i stand. Pakket de forskellige ting ud, for så fylder de meget mindre. Nu begynder jeg også at få bedre tid, idet de ferske vande jo nu har lukket sig. En apus, jeg fangede i går og som i modsætning til den forrige svømmede livligt omkring, er nu død.

Fig. 53 Stenet strand om sommeren med Orientering Øerne i baggrunden.

13. september 1939

Dagen i går gik med Berleseprøver og puslen omkring ved stationen. Da jeg var oppe på fjeldet efter en Berleseprøve fra Stenmark og på vej ned, fulgte jeg nogle varder, som var sat op for at lede Madsen på hans observationsture i mørketiden; især ved at se en af dem, som stod i silhuet steg det lige pludselig ned i mig, at grønlandskvindernes hovedfrisure jo er stiliserede varder. Hårknuderne oven på hovedet er jo blot de små sten oven på den store. Figurligt er det også et smukt billede med kvinden, der jo er livet, der viser vejen fremover. At jeg ikke fik skrevet noget den dag skyldtes imidlertid, at Hvalrosodde- og Gefionhavnfolkene[14] kom på besøg om aftenen. Netop den dag havde de haft god hvalrosjagt, så humøret var godt og da vores station netop nu var smukt restaureret, fik vi et mægtigt gilde, først med kaffe til vor aftensmad, de andre havde spist, men de tog dog en bid med. Senere på aftenen snaps og bajere og røget laks, dvs. det bedste, hvad huset formåede, og det er efter det østgrønlandske ikke så lidt. Harder faldt omkuld og sov den sidste time på gulvet og måtte nærmest bæres til båden. Nu havde de heller ikke fået noget ordentlig mad de sidste dage, så derfor slog det dobbelt hårdt. Men da vi kom ned til båden, var det blevet så lavvandet, at den lå på grund og at sejlads var umulig. Gefionhavn-folkene blev så om natten på stationen. De er to meget tiltalende og dygtige fyre. Hvalrosoddefolkene gik hjem.

Næste formiddag varede det jo noget, inden de kom af sted med deres "Flyverbåd" og

[14] Ålborghus [613-2] ligger ved Gefion Havn på syd siden af Godfred Hansen Ø syd for Dove Bugt.

resten af tiden gik med snak og skiften Berleser. Mellem middag og kaffe kiggede jeg på en collembol og mide, jeg havde fanget (11. september 1939), men miden var død og halvvejs opløst og collembolen må jeg have klemt lidt vel meget, men Isotoma sp. tør jeg nok sige, det var. Efter kaffe gik jeg mig en rask tur langs stranden og halvvejs oppe på Rypefjeldet tilbage. Skød et par isskosser. Jeg har ingen tømmermænd men vil alligevel tidligt i seng. Godnat!

14. september 1939

I formiddags var jeg på en orienteringstur oppe på brystet og om eftermiddagen gik jeg igen derop, op til 350 m efter Poulinen og tog en prøve i Cassiopemarken lidt længere nede og prøve på en frontlignende skrænt, noget længere en prøve under et kranium af en moskus og helt nede i 50 m højde en prøve fra eng og 1 fra sneleje. Ved at tage Cassiopeprøve kom jeg til at tænke på, at jeg måske har trykket prøverne for hårdt, når jeg skal have dem ud af røret; men hva' jord er jo elastisk og vegetationen tager jo også noget af trykket. Under moskushovedet var der en lille samling collemboler, som jeg desværre ikke tog særskilt, for jeg kom nemlig til at tænke på, om ikke det fænomen, at man ser samlinger collemboler om efteråret skyldes nyligt udklækkede unger, som ikke gider bevæge sig p.g.a. den lave temperatur og fordi der er tilstrækkelig føde der, hvor de er og ikke nævneværdigt mere uden om. Hvis der findes gamle collemboler kan det jo dels være rent tilfældigt, dels være moderen eller eventuelt mødrene; de bevæger sig vist ikke så langt. Helt nede ved stationen på en snefane skrabede jeg nogle sammenføgne planterester sammen, de lå ca. 1-1½ m fra øverste kant, for at Berlese dem. Det kan blive spændende at se, om de indeholder dyr - umuligt er det jo ikke. Ellers er naturen heroppe meget øde. Selv ravnen susede ikke lavt hen over mit hoved. Nogle enkelte kvidrede omkring mig; jeg rådede dem dog til helst med det samme at drage sydpå - en snestorm kan jo komme når som helst og vejen er lang, især turen over havene med efterårsstormene er farlig; men de kvidrede bare videre og sad på samme sted da jeg kom ned, som de havde siddet på, da jeg kom op, men det ville jo være rart om det betød, vi fik lov at beholde det gode vejr endnu i nogle dage, for i morgen drager Hvidberg og Ziebell til Skærfjorden med en hytte, som helst skulle ud helt oppe ved fjorden[15]. Prøve fra snelejet måtte jeg tage i helt frossen jord; men det gik dog med prøverøret. Jeg tror, at jeg til vinter vil gøre randen savtakket, så jeg kan raspe jorden op i prøvens størrelse.

Ens trang til kvindeligt omgang bliver meget kølnet når man betragter hundene. Når en kvinde for fremtiden bruser frem i al sin kvindelige pragt vil jeg tænke på tævehvalpe, som for at indsmigre sig og værge sig mod - og med held - mod de store hanhunde, lægger sig på ryggen med skrævende bagben og holder auktion over deres kønsdele; ganske forsvarsløst overgiver de sig til den andens forgodtbefindende. Ja, selv det hellige samleje bliver ganske profaneret, når man ser en stor hanhund med den mest sløve mine stå med bagdelen til en ynkeligt pibende tæves kønsåbning. Gudskelov man har hundene!

15. september 1939

I dag skulle vi jo have været af sted, men p.g.a. dårligt vejr blev det ikke til noget. Tykt og blæsende vejr med let snefald. Når man er belavet på det, og det ikke gennemføres, har man svært ved at foretaget noget samlet andet, således har jeg trisset omkring på stationen, skiftet Berleseprøver og haft det hyggeligt med de andre. Bådene er trukket op undtagen motorbåden, en havde hugget et stort hul i den ene side ved at støde imod stenene. I aften har vi fået besøg af 5 Hvalroshunde inkl. Laila.

Det synes mig det sandsynligste at collemboler og mider opholder sig i de allerøverste

[15] Knuthsminde [708] på Kap Li i Fladebugt, fuldført af Hvidberg og Ziebell i 1940.

jordlag gennem vinteren. Det gælder jo om at udnytte solen i så vidt omfang som muligt og når de opholder sig i de jordlag solen først får magt over vil de også kunne aktiveres med den første sol. Yderligere har de jo ingen beskyttelse mod kulden ved at søge dybere ned; alt gennemfryses jo og leder let kulden igennem sig, men det vil altså sige, at de må kunne tåle store svingninger.

Fig. 54 Sejlbåd og hunde på stranden ved Hvalrosodde, med Orientering Øerne i baggrunden.

16. september 1939

I dag derimod kom vi af sted, men efter 100 m's kørsel brasede understellet, vi havde lagt brædderne på på vognen for at få dem op over hjulhøjde sammen, og vi måtte læsse helt om - så vidt indtil middag. Så tog vi af sted og efter en besværlig tur, især for hestene kom vi ned til Lakselven, men ikke til noget vadested. Det viste sig ikke at eksistere p.g.a. unøjagtige undersøgelser fra Ziebells side. Så var der ikke andet for end at vende tilbage til stationen. Ankommen dertil var den ene hest lige ved at styrte og Hvidberg havde tabt sin riffel på vejen; han har ikke fundet den endnu og jeg benytter tiden til at nedskrive denne meget morsomme skildring af turen. Jeg selv har skiftet sko, strømper og bukser, som var blevet smaskvåde, efter at have vandret rundt ude i elven på jagt efter vadestedet. Gid vi nu snart skal spise! Hvidberg fandt riflen, men nu er en gummistøvle borte! En hel dag med unyttigt besvær og positivt tab. Men derfor var det alligevel en dejlig tur, skønt det er koldt at sidde og vride vandet af sine strømper, mens det blæser og fryser.

17. september 1939

At tage tømmeret af vognen og anden oprydning fra gårsdagens fiasko var formiddagens arbejde og efter en tidlig middag kørte vi over til Hvalrosoddestation med heste, vogn og tre hunde, til gengæld tog vi Sam med hjem. Og så var virkelig hele den eftermiddag gået. Nu fryser det også om dagen, så de jordlag jeg undersøger er frosne, og dyrelivet forandrer sig formentlig ikke - derfor har jeg så god tid og hjælper derfor med på stationen. Så længe vi kan gå ude bør vi gøre det. Desværre var prøverørene af for blødt materiale til at man med held kan anvende den nederste rand som sav - men de er vist god nok.

Jeg må også hele tiden have noget at bestille for når jeg tænker på dem derhjemme, har jeg den urigtige tanke, at jeg er løbet fra det hele for at bjerge mit eget skind ud af det store galehus, og en følelse af ikke at blive brugt kan undertiden komme over mig. Rent fornuftsmæssigt kan jeg udmærket nedkæmpe den tanke, men følelsen at blive sparet er vanskeligere at komme til livs, men når jeg synes, at jeg tager mig selv lidt for højtideligt, behøver jeg blot at vende mit blik mod Danmarksmonumentet[16], ihukommende ordene på de sidste sider i "De blinde" af Kidde[17]. Ja, så tror jeg også at kunne tage den nyhed, at Rusland er gået med i krigen på Tysklands side. O Guder, hvilket paradoks, Rusland med Tyskland og

[16] Danmarksmonumentet ligger vest for Mørkefjord , 76˚ 55' N, 21˚ 6' V

[17]"De blinde," en roman af Harald Kidde (1878-1918), ikke udstedt siden 2. oplag 1928.

Italien vel med England. Til dig, min dagbog, vil jeg fortælle alt, ikke for at andre kan læse det, men for at jeg igennem dig kan få udløst, hvad der undertiden kan gære i en tyveårigs bryst, mine rejsekammerater er flinke, og jeg tror at kunne holde dem ud - Madsen må blot se at bevæge sig lidt mere i det fri, og ikke blot når han er ude rense skind til kæresten, det giver ham for langtbortstirrende øjne - men virkelig diskutere verdens gang kan jeg ikke, helt på samme bølgelængde ligger vi ikke. Videnskaben som sådan forstår de ikke. Jeg kan længes efter, at Keiding og Boëtius var gæster hos mig en aften, og vi underholdt os på vores skæmtende underfundige måde. Og de to er så dejligt godt begavede. Hvad mon Keiding siger til mit plenarietelegram? Nu har jeg skrevet nok, og vil som afslutning på dagen læse et persisk eventyr.

Fig. 55 Stendynge, Telegrafist Gunnar Andersens grav, Hvalrosodde.

18. september 1939

Lige nu spillede de inde i radioen "Sejled' op af åen…" og studentergilderne stod lyslevende for mig. Inge J. var den foretrukne dengang, og nu, når jeg tænker på den unge kvinde er hun den der står for mig - og ikke Timmi; jeg tror, at hun glider bort fra mig nu og jeg er glad for at jeg ikke skrev til hende her fra rejsen, hvad der ville give et forkert billede af min stilling til hende.

Men lige meget, i dag fik vi den første sne og jeg var ude i den og tage tre jordprøver og oplevede det mærkelige fænomen at jorden overhovedet ikke var frosset, jeg kunne godt tænke mig, at den huser sydlige former. Nu er den jo dækket af en stor lun drive. Nu kommer en meget spændende tid for mig, idet prøverne fra Cassiopemarken og eng nu er helt frosset. De får så lov at stå et døgn at tø op inden de Berleses. Søgaard sagde jo, at han kunne få noget ud af sine tragte på Ella Ø, så jeg håber også at jeg kan. Jeg har jo en lumsk mistanke om at de overvintrer som udviklede individer måske som nymfer. Den almindeligste edderkoppeart heroppe gør det i hvert fald. Det vil give to fordele til mig; for det første at jeg så har løst den ene halvdel af min opgave, for det andet at jeg på slæderejser til foråret kan indsamle dyrene fortrinsvis til zoogeografisk brug, men noget økologi kan jeg vel også få presset ind i rammen.

Formiddagen gik med at tage de prøver og efter middag indtil kaffe sad jeg og kiggede på præparaterne af collembolerne. De er til uvurderlig nytte for mig. Jeg er ængstelig for ikke at kunne bestemme Onych. terne med største sikkerhed med det mikroskop, som jeg har, men med de andre arter synes jeg det går godt, foreløbigt i hvert tilfælde. Efter kaffe skiftede jeg papir på termograferne hvad jeg havde været forhindret i at gøre om formiddagen p.g.a. fygevejr. Efter aftensmad har jeg læst i Geltings morsomme disputats.

19. september 1939

Formiddagen har jeg brugt til at udskifte Berleser. Efter middag og indtil kl. 17 gik jeg ude i terrænet rundt Rypefjeldet, også for eventuelt at se okser. Det eneste levende, jeg observerede, var snespurvene som ivrigt søgte rundt efter frøkorn, planterne har endnu ikke kastet alle. Efter at være kommet hjem og indtil kl. 21 har jeg bestemt Collemboler og gået alle præparaterne af dem igennem og i imens læst om dem. I morgen vil jeg så eventuelt gå i gang med miderne.

20. september 1939
Collembolerne er nu færdigbestemt og jeg har læst om tempanuser, dipturer, og protura i mine forskellige bøger. Derefter er jeg begyndt på studiet af litteratur om mider. Jeg har været inde det meste af dagen med undtagelse af en gang i eftermiddag, jeg hjalp med til at trække motorbåden på land. Til aftensmåltidet kom Hvalrosoddefolkene dumpende ind på vej ind i Mørkefjorden med hyttemateriale osv. De gik derfor hurtigt efter måltidet, der er jo chance for hurtig nyisdannelse.

23. september 1939
Jeg opdager, at jeg har glemt at nedskrive mine betragtninger over livet heroppe i to dage. Den erindring fra de to dage, der tydeligst står præget hos mig - og som jeg altså egentlig ikke behøvede at skrive ned - var to ravnes flyvekunster ude over Mørkefjorden mod en skyfri himmel set oppe fra Rypefjeld. Glæde over det dejlige vejr og dejlige - indgangen til selve Mørkefjord er noget af det mest storslåede, jeg nogensinde har set - landskab gav den ene ravn efter sig til at gå i spin nedad og slå kolbøtter i luften mens den anden klokkende tilkendegav sin beundring. De to sorte fugle forsvandt så. Hvidberg var med. Vi var på en jagttur oppe på Rypefjeldet uden noget resultat for øvrigt, men vi fandt en stenfælde som antagelig stammer fra de gamle grønlænderes tid. Ellers har tiden ikke budt på større overraskelser, men gået sin jævne gang uden dog selvfølgelig at have været kedeligt. Men tiden er ikke rigtigt inde for udendørs lege, heldigvis fik jeg de prøver oppe fra Brystet inden sneen kom; jeg er dog ked af at jeg ikke kom helt op på plateauet på Brystbenet. Jeg har en del prøver stående, som venter på at blive Berleset, så jeg har materiale nok de første dage hvad der kun er godt, for nu ser det ud til at sneen for alvor vil komme; havisen har nu dannet sig for i år.

Fig. 56 Kysten ved Mørkefjord med Orientering Øerne.

24. september 1939
Stående skriver jeg ikke at kunne skrive i aften, da mit værelse er i vild uorden. For øvrigt var jeg i dag oppe på det i går omtalte plateau.

26. september 1939
Du, kære læser, jeg tilstår dig slet ikke at kunne huske, hvad jeg bestilte i går. Men det har sikkert ikke været de store ting, der stod på programmet. Kokketørn og laven mit værelse i stand. Det første er jeg midt i, det andet er jeg færdig med. Madrassen er dog i sandhedens navn ikke kommet ind endnu og nogle småpillerier har jeg endnu tilbage. Ovenover skrivebordet som er anbragt mod væggen overfor vinduet, har jeg på to hylder anbragt ti tørtragte, meget elegant ophængt på bambusstokke. Oven over køjen har jeg mine bøger og ovenpå hylderne ligger tøjet og magasinet dvs. dubletter og de ting jeg ikke bruger med det samme, men som jeg kan få brug for til vinter. Det er som du, kære læser, ikke kan forstå blevet svært hyggeligt og med åbent vindue de sidste og hovedrengøring er det også frisk og forholdsvis støvfrit. Jeg sidder derfor nu og ryger en "La Perla" hvad der heroppe er en stor luksus for mig, da jeg har fået for få cerutter

herop. I dag har jeg haft ordentlig kokketørn, det kan more mig at komme til at lave mad og lave rent i køkken og fællesstue, førstnævnte med Hvidbergs patent, Coldlim og gips. Jeg tager min tørn med alt forefaldende arbejde når jeg ikke har noget særligt at bestille med mit eget arbejde. Nu vil jeg sgu læse i Geltings disputats og du, kære læser, må vente til i morgen. I dag mener jeg at have hørt kvidren fra en snespurv, men jeg så den ikke, ellers har jeg dagligt set den indtil nu. Vaderne, specielt Stepsilos interpres, blev iagttaget her til den dag, stranden var islagt, og de første nyisdannelser begyndte.

27. september 1939
Køxet, lavet skrivebordet bredere, taget prøver og i aftes spillet billard; søvnig og gider ikke kramme ud med mine udødelige tanker!!!

28. september 1939
Har i dag bagt to franskbrød, som var fortrinlige i dejen, men som kom ud af ovnen med en mildest talt forbrændt ryg; men ellers var det fint. Og det smager udmærket; det er altså kun skorpen som er ødelagt. Det meste af dagen er gået hermed og lidt anden indendørs arbejde.

Nu i aftes har jeg siddet og kigget på nogle af Tuxens præparater af mider. Meget mas har jeg haft med en Sphaerozetes, som han kalder den; men det er det nu givet ikke, heller ikke nymfen til den er det, hvis Mich's beskrivelse af den er rigtig. Hvad det er for en, kan jeg ikke sige, måske det er en nymfe, Semitalpl. har jeg meget svært ved at se, hvis den overhovedet er på det omtalte dyr. Mit værelse er nu rigtigt hyggeligt og renligt og ordentlig så snart kan jeg begynde på mit bestemmelsesarbejde, det er jo snart jul. I går hørte jeg en snespurv og Madsen så en på Rypefjeld; den sidste vader så jeg dagen efter vores mislykket køretur til Skærfjorden, men den stenvender var også ynkelig. Til snespurvene er der endnu tilstrækkelig føde i frøene fra de forskellige planter. Sneen som den ligger nu er gunstig for frøspredning idet mange små lavninger er fyldt med en lille snedynge. Blomsterne kan altså udnytte hele sommeren og behøver ikke at tænke på frøspredning før til langt hen på efteråret. Selv frø uden spredningsgevækster kan spredes over et stort område med det snelag. Jeg vil nu mikroskopere lidt igen.

Fig. 57 Blomst.

29. september 1939
Formiddagen gik med at skifte Berleser. Fangsten ikke overvældende stor undtagen i mos fra et nedløb. I eftermiddag har jeg taget prøver fra 14 lokaliteter Væsentlig fra sådanne der først tillukkes med sne er de forskellige moseffekter og lav fangst som forekommer her. Lidt mos kan tages af som flager idet de ligger ovenover den underliggende jord - tænk - som er frossen. Mest tilbøjelig er jeg til at antage at dyrene, hvis der er nogle, befinder sig i de øverste flager, men når man på den anden side ser, hvor tørre de er, kommer man til at tvivle herpå. Jeg kan jo næsten ikke gøre dem mere tørre.

I aftes har vi spillet noget billard og nu sidder jeg og skriver og hører dansemusik

hjemmefra, man kan få en inderlig lyst til at danse ud med en yndig ung pige, men det er egentlig mærkeligt nok - ikke mig ligegyldigt hvem og jeg ved godt hvem det skulle være, men det får du, o læser, ikke at vide. Men for at dansen ikke skal tilfredsstille en, skal jo også et helt antal faktorer passe ind i hinanden, der danses jo ikke blot med legeme men også med sjæl; dansen afslører en, ligesom ens håndskrift blot i endnu højere grad. En langt primitivere form for kønslig tilfredsstillelse er det at bedrive hor, eller at pule dem som Ulvedræberen sagde, for der er det kun legemet, der eftertragtes, og hvis voks ikke smeltede før 34 grader kunne de prostituerede godt erstattes med voksfigurer i deres billede. Den klasse, der anvender en sådan fremgangsmåde har jo også et unuanceret og kedeligt sjæleliv. Når jeg taler om de ting, så vil jeg gerne fortælle dig, o kære læser, at Leni Riefenstahl, eller som grønlænderne kalder hende "Madrassen" (p.g.a. hendes horetilværelse), har været Hitlers kæreste, men som blev fjernet da hun fik for megen indflydelse. Kilde: en svejtsisk geolog. Jeg vil nu læse lidt i "Dr. Renault" og ikke kigge i mikroskop. Nu må jeg snart kunne begynde at bestemme mine prøver, hvis jeg da kan. Miderne bliver nok svære.

30. september 1939
Bagt, køxet, skiftet prøver, læst i Dr. Renault, dvs. haft hyggeligt stationsliv.

1. oktober 1939
At tage nogle Berleseprøver: Mos, som skal ligge en måneds tid for at se om den indeholder og som så skulle udvikle sig i mellemtiden, en græs-, dryas-, og saxi(…) på sortalge-havlokalitet. Især den sidste tue er en nyopdaget lokalitet, som indeholder store mængder af småkræ. Resten af formiddagen vaskede jeg køkken og gulv i fællesstuen, som der hører til min kokketørn. Til middagen (flæskesteg og sveskegrød) kom Hvalrosoddefolkene og er her endnu og bliver her i nat. Dagen forløbet med billard, tobak, og mad.

2. oktober 1939
Det har blæst i dag og været både lidt snefog og snevejr. Derfor har jeg ikke kunnet skifte termografpapir og min eneste udendørs sport har været en tur op til hermelinfælden uden resultat. Ellers har jeg siddet og kigget på præparater af mider for at gøre mig fortrolig med "Tiermelt mitteleur," men det bliver vist svært. Dog en interessant dyregruppe er det jo at pusle med - men brandsvær. Nu er jeg dødsøvnig og gider sku ikke skrive mere. Det tuder stærkt og er rigtigt vintervejr så at jeg i ubevogtede øjeblikke tror, jeg er på Langholt.

3. oktober 1939
Ombølget af røgen fra en "La Perla" sidder jeg nu og skriver i verdens hyggeligste stue. Nu endelig er jeg færdig med at sætte den i sømmelig stand. De seks varmtvandstragte er nu helt indespærret med asbestplader på alle sider, så nu håber jeg ikke, der vil ske noget. Hele dagen er gået med at lave tragtene i stand og komme prøver i dem og lidt anden indendørs aktivitet, da det blæser og er snefygning. Desværre væltede jeg under flytningen glasset under tragten med prøver fra "snavset" på en snephane. I det, som blev tilbage i glasset, var der en Oribatid, men den blev borte under bestemmelsesarbejdet - sådan noget kan gøre mig frygteligt fortvivlet i fem minutter. Miderne bliver vist grimme at bestemme, jeg håber ikke at måtte miste for mange - jeg er lidt klodset på fingrene. Bare det at få småkræet ud af opsamlingsglassene er jo et problem. Nå, forhåbentlig går det, men som sædvanlig ser det ikke lyst ud.

4. oktober 1939
Nu har jeg gennemgået alle præparater, miderne er egentlig en interessant dyregruppe, ikke blot fordi man derhjemme savner en acarinolog, men også på dens ak, så uhyre rigdom af former, som kan stille en hundreder af undrende spørgsmål. I øvrigt er snevejret nu slut, det blev kun til ringe snefald og i aftes har vi spillet billard i stor stil. Godnat!

5. oktober 1939
I formiddag prøvet jeg at bestemme en mideart fra Loch Fyne, men selvfølgelig uden held. Og i aftes er jeg begyndt på at undersøge præparat - men ad helvede til. Det begynder lige så elendigt som fangsten af smådyrene.

6. oktober 1939
Nu er jeg træt efter kun at have gennemgået en prøve ikke engang. Det er de satans onychirusarter, der volder kvaler.

Fig. 58 Mindre stendynge.

7. oktober 1939
Ikke blevet færdig med prøverne endnu, bakset med en mide hele dagen, en parastitioformes, uden at kunne bestemme den, men jeg må have mere erfaring, så jeg laver nu Dauerpræparat af den; men det er jo morsomt, blot håber jeg ikke, at alle prøverne tager så lang tid, for så må jeg blive heroppe i mange år. En snespurv blev hørt af mig og set af Don Carlos i dag, men endnu er de frøbærende planter heller ikke helt snedækket. Fået opmuntrende telegram fra Keiding.

8. oktober 1939
I formiddags prøvede jeg på at bestemme en oribatid, men jeg tror sandelig ikke, den findes i Tyskland. Efter middag havde vi en morsom fugleskydning og grundet på præmierne, som var chokolade og cigarer bl.a., har jeg resten af dagen kun været oplagt til snak og puslen. - Øjnene må jo også skånes (undskyldninger kan man altid finde på). I aftes gav jeg Hvidberg et grundskud ved at ville vaske tæer i opvaskebaljen! Ellers kommer vi alle udmærket ud af det med hinanden. Vejret er stadigt og fint.

9. oktober 1939
Forsøgt at bestemme mider, taget prøver bl.a. beliggenhedsprøver fra Cassiopemarken ved termografen. Efter så at have bokset med prøverne i de sidste dage har jeg taget den meget kloge beslutning helt at undlade at bestemme trombidiformes og parasitiformes til art, men blot til gruppe således som instruksen også tillader mig. Med de kilder jeg besidder, kan jeg alligevel ikke bestemme til art og hvis jeg kun kan - hvad jeg givet ikke kan - bestemme til familie eller slægt, har det ikke mere betydning, end hvis jeg kun bestemmer til gruppe. Jeg tænker her på dominans i den ene eller anden lokalitet. Collemboler og oribatider har jeg i højere grad mikroskopteknisk færdighed og bestemmelsesværker til at kunne bestemme. I øvrigt vil jeg jo heller ikke sidde hele tiden heroppe og hænge over et mikroskop; jeg vil ud på rejser til foråret

og samle ind i de ferske vande og ellers på landjorden og ligge i køjen med en stor cigar og en god bog. I dag har jeg endelig lavet nr. 2 prøve færdig og forsynet med etiketter. Som de står opstablet i samleglasset, er det det skønneste syn, jeg kan have for mine øjne. Så snespurve, godnat.

10. oktober 1939
Taget prøver og sorteret prøver. Godnat. (Hvidberg så i dag en snespurv).

11. oktober 1939
I dag havde jeg et herligt syn idet jeg for første gang erkendte postantannelorganet hos en Ornyshiumes groenlandicus og samtidig en naturlig forklaring på, at jeg ikke har set det før, nemlig at det har været nymfer, jeg før har undersøgt; muligvis at de har det, men jeg har nu ikke kunnet se det. I øvrigt har jeg ligesom de engelske og franske flyvere foretaget rekognosceringsundersøgelser i fjendens land, som i dette tilfælde er Collembolernes; flere arter har jeg nu bestemt grundigt med KOH, så jeg håber at kunne bestemme på Halutus; Folsomiaarterne er vanskelige; det tager tid og jeg har ikke nær fået gennemgået en hel prøve. Men det vil vel gå hurtigere senere, når man tager det grundigt fra begyndelsen; men oplivet af det skønne syn - lige så skønt som den første plenarie oppe ved Apussøen - vil jeg nu gå til køjs og læse og ryge, men først vaske ben, for de klør nederdrægtigt, især når jeg tænker på, at de må være snavsede.

12. oktober 1939
Sorteret prøve og begyndt på at surre en slæde. Jeg synes, arbejdet med at sortere prøverne går lidt trægt.

14. oktober 1939
Har surret slæde og lavet seler i stand til hunde og i dag var jeg ude og prøve. De har navnene Sif, Kvik, Søs (tæven), og Leo (basen). Desværre er jeg alt for naiv for at klare dem, men det er mægtig skæg, og jeg synes at burde udnytte det gode vejr til at lære at køre hunde frem for at sidde og sortere. Haft en hyggelig lørdag og det er sent efter en lang og fornøjelig billardaften.

Fig. 59 På stranden, med bjerg i det fjerne.

15. oktober 1939
Har sorteret prøver og efter middag, efter at have skiftet termografpapir, ville jeg køre med mine hunde, men da de smøg selen af sig, besluttede jeg at straffe dem med ikke at køre med dem. Ellers er der ikke sket større ting. I går blev der af Hvidberg set to snespurve fra vinduet, som de fløj forbi.

18. oktober 1939
En flok på otte snespurve holder til i husets nærmeste omegn. Har sorteret prøver de sidste dage, kørte i går dårligt med hundene, i dag godt: prøvede at lære dem at reagere på tilråbet "højre".

Efter kørslen på blankisen er tøjet, når vi kommer ind, overpudret med salt. Dårligt for hundenes poter.

19. oktober 1939
I dag har det været snevejr, så jeg ikke har været ude andet end at se til min væselfælde og hen hos hundene. Jeg synes, de kender mig og er glade for mig og jeg holder mærkelig meget af dem. Det er ikke Leo, men Sif, der er bas.

20. oktober 1939
Nu har vi rigtig snestorm, hvordan mon det vil gå med en flok snespurve, jeg hørte i dag. Har kørt hundene elendigt og siddet fast i en dryastue oppe fra toppen af Rypefjeld.

Fig. 60 Vandkanten.

26. oktober 1939
Du har savnet mig i flere dage, kære læser, og grunden er den, at vi har haft dårligt udendørsvejr, og at jeg næsten kun har beskæftiget mig med sorteringen; men nu er jeg blevet kok og jeg har opdaget et ganske nyt og morsomt spil som jeg derfor kalder "Unikum". Kokketjenesten tager for megen tid, men jeg må vist gøre mig umage med den, da de andre, især Hvidberg, lægger så megen vægt på maden. Det gode forhold skal opretholdes. Da jeg ikke er så ordentlig med ting, der ikke interesserer mig, mener Hvidberg, at jeg er fantastisk sjusket og at det kunne tjene mig at blive kornet - - ; men jeg dissekerer blot modpartens motiver frem og optager ingen videre diskussion, som jo ville være ganske unyttig og skadelig. Det ville jo være det samme som at sige til mig, at mider og Collemboler. kun kan være genstand for en sindssygs interesse og ikke et normalt menneskes (jeg ville utvivlsomt give vedkommende ret, hvis det forelå i virkeligheden) Jeg tror overhovedet ikke at kunne fornærmes, når jeg blot optager injurierne til diskussion med mig selv. Nu er vejret igen godt og jeg har set til termograferne for at se, hvordan de havde taget fygevejret. Den ene var helt føget fuld af sne, men heldigvis var der ikke kommet noget ind i selve kassen. I de andre var der kun en ubetydelig mængde sne. Den første tættede jeg med tvist - genialt.

27. oktober 1939
Har køkset og lavet god mad (medisterpølse og stuvede brunede bønner, æblegrød) og de to kæmpefranskbrød, som truede med at sprænge ovnen, idet de hævede videre derinde. I aftes har jeg sorteret; det er alle de små former, man ser med den store forstørrelse, der tager tid. Sortering med den anden forstørrelse synes mig ganske latterlig.

28. oktober 1939
I dag havde jeg et skønt syn! I binoklen lå der for mit syn en bille og deres nordgrænse er dermed ført et godt stykke mod nord. Men egentlig stolt derover er jeg ikke; kun himmelhenrykt, thi ikke mig selv, men det som har ledet min hånd til at tage prøven netop der, hvor billen var, har al min tak skyldig; selv står jeg udenfor og ligesom betragter hvad jeg udretter. Synet af billen er det tredje skønneste syn, jeg har haft. Det første var plenarien, jeg så i nettet oppe ved Apussøen; det næste var den klokkende ravn over Mørkefjord, set fra Rypefjeld mod Danmarksmonumentet og

det tredje var altså billen. Et forunderligt dyr, jeg så i samme prøve i går, tror jeg, er en billelarve! I øvrigt har jeg til formiddag haft en fin køretur med Ziebell som kusk, passager og rådgiver. Middagen gik fint med klipfisk med sennepssauce og risvælling. Mellem middag og kaffe vaskede jeg køkkenet og gulvet i fællesstuen; efter kaffe blev jeg klippet af Ziebell første gang efter afrejsen, og jeg begyndte op at sortere prøve 26, som er ((?)) (200-300 af en gomasidart) og det har jeg fortsat med efter aftensmad indtil jeg fandt billen; så gav jeg cigar og tykke cigaretter og spillede billard. Og nu er jeg træt og glad og går til køjs.

30. oktober 1939
I dag har jeg sorteret prøver og skiftet termografpapir. Den ene termograf nægter at gå ude i den fri luft, men nok inde i huset. Sådan en laban!

31. oktober 1939
Har sorteret prøver og været henne ved saxen, som ikke havde fanget noget.

1. november 1939
Sorteret prøver hele dagen.

2. november 1939
Haft en fin køretur helt over til Vædderen med mine hunde. Havde et større slagsmål med Hvidbergs som stod ude på isen. Mine klarede sig stolt uden nogen blodsudgydelse. Hvidberg var inde i bunden af Mørkefjorden, men den var meget gold. Resten af dagen har jeg sorteret prøver.

Fig. 61 Ødemarkens blomster.

3. november 1939
Efter middag var jeg oppe hos hundene, nede ved stranden og finde en sele fra i går; det var Kviks, den havde bidt den i stykker, oppe ved termografen (fronttermografen vil ikke gå i kulden) og ved væselfælden. Ellers har jeg sorteret fire prøver hele dagen.

4. november 1939
Haft en fin køretur ud over fjorden og til rævefælden - uden ræv. Ellers sorteret 3½ prøve.

6. november 1939
Har sorteret prøver og haft fine slædeture. Her er endnu snespurve.

8. november 1939
Sorteret flere prøver og har været ude på en slædetur. Sif var dog syg; rimeligvis en byld i endetarmen som lammer hele bagpartiet. Jeg måtte flere gange tage den op på slæden fordi den ikke kunne følge med de andre. Har læst Hamlet færdig.

9. november 1939
Natten har bragt mig en dyb sorg. Sif er død.

10. november 1939
Fejret mortensaften med flæskesteg, vin og historier; men derfor er Sif alligevel død. Hvor mon den nu er?

12. november 1939
I går havde jeg en fin slædetur, men med meget skæg i hundene, som manglede deres fører. Mens jeg ledte efter rævesaksen gik jeg i den. I dag har jeg sorteret prøver og gået en lille tur ind i landet. Her er stadig snespurve.

13. november 1939
Efter maden kørte jeg en tur med hundene, isen gav lange suk fra sig. Kvik bed skaglen over, da jeg havde forladt dem nogen tid for at gå op til saxen. Husk Nimbuses udtryk i øjnene, da jeg sad og kiggede den i øjnene, mens jeg gentagne gange nævnede dens navn. Spillet bridge i aftes.

Fig. 62 Bjerg i nærheden af Mørkefjord Station(?).

14. november 1939
Nu tuder hundene. I dag har jeg sorteret prøver og været oppe ved termografen. Fronttermografen strejker stadig. En af neglene på mine tær er ved at falde af. Når jeg nu snart har nået prøve 100 skal jeg have mig et par dages ferie, hvor jeg kan hvile mine trætte øjne. Melder alt vel.

15. november 1939
Haft en fin køretur næsten helt over til Winseløen, ellers sorteret prøver.

17. november 1939
Nået til prøve 100.

18. november 1939.
I dag har jeg holdt hovedrengøring i mit værelse og gået lidt omkring stationen, mens hundene blev fodret, idet jeg ikke kunne køre fordi det så ud til snevejr. Resten af dagen indtil nu har jeg læst faglitteratur, væsentlig af acarinologisk og collembolagtig natur. Nu er jeg meget spændt på, hvordan en prøve fra engen vil arte sig, når jeg i morgen Berleser den.

23. november 1939
I radioen hører jeg, at der er universitetsårsfest i dag. Jeg tager mig selv i gerne at ville være hjemme nu og mærker, hvor langt borte, jeg befinder mig. Sidste år var jeg i det kongelige og derefter med Inge og Keiding og en pige til på den italienske restaurant. En dejlig aften var det. Mon de samme er ude på skæg i aften igen - og med hvem? Jeg vil håbe, I morer jer rigtig godt. Mon I sender en lille tanke til mig heroppe i kulden og mørket - gør du det, Inge?

25. november 1939
Å, er det ikke lykke! Jeg sad på min slæde og så den mere end citrongule måne stige op over "Brystet", mens jeg styrede mine tre hunde mod solens rødgule genskær. Å, er det ikke lykke!

26. november 1939
I dag har jeg afsluttet min kokkeuge. Nu kan et angreb fra Rusland ventes på Finland hver dag. O tempora, jeg håber vi forbliver os selv og ikke skifter med dem.

27. november 1939
I dag var det Ziebell, der agerede brandmajor. Han stak ild på væggen ind til Hvidberg ved at fyre i kakkelovnen, så røret var rødglødende. Væggen måtte brydes ned; og der har været arbejdet med det næsten hele dagen. Vejret er blæsende og koldt, så jeg har kun været lidt ude, men siddet inde og puslet med mine prøver.

Fig. 63 Fjord

28. november 1939
En hæslig skæbne forfølger mit hundespand. Sif er død, Nimbus er død, og nu går Sus snart bort. Bagbenene kan ikke bære hende mere og hun kan ikke springe op ad mig som hun plejer. Nu er kun Kvik (den lille horekarl) og Leo (opkastet sig som bas) tilbage.

29. november 1939
Jeg har i dag læst Voss'es "To mennesker". En usædvanlig bog, som har grebet mig meget stærkt; måske jeg har lidt af Peter Paulus'es natur i mig og fordi Judithskikkelsen står så levende for mig. Livet må man ikke misforstå. Det er grundloven i bogen, som det var i "Aage og Else". Men mere vil jeg ikke meddele dig, for min højre tommelfinger blev klemt mellem fortænderne på Leo, da jeg forsøgte at skille den og Kvik fra hinanden, opfyldt som de begge var af rasende elskov til Stine, "Wer immer strebend sich bemüht, den können wir erlösen" det er nu min tro (altså ikke med hensyn til hundenes elskov)!

30. november 1939
I denne ufredstid bliver man sig sit standpunkt i verden bevidst. Hvornår slår Nemesis ned på sit retmæssige bytte; man skulle tro, det var overmodent! Når jeg vil se et konkret symbol på krigen, ser jeg en bestemt ung pige med et lille rundt hul i brystet, som en geværkugle har dannet.

1. december 1939
I dag har jeg forberedt alt til i morgen at begynde bestemmelsen af surhedsgraden. Desuden har jeg for første gang haft både Stine og Rikke i mit spand. Det gik efter omstændighederne godt, men Kvik var som sædvanlig opfyldt af sin rasende elskov eller rettere liderlighed. Hvor er russerne nogle svin. Hvem mon sender julehilsen til mig? Gid det må gå Lasse rigtig godt til hans eksamen; men det er vel en selvfølge, at det gør det. Hvorfor mon Nemesis tøver overfor Hitler og Stalin?

2. december 1939
Har foretaget surhedsprøver hele dagen tillige med lidt andet pusleri på mit kammer. Mine øjne er stadig røde.

13. december 1939
At du, kære læser, har måttet undvære mig i så mange dage, skyldes mine øjne, som har strejket. De har jo været spændt hårdt for. De første dage lå jeg stille hen med lukkede øjne det meste af dagen; af flere grunde kan jeg godt tillade mig at holde ferie. 1. fordi jeg har arbejdet flittigt og meget støt indtil nu, 2. fordi jeg er så langt fremme med mit materiale, 3. fordi mine øjne bliver ødelagte og gør mig nervøs og pirrelig, når de ikke er i orden; men selvfølgelig kun mod mig selv. Følgelig har jeg ikke oplevet noget som helst spændende. Men jeg har haft udmærket god tid til at meditere og det er jo altid behageligt. Om det vil interessere dig at høre, hvad jeg har tænkt på? Sikkert! Men jeg gider ikke repetere dem! Hovedpunkterne da? Ja, hovedpunkterne!

Kvinden (personliggør sig som oftest i Inge J.) både nøgternt og intellektuelt og jeg må indrømme det - rent sanseligt; og da jeg har evne til at se mine tanker i billeder for mig, kan det blive til ikke så lidt. Dog, når jeg hjemme igen kommer sammen med piger, kan jeg sikkert ikke andet end smile, for jeg vil da se mig selv som en elskovssyg hanhund med fanerejst hale og savlende mundvige stå trippende bag en løbsk tæve, som sætter den så attraktivt opsvulmede bavianåbning ind i snuden på den så mandige tilbeder. Hundenes hele optræden virker som en meget slående afsløring af mennesket.

Så tænker jeg på den nære tilknytning til universet, man føler sig hensat til heroppe. Et rigtigt Thöger Larsen land. Og hvordan himmelhvælvingen taler, om i soltiden med solens farver, om i mørketiden med nordlysets og genskærs farvespil - igennem det brunsorte, stivnede landskab, der med sine lange horisontale linjer ikke forstyrrer, men fremhæver. Ældet og vist som landskabet ser ud nu efter tertiærtidens koglende ungdomsmystik, da det troede at kunne byde istiden bort, fik vinteren, som endnu ikke har knægtet det helt. Landet svarer bedre til Odin end til Jesus. Kun en hånlatter har vi til overs for ham, som ikke kan klare sig. Han ved jo, hvad han kan blive udsat for og hvorledes de farer kan afværges. Kun panikslagne folk omkommer her.

På mit arbejde tænker jeg og lægger planer for sommeren, på familien, på kammeraterne, på min fremtid, på Inge og Timmi, ja, selv den frastødende dansk-islænderinde (sjældent, heldigvis!) endnu en gang, på den afskyelige krig, på mider og andet småkryb; og når jeg er træt af det, fantaserer jeg mig til historier med mig selv som det strålende midtpunkt. Det er ligesom dengang, jeg var lille og ikke kunne sove med det samme; da var jeg også kongen i spidsen for sin sejrrige hær. Nu agerer jeg helten, der vil undgå al offentlig omtale, men som alligevel bliver berømt. Det er ikke fordi han selv trænger sig på, men fordi hans gerninger

Fig. 64 Fjord

er så enestående, at de uden videre må blive det almindelige samtaleemne. Men helten er ikke imponeret af sig selv; for man kan jo kun blive imponeret over der ting, man ikke selv kan udføre. Yderligere føler han sig selv stående ligesom udenfor sit arbejdende jeg, der er ligesom et redskab for en usynlig kraft ("Livet"), hvis gerninger han kun har at referere. Han ser jo klart, hvor mange af de ting, der er afgørende netop for hans held, ligeså godt kunne have været vendt til hans ufordel, uden at han selv kunne have gjort noget for at forhindre det. Hans sind er derfor opfyldt af ydmyghed og taknemmelighed som én, der modtager en gave fra en, der rager milevidt op over en selv i enhver henseende og gaven er af den kosteligste art. Livet giver én gave på gave, det eneste, det så forlanger af én er, at man modtager dem.

17. december 1939

Mine øjne er ikke i orden endnu, bare de bliver det nogensinde! Jeg kunne have lyst til at skrive om kvinden, den unge pige, for den sidste tids lediggang har lært mig savnet af hende at kende alt for gennemtrængt af mit stærke erotiske følelsesliv til at de kan være klare og nøgterne, dels vil jeg komme til at blotte mig selv i for høj grad for der er jo ting, man kun kan betro sin for tiden elskede en sommeraften med nattens dulgte lyde og mosedøtrenes leg ude på engen og åens stadige klukken for sine fødder og de frodige dufte af muld og gro og nåletræernes beske harpixduft og det tunge dryp fra dugdråberne, når de har overfyldt bladskålen og falder ned på det næste blad, når sommernatten fremkogler hele sit væsen, så siger man ting, en dagbog aldrig kan rumme.

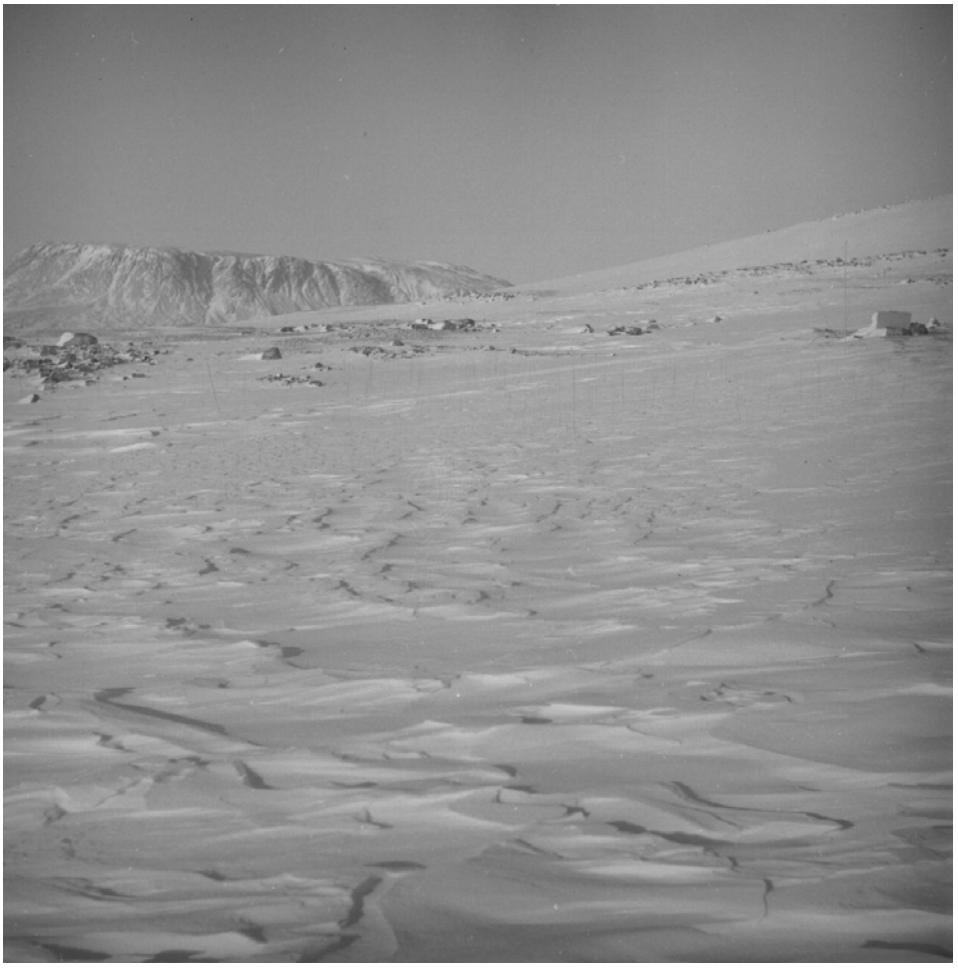

Fig. 65 Snelandskab.

Julen 1939

Hvis Knuth kun kom til Mørkefjord
da vil han blive forbavset
og hvis Jubel at han var sur
da vil vi blive forbavset.

Hvis Hvidt drak Mokka ekstrakt
og viste middagsbordet Foragt
men rejste hjem i badedragt
da vil vi blive forbavset.

Hvis Madsen drak sig hønefuld
da vil du blive forbavset
og vrimlede det med rævekuld
da vil vi blive forbavset.

Hvis Haarløv rundt om Grønland
med Mider i en sildemad
og kørte lige hjem til mor
da vil vi blive forbavset.

Hvis Schultz han ikke ræve fik
da vil du blive forbavset
men kørte rundt med mekanik
da vil vi blive forbavset.

Hvis Hennings han blev Afholdsmand
og drak kun af det bare vand
og talte med en klar Forstand
da vil vi blive forbavset

På Gefionshavn de har det godt
med Ræve er det nok så småt

[Sangen handler om: Eigil Knuth, Andreas Hvidberg, Kristian Madsen, Niels Haarløv, C.H. Schultz, og Poul Eivind Hennings.]

© Anne Haarløv

Julen 1930
Hochstetter Forland

Niels Hansen
Jamiszan(?) Haume
Bendt Jensen
Knud Østergaard
A. M. Hvidberg

Julen 1929
Sabine
Øen
Grønland

Eiliv Herdal Norway
M. Johnsen Norway
K. Knudsen
O.E. Rasmusssen
A.C.F. Schwartz
A.M. Hvidberg

Gamma
Expeditionen
Danmarkshavn
Sommeren
1938

Julen 1940
Mørkefjord

Kurt Olsen
Carlos Ziebell
Kristian Madsen
Léo Chretien Montreal Canada
Dudley Caw
Findland (?) Jake Canada
Svend Pultz Danmark
Andreas Hvidberg Danmark

Julen 1939
Mørkefjord

C.H. Schultz
Poul Eivind Hennings
Niels Haarløv
Kristian Madsen
Carlos Ziebell
Andreas Hvidberg

Inskriptionerne på Dannebrogets hvide kors.

Fig. 66 Juleflaget.

Fig. 67 Julen 1939 i Mørkefjord (juleflaget hænger på vægen). Siddende (fra venstre) er maskinmester og fangstmand C.H. Schultz, zoologistuderende Niels Haarløv, forfatter Andreas Hvidberg, fangstmand Poul Hennings, telegrafist Kristian Madsen og fangstmand Carlos Ziebell.

26. december 1939
Nu har du, kære læserinde, savnet mig i mange dage. I dag henvender jeg mig til dig, fordi jeg i den forløbne uge har optrådt som husmoder og stået for alle juleforberedelserne og derved fået et godt indtryk af hvordan en husmoder må føle julens "glæder"; dog i dette tilfælde havde jeg ikke noget imod at stå for forberedelserne for mine øjne er ikke helt i orden endnu. I onsdags hørte jeg julehilsnerne. Det var dejligt at høre deres stemmer. Om torsdagen havde vi solhvervsfest[18] til hvilken jeg have lavet en solhvervskage, som gjorde stor lykke. Solhvervsvognen, som drager mod nord, kørende hen ad horisonten, med fugletræk i luften, og inde på land står et hundespand med rejste haler og betragter fænomenet. Juleaften fejredes altså om søndagen, med Schultz og Hennings som gæster. Den aften fik jeg et indtryk af jordens rotation. Lige over Vædderen stod en skøn stjerne, som langsomt sank ned bag fjeldet.

Dagslys kommer tilbage til Mørkefjord

13. februar 1940
I dag så vi solen for første gang i år. Samtidig fik vi et soltelegram fra Knuth, der indebar muligheden af, at vi ikke kommer hjem til sommer. Jeg er derfor lidt langt nede i aften; jeg føler afstandens tryk og længes efter dem, jeg holder af.

3. marts 1940
Vejret er i dag gråt og blæsende - desværre, for jeg skulle have været ude og hugge nogle jordprøver ud; men når det blæser, er det alt for koldt til at sidde stille og banke i den frosne jord. Jeg har bestemt mig til at foretage de systematiske prøver fra engen og stenmarken oppe fra Rypefjeld. At temperatur og surhedsgrad skulle øve en skillende indflydelse på de forskellige microfaunistiske samfund, tror jeg ikke. PH varierer jo meget lidt. Det, der har den afgørende betydning, er fugtighedsgraden og der mener jeg, de nævnte to lokaliteter danner ydergrænsen, den mest våde og tørre; alle de andre lokaliteter danner overgange mellem de to yderpunkter. De forskellige midearter kan jeg ikke skille fra hinanden, i hvert fald ikke med hensyn til art, i enkelte tilfælde dog til slægt - så det har jeg taget konsekvensen af ved at lave Dauerpræparater[19] af de forskellige arter jeg mener at kunne adskille og hver art får således et tal som navn.

Det store spørgsmål, som nu optager mig, er om der kommer skib herop til sommer. Jeg vil inderligt håbe, det kommer, for jeg har oprigtig talt ingen lyst til at blive her et år til; mad kan vi nok skaffe os, og brænde har vi i kasserne, som ligger uden for huset i en stor bunke, men jeg må have mere til livets opretholdelse end mad og varme selvom det jo nok er den første forudsætning. Fra en overgang at have hørt til dem, der er "kær ad himlen", er jeg nu blevet en heftig livsdyrker. Når man kører ude på isen eller blot vender ryggen til stationen og ser ud over landet, føler man "naturkulden" (et begreb, Knud Poulsen nævner i sine breve). Man ser sig selv stående overfor en verden, der ikke bryder sig en kæft om det er mig eller en Brach.prøve, som puttes i sprit. Al menneskelig hovmodighed fordufter, og man står tilbage overladt til sig selv og sin egen dygtighed. Her skal man se, hvad du duer til - her hersker Darwins udvælgelsesprincip;

[18]Saturnalier, en romersk hedenskfest når solen døer og er genfødt, senere lavet om til jul. I Skandinavien bruger man sommetider solhvervsfest ensbetydende med jul.

[19]En måde at præparere prøver på; her bruges det til insekter.

men man aner, at der må ligge noget bag ved! Ikke som en guddom, som er til specielt for jorden eller endnu mindre for et bestemt folkeslag, men noget, som ligger bag ved hele universet, og hvis mest forunderlige skabelse er det, vi kalder livet. Som en naturlig konsekvens af ens egen lidenhed, må man gå over til determinismen eller en tro, hvor intet er bestemt i forvejen om menneskets skæbne; men følgen bliver i begge tilfælde det samme, nemlig at man skal leve ud i den grad, som samfundet nu tillader det. Om man er en jamrende flagellant eller en oprigtig jamreprædikant, vil det ikke influere det ringeste på straffen "hinsides". Til syvende og sidst har den enkelte person ikke det mindste ansvar for sine handlinger - men der er noget, man ikke må sige højt. Arv og opdragelse danner jo mennesket og det har individet ingen magt over. Selvom jeg har den bestemteste mening om cosmos, så hindrer det mig ikke i at erkende bønnens store psykologiske betydning og hvis man skulle diskutere kirkens stilling, vil jeg altid holde på den - måske mest den katolske; for kun et uopnåeligt ujordisk mål kan forene folkene og gøre dem lykkelige og få dem til at frembringe ædle handlinger. Men jeg, som har overblik over tingene og så nogenlunde mener at kunne se konsekvenserne af mine handlinger, kan godt tillade den luksus at have en asocial tro; men det har altså gjort mig til livsdyrker, og det var som sagt blandt andet grunden til, at jeg ikke vil forblive et år til.

Fig. 68 Stranden om vinteren med Orientering Øerne i det fjerne.

Jeg længes efter det personificerede liv: kvinden. Og selvom jeg, når min tanke går i den retning, gerne begynder ganske abstrakt, så ender den dog altid i det konkrete tilfælde som hedder: Inge. Før jeg rejste herop, var jeg slet ikke klar over den plads hun indtog hos mig - men nu ser jeg, at hun indtager tre fjerdedele af hele mit udstrakte følelsesliv. Jeg kender hende faktisk kun ganske lidt, men det jeg har set i hende, tror jeg ligger en del over det sædvanlige niveau. Hun er intelligent, har et fint følelsesliv, sprudlende fyldt med vitalitet og er stolt og utilnærmelig som den fødte herskerinde og bliver netop derved et så meget mere attråværdigt bytte. Kvinder, som kun er af kød og blod, er dog en vederstyggelighed. Desuden ser hun godt ud og har en flot skikkelse, som passer fint til mit abnorme legeme. Og hvad er det så, som drager mine tanker til hende; det kan deles i en legemlig og åndelig del. Der er mange ting, især fra de mere personlige sider af ens åndsliv, man kun kan tale om med en pige som holder af en, og som man selv synes om. Den rent moderlige trøster kan man - fraregnet selvfølgelig sin mor - kun få i én pige. Fra andre sider er trøst en vederstyggelighed og forsøg på selvhævdelse fra trøsterens side. Alt heroppe er koldt og hårdt, hos kvinden finder man varme og blødhed; - men jeg har glemt noget! For at jeg skal yde noget, må jeg have noget, der kan inspirere mig til det allerbedste. Hvem anden end den allersmukkeste kan det? - Men måske det netop er godt, jeg har hende på afstand for derved at få billedet mere fuldkomment. Dog det var det forrige med kulde og varme, for derved kommer jeg over til den mere legemlige side af sagen, hvor jeg uvægerligt ender, ligeså vist som jeg går fra det konkrete til det abstrakte. Og det er det, som lettest beskrives, for det kan det slet ikke. Når jeg så møder dig til efteråret eller til næste år, så står jeg rød i hovedet og siger noget værre tøv.

Men nu er snestormen kommet igen og jeg skulle have været ude efter prøver. I forgårs, da vi også havde snestorm, frøs min næse hvid og følelsesløs; men jeg fik ingen forfrysninger. Hvis jeg engang senere skal herop, vil jeg gerne være på et sted, hvor besejlingsforholdene er forholdsvis sikre, og der er kvinder - der er det eneste lighedspunkt Knud Rasmussen har med mig. Dronning Louise Land ville det være morsomt at kunne undersøge, men der er store praktiske vanskeligheder, det samme gælder Sælsøens udforskning. For det tredje er der jo selve Pearyland. Men inden for mit felt ligger Danmark som en hvid plet på kortet som huser særdeles meget nyt for mit felt. Et af mine mange mål er i "Danmarks Fauna" at måtte skrive om vores Trombidier; jeg har nok af arbejde resten af mit liv, hvis jeg da bliver gift med en rig pige.

5. marts 1940

Jeg har i dag hugget en prøve ud i engen med næsten udelukkende mos; vejret er fint, og solen har for første gang mærkbart varmet. Jeg har i dag på en mærkelig ubevidst måde følelsen af at være blevet voksen, en mand om man vil.

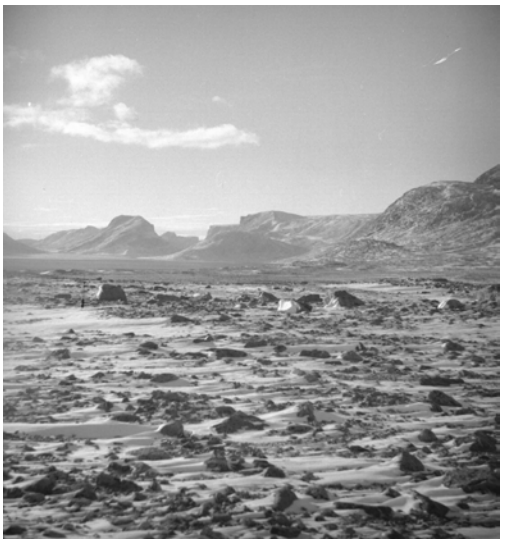

Fig. 69 Fyget sne.

6. marts 1940

I dag var jeg oppe på Rypefjeld for at tage en prøve fra Stenmarkens dryastuer. Helt tilfreds med den er jeg nu ikke. Arbejdet vanskeliggøres jo ved, at jordlaget er så tyndt. Jeg tror jeg vil tage den om i morgen, hvis vejret tillader det.

I øjeblikket er der stilhed på stationen; Madsen, som er ugens kok, har brød i ovnen og vi venter alle tre på Ziebel, som er ude og køre og ikke vendt hjem endnu.

Jeg er noget ængstelig for, hvordan mor tåler kulden derhjemme, hvis faremomenter hun jo sikkert tilsidesætter, om hun dermed mener at kunne gavne Tyge og Lasse.

7. marts 1940

Vejret tillod mig ikke at komme op på Rypefjeld. Jeg tog derimod en fra engen. Det blæste noget og sneede ganske lidt og så ud til snestorm. I eftermiddags har jeg sorteret de første dyr fra prøve 165. En isotoma sp. tror jeg er vialacea, men den har et mærkeligt empodialvedhæng, som ikke passer for vialacea idet det bliver meget bredt på midten for derefter at falde stejlt nedad mod spidsen. En ny art???

Bønnen betragtet som bøn er et selvbedrag; men den giver selvtillid, fordi man tror personlig at stå overfor det allerhøjeste, og at der tages personlig hensyn til netop en selv frem for alle de andre, og med selvtilliden får man styrke til at udføre den opgave, man beder om. Livet på jorden er som et urværk; af livets altomspændende ånd er værket sat i gang ved livets opståen her på jorden, og de forskellige livsformer træder frem, giver hver sin specielle form for underholdning for atter igen at forsvinde for at give plads for næste billede, når fjederen på sin gang når til dem.

Hørte lige en morsom revue fra Apolloteateret---.

8. marts 1940
Jeg vågnede i nat med et slags mareridt, som gik ud på, at jeg ikke havde nået at få overvintringsforholdene for microfaunaen klaret færdig. Det er måske forårsaget af, at vi stadig har storm med fygning og gråvejr. Ellers har jeg sorteret prøverne, alt efter som dyrene behager at drysse ned.

Det er uhyggeligt, som krigen nærmer sig Danmark; gid jeg dog må være hjemme, hvis der skal ske noget med dem, jeg holder så meget af. Uvirksomhed er det værste, jeg kender, og ens fantasi kan nemt foregøgle en tingene derhjemme meget værre, end de er - ligesom de derhjemme tror, man lever i jordhuler etc. Desuden er jeg bange for, at opholdet heroppe skal virke sløvende på en. Min læseevne er jo desværre begrænset, fordi mine øjne ikke kan tåle det stadige kiggeri; men udvikles de derhjemme i een retning, så får jeg til gengæld så meget mere i anden retning, at det kan gå lige op. Og hvis jeg skulle blive en gammel mand, ja, hvad betyder så to år? Men hvad har jeg da fået af specielle ting? Det bliver man vel først klar over, når man en gang er vendt tilbage.

Først har jeg lært en del mennesketyper at kende, og jeg har en rædsel for drømmeren og phantasten, der ligger i køjen og der oplever sin verden uafhængig af omgivelserne og øjeblikket, og som derfor ikke får en tøddel ud af sit ophold og ikke bruger sine evner til at indsamle erindringsmateriale for senere brug, men som står stille i sin drøm. Kort sagt, han lever overhovedet ikke; sit pålagte arbejde udfører han også kun i drømmen.
Så har vi den rastløse type, der overhovedet ikke ved, hvor han skal gøre af sig selv, men altid higer efter forandring; han lever heller ikke, for han er ikke i harmoni med sig selv, da han går fra ekstremitet til ekstremitet uden at forbinde den ved jævnt udglidende overgange.
Endelig har jeg også mødt den planløse, usystematiske type, som ingen evne har til selvkontrol og derfor giver efter for de fleste drifter, f. ex. søvnen.

Der var nogen derhjemme, der var bange for at jeg skulle blive rastløs, men jeg tror tværtom det modsatte; jeg har fået min eventyrlyst styret og det på en meget vanskelig prøve. For det må man vist sige, trods alt - og jeg har jo også i ikke ringe grad skyld i, at tonen her på stationen er så god. 1. har jeg taget mod den udmærkede lære uden dumt at spille skeptiker og bedrevidende og 2. har jeg fulgt Möhls råd. Jeg ved, hvad harmoni betyder og hvis - hvad jeg håber - jeg engang bliver gift, skal hjemmet være præget deraf; for et sådant har jeg selv og der er først rigtig gået op for mig heroppe. Et harmonisk hjem giver ansvarsfølelse - man føler, man har modtaget en kostelig gave, som kun kan tilbagebetales med personligt ærligt arbejde.

9. marts 1940
Jeg fik ikke min epistel færdig fra i går; for vi spillede kort resten af aftenen - vi spiller lidt for meget kort, men jeg er glad for at få lært noget bridge, hvis jeg da nogensinde kommer hjem. Det dårlige vejr er nu blevet til en veritabel snestorm. Dagen er gået med at sortere og at læse i Michael om oribatidernes indre anatomi. Kommer vi hjem i år eller?

Fig. 70 Bjerglandskab.

10. marts 1940
Nu til aften er snestormen stilnet af og der har lagt sig et ½ m. tykt lag meget løs sne på de vandrette flader. Jeg har i dag fundet et mærkeligt dyr i en prøve fra engen, 6 ben, 2 lange huletråde følehorn, lille, gul,

gennemskinnelig. Jeg synes, det må være et udviklet insekt, har nogen larve følehorn?

Jeg synes, der er forskellige fredsfølere fremme. Skal vi mon have fred?

12. marts 1940

Fred mellem Rusland og Finland! Og derefter havde vi en lang diskussion om de sociale forhold specielt hjemme hos os.

13. marts 1940

En sørgelig fred; men rent personligt er jeg naturligvis mægtig glad for den: 1) Blodbadet ophører 2) Krigen drager forbi Skandinavien og vi undgår derved at indblandes i den 3) Større chance for at vi kommer hjem. Hvis jeg var Chamberlain, havde jeg straks ved krigsudbruddet over Norge sendt en hjælpehær til finnerne uden at tage hensyn til Norges protester. - Gudskelov er jeg ikke Chamberlain!

I dag har vi en meget kraftig snefygning. Jeg håber nu snart at høre lidt hjemmefra. Ens hud bliver hårdfør overfor kulden. Jeg nyder næsten at stå i blæsten - med snebriller og lade snekornene smælde mod anorakhætten som regndråber mod en teltdug.

14. marts 1940

I dag var der småsten i mine ellers udmærkede bøffer! Ellers har det været frisk fygevejr. Har ikke kigget i mikroskop, men læst lidt, lidt, lidt i Imsns; nu er der i hans Embryology noget, jeg ikke kan forstå. Når jeg ikke læser, kan jeg tage mig i at længes noget efter dig og Jer; men det betyder slet ikke spor. Hør nu, hvad jeg har at fortælle dig:

Jeg tænkte i dag på gudsbegrebet! Gud er for mig panteistisk, går jeg ude i naturen, taler hver eneste ting til mig. Alt er levende; man har på fornemmelsen, at der taler en ånd bagved alle ting; men da mennesket er et led af naturen, taler der også i hvert menneske en guddommelig røst - selv hos det individ, vi stempler som det ringeste; det synspunkt giver en tro med social retfærdighed. Gud griber ikke ind i menneskets liv, han siger blot, at vi skal fuldt udnytte de evner, vi har fået i fødslen og straffen får vi i hvertefald her på jorden, hvis vi sløser med evnerne; det postulat kan også hentes beviser for - vedrører ikke selve troen på Gud - fra Dyreriget. Ethvert dyr har af fødslen fået visse evner, som det blindt udfører, uvidende om deres betydning (bien), den udfører dem blot og er lykkelig. Dyret udfører enhver handling, den har indskydelse til fordi den ejer et ubevidst liv, Bevidsthedsfølelsen er et karakteristikum for kultur. I de højest udviklede dyr anes den, hos primitive folk spores den og hos kulturmennesket erkendes den. Bevidstheden gør, at man tænker over sine handlinger, og umiddelbarheden forsvinder; sløvheden vinder indpas, og da sløvhed er stilstand og liv bevægelse, modvirker sløvhed livet og hæmmer ens evner, altså modvirker sløvhed. Guds plan med os og kan måske tages som bevis for begrebet "Djævelen"; men det forhold findes kun hos kulturmennesker, der erkender, at de har de evner, men ikke hvorfor de ejer dem og hvordan det er. Det første tilkommer Gud at besvare. Ens evner er af en guddommelig oprindelse og har som sådanne en bestemt mening, som vi måske ikke kan gennemskue; desuden danner de et led i den vidunderlige kæde, vi kalder livet; yderligere kan man sidestille sine evner til ypperstes; deres evner er blot forskellige. Mennesket med den højeste kultur er det stolte menneske, der jo har loddet sin egen dybde og er blevet ydmyg (=/= Karen Blixen).

Om livet efter døden ved eller føler jeg slet ingenting - men det bliver vældig spændende at opleve - man må bruge et neutralt udtryk - de dødes rige. Lige når man dør et alt mørkt, har jeg på fornemmelsen og så kommer vi til noget, er jeg overbevist om og mødes med hele Cosmos' befolkning. Nu til slut vil jeg bare foreslå dig ikke at påstå, man kan bevise Gud ved

Jesu mirakler; Gud behøver overhovedet og kan slet ikke bevises; for et bevis er godt den ene dag, slet den anden og hører forstanden til. Gud bebor den del af sjælelivet, som hedder følelsen fordi følelse er fælles for alle levende væsener, urfornemmelsen og den eneste fornemmelse, som vi har fælles alle sammen. Hjernen opererer med overbevisninger som er tidsbestemte, følelsen med tro, som er evig; du vil måske forstå, at mirakel appellerer - og skal appellere - med hjernen som intet har at gøre med troen.

Nu blæser det ikke mere, klokken nærmer sig 24. Jeg går ud efter optændingsbrænde til i morgen tidlig. Godnat.

Fig. 71 Minervuat mod nord.

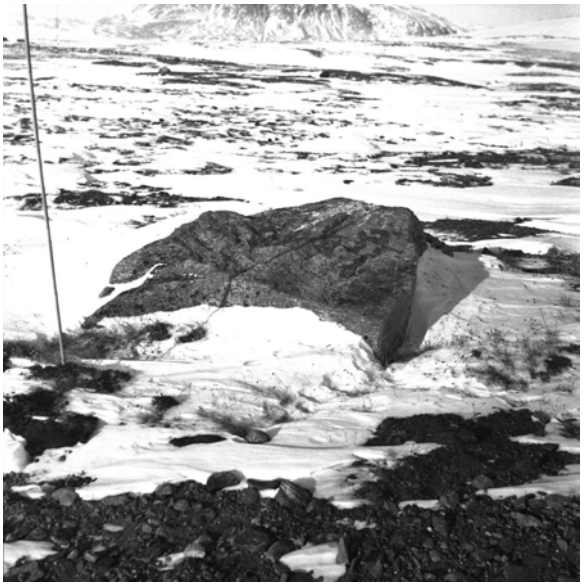

Fig. 72 Minervuat mod vest.

16. marts 1940

Det er lørdag i dag og jeg er snart færdig med min kokkeuge. Hvis du en gang senere tænker på at tage op til Grønland, så hør hvad jeg fortæller. Når du har været hjemme i nogen tid, vil du tænke på hundene, på de dejlige farver, på landets uberørthed osv. Og du vil sikkert længes herop; men så skal du tænke på de kolde morgener, når du skal op og tænde op, ja, på hele det huslige arbejde, som er ganske nødvendigt, men er uudholdeligt i sin kedsomhed, på dårligt vejr som hindrer dig i arbejdet, på stationsfæller, som ikke forstår dig og som gør, at du må klare dig med dine tanker, på småligheder, men først og fremmest på besejlingsforholdene. De er jo i år særlig vanskelige; hver gang jeg hører i radioen om skibe, der sænkes, håber jeg, at Grønlands Styrelse vender det døve øre til, så at de mander sig op til at sende "G.H." herop.

Jeg vil ikke overvintre et år til. Forholdet på stationen er godt og det er vi alle sammen skyld i; men nu for mit eget vedkommende, så har jeg arbejdet kraftigt for at holde det godt hele året og har gjort det ganske bevidst. Jeg har taget mine stationsfæller ganske uhøjtideligt, og har de sagt en fornærmelse, har jeg søgt at glemme den, og har de været venlige, har jeg sørget for at huske det. Når Hennings har bebrejdet manglende renlighedssans, har jeg ikke optaget diskussion, i det hele taget overalt, hvor jeg har mærket, at det er følelsen, der taler og ikke forstanden, har jeg slået bak og ikke ført samtalen til den slutning, som jeg kunne føre den; thi følelsen bøjer sig jo ikke for ræsonnementer og for de, der ikke kan sætte deres følelse uden for personen, vil et angreb på følelsen altid blive optaget personligt og heroppe, hvor man har tid til at gruble uhindret over bagateller, kan eet sårende ord have meget vidtrækkende betydning.

Noget af det, jeg har lært heroppe, er vigtigheden af at kende og kunne beherske sit sjæleliv til den største fuldkommenhed. Hvad angår mig selv, så har jeg en tydeligt spaltet sjæl; i hvis ene halvdel følelsen, i den anden forstanden hersker; den første er umiddelbar, opbrusende, eensidig, med ønske om at herske ubegrænset, fuld af retfærdighedsfølelse og sand medlidenhed med enhver, det går galt (også en retfærdighedsfølelse, begge afslører de sans for symmetri), frygtelig stolt og hensynsløst ærgerrig, egoistisk, lidenskabeligt elskende både kvinder og dyr, sjusket osv. Hvor forstanden regerer, er forholdene af gode grunde ikke særligt rummelige, men det lidet, der er der, har en beskærende opgave; den afdeling er ganske samvittighedsløs, ingen nok så ussel gerning er den fremmed, får en til at spille elskeren med stenhjertet (Timmi), kynikeren, som ler af alle ting, den negative skeptiker, den frygtelige tvivler, den principløse, den rastløse, den dyrplageriske, opportunisten, den langsomme pære, den for hvem "det glipper undertiden" osv.

Men over disse to kamre står mit egentlige jeg, som betragter dem begge og som er en aktive del hos mig, som træffer valget af de to afdelingers indstillinger og udfører dem i praksis. F.eks. hvis 1. afdeling er hvidglødende af raseri, kan 2. afdeling le hånligt, direktøren må derfor træffe sit valg og følger som oftest 2. afdeling. I de allerfleste tilfælde er det til gavn for mig (når 1. afdeling siger, du skal være leder og herske, siger 2. afdeling afgjort nej og jeg skal følge 2. afdelings indstilling), men det gør, at jeg mangler umiddelbarheden og mine svar bliver uldne og langsomme, hvad der dog for en væsentlig del skyldes 2. afdelings slette udstyr. Man kommer således også til at agere skuespiller, hvis f.eks. 1. afdeling er gal på én som 2. afdeling siger, man kan drage nytte af og følger 2. afdeling, dertil vil jeg dog bemærke, at jeg hjemme, hvor man har det rige udvalg til at pille sine venner ud af, ikke er skuespiller, - så godt som ikke. Jeg kan således aldrig være patetisk for med den moderne husbygnings slette lydisolation, hører direktøren altid en undertrykt fnisen fra 2. afdeling. Selvfølgelig er jeg ikke skuespiller overfor vennerne; f.eks. Keiding, Boëtius, Svend Holm osv. Alene deres ringe antal gør det usandsynligt.

Men jeg undgår scener og det har været til stor nytte for mig - især heroppe; men også 2. afdelings magt er jo begrænset!!! Jeg husker fra skolen, at Goethe havde de samme fornemmelser som jeg; men det er hos mig opstået ganske uafhængigt af den store mand. (Hvorfor er den moderne betydning af ordet mandighed gået over til at betyde brutalitet og ikke ridderlighed? Fordi nazisterne påberåber sig "manden", specielt den "sunde mand" og den fornemste dyd for dem er brutalitet.)

I øvrigt har jeg i dag gjort rent i køkken, fællesstue, ja, selv i mit eget værelse; kørte efter middag en tur med Leo, Kvik og Stine. Der har lagt sig noget sne på isen og føret var meget tungt, ikke fordi jeg synker i, men gliddet er meget langsomt og pibende. I går havde jeg en frygtelig ballade med hundene, og havde bestemt aldrig mere at køre hunde. Mette ville overhovedet ikke gå, Rosa sloges med Mette og Stine, Sunero og Leo trak indad - jeg kom overhovedet ikke ud. Jeg kom fra stationen med Ziebells hjælp, ham kan jeg godt lide. Et stykke forbi isfjeldet standsede jeg og gjorde Kviks skagle kortere, derved slap Stine fra mig; og under arbejdet med at fastgøre hende igen, krængede Leo selen af sig, men blev hængende i halsløkken, desårsags gik han en røvfuld af mig med piskeskaftet, det gjorde ondt. Da Kvik ville gå hjemad fik han et kraftigt rap over låret med skaftet, det gjorde ondt. Nu var der først rigtig forvirring i spandet, men så tog jeg Leo og Kvik i selen og gik med dem en 5 minutter bort fra stationen, hvorpå jeg styrede dem fra slæden (og de satte i med deres hylen, som sikkert varskoer om, at det er deres absolutte mening at løbe hjem; i forvejen har de haft et slagsmål: Leo: bas) og resten af turen forløb udmærket. Jeg tror min bestemte optræden gjorde et vist, nemlig respektindgydende indtryk på dem. Ingen gåen på akkord er den første betingelse for hundekørsel.

Oppe på engen kan man skelne rent floristisk mellem 3 områder, nemlig:

1. Udelukkende græs og kæruld, knivlaget[20] tyndt,
2. Græs og kæruld på mosvegetation, knivlaget tykt,
3. Mos med græs, knivlaget meget tykt.

Det første område eksisterer kun i mindretal og svarer nærmest til sortalgeengen (NB sæsonhydrophil). Faunistisk tror jeg, at der ikke i kvalitativ henseende er nogen forskel, derimod er der sikkert kvantitativt en afgjort, idet 3) indeholder den rigeste fauna. Det har jo sikkert den rigeste mikroflora, er mest beskyttet mod sollyset og svingninger i fugtighedsgraden og er ikke udsat for store temperatursvingninger p.g.a. vandindholdet. Desuden kommer tykkelsen af knivlaget, idet jeg tror, at det er det alene, som huser mikrofaunaen. Det vil jeg nu undersøge og jeg vil stadig tage prøver fra engen, så de står fast i kvantitativ henseende, og jeg vil sætte en prøve hen under gunstige betingelser; halvdelen af den Berleser jeg med det samme, den anden halvdel hensættes; dertil kommer én prøve oppe fra Rypefjeld. Når engen og stenmark er ganske sikre, undersøger jeg vinterforholdene for de andre lokaliteter.

Å, jeg vil sådan ønske, at jeg må kunne skrive en afhandling om de kære dyr, så at jeg kan blive en anset mand indenfor zoologien, - alle andre felter er mig ligegyldige med hensyn til anseelse - men det står til guderne at bestemme.

Den lange smøre afslører mig, du kan forstå, at der er noget som trykker mig. Hvidbergs renlighedsprincip går mig alvorligt på nerverne, hans aldrig indrømmen sine egne fejl (bridgen, "Tryne"), hans drønende mindreværds-følelse, som sætter en alvorlig bremse på min tale, hans overdrevne tagen maden højtideligt, i det hele hans betragten sig selv. Men jeg selv har dobbelt så mange fejl og han har reddet huset fra ildebrand.

Fig. 73 Frossen fjord med bjerg på den modsatte side.

17. marts 1940

Nu sætter arbejdet ind med fuld kraft igen! Det er meget vanskeligt at tage nøjagtige prøver fra Rypefjeld. Vejret vældig fint.

Nu kommer Schultz og Ziebell.

18. marts 1940

Jeg har i dag færdigsorteret prøve 165, blot jeg engang kunne blive helt tilfreds med behandlingen af en prøve!

19. marts 1940

Er det ikke mærkeligt at have polarkuller på denne årstid? Men det har nu Hvidberg. Han er tavs og grunden er den, at han føler sig overset, hvad han slet ikke er. Måske er det især mig, han har set sig gal på, skønt jeg har mest grund til at være fornærmet, men jeg kan beherske mest og er ikke det mindste vred på ham. Hans vrede går ud over Tryne, som han behandler på en aldeles tåbelig brutal måde, hvad der selvfølgelig også resulterer i, at han slet ikke kan styre dem. Vi tre unge beklager hans opførsel på det dybeste.

[20]En måde at beskrive det tynde jordlag på, hvori der findes collemboler, m.v.

I dag fik jeg et telegram fra mor; jeg kan ikke nægtet andet end, at mine øjenlåg blev lidt varme, da hun skrev "savner dig"; al hendes ubestikkelige kærlighed til os tre ligger gemt deri; nu begynder så småt forårsarbejdet derhjemme i haven.

Jeg har opgivet de systematiske prøver oppe fra Rypefjeld, dels fordi jeg på grund af den meget stenede jord ikke kan få prøverne tilstrækkeligt nøjagtige, dels fordi jorden p.g.a. sin finkornethed drysser ned i opsamlingsglasset og når jeg tager prøven, drysser jorden ud af dryassen og gør den yderligere unøjagtig. Jeg kunne tænke mig at tage snelejevegetation for at få andre økologiske extremer. I dag tog jeg en dejlig nøjagtig prøve fra engen, men det var "Vat" nu også skyld i, for den sad hele tiden eftertænksomt og kiggede på mig, mens jeg arbejdede, så jeg måtte gøre mig vældig umage for at opfylde de strenge krav, dens talende tavshed bød mig. Ellers har jeg sorteret noget af prøve 166.

Fig. 74 Hennings med ræveskind ved Hvalrosodde Station.

For min egen skyld må jeg håbe, at jeg bliver gift og får flere børn og mindst én dreng. Vi har nu tilfældet Hvidberg med kone og datter. Det er jo givet, at til syvende og sidst vil han altid få sin vilje overfor de to; særligt slemt når Hvidberg tror, at konen er meget selvstændig og selvbestemmende - det er naturligvis et selvbedrag. Resultatet er typen: Hvad fatter o.s.v. og Vi alene -, som f.eks. altid ved bordet føre samtalen og fornærmes, når den føres uden om ham, og som altid vil have det sidste ord, derfor har jeg allerede i lang tid været træt af at diskutere med ham - men hvor jeg savner en rigtig diskussion om abstrakte emner. Men jeg er så glad for mit arbejde, og forbliver jeg blot rask, skal jeg nok klare mig.

20. marts 1940

I formiddags sorterede jeg prøver. I eftermiddags var jeg en dejlig tur, idet jeg med Rikke, Stine, Kvik og Leo kørte over land til Sælsøen og derfra gennem Laxelven til Hvalrosodden og hjem. Rikke voldte mig mange kvaler, men så bandt jeg hendes sele til Leos, som jeg har set Ziebell gøre i et lignende tilfælde - og så trak han hende af sted. Det gik fra kaos i spandet til at gå rigtig fint, især ned ad Laxelven, hvor man mødte ethvert slags føre. På Hvalrosodden var Hennings netop kommet hjem. Cloc, kaffe med brød, snaps, bøf og kartofler var hans flotte traktement, og så havde han den herligste jordbærmarmelade med hele bær og - O Himmel - jordbærsmag.

Han havde fået to bjørne og 32 ræve i alt, så han var i fint humør; det er hyggeligt at tale med en fyr som ham, som er begavet på hans særegne måde, der giver udtryk for en selvstændig, følelsesfuld sjæl. Han havde digtet en masse viser ude på Danmarkshavn, som han sang for mig. Turen var meget anstrengende for mig, fint humør hos hundene, fordi jeg mange gange måtte gå foran og hjælpe Rikke med at trække i hendes skagle og det benyttede de andre sig selvfølgelig af. Jeg var nemlig også bange for, at det var for tidligt, jeg kørte med hende efter nedkomsten af de 6 unger. Det meste af vejen måtte jeg gå eller halvløbe efter slæden, så nu holder jeg op og går til køjs.

21. marts 1940
I formiddags var jeg ude og se på lokaliteter, eftermiddagen gik med at sortere prøve 166 færdig og aftenen med at tage kraniet af en hermelin, Hennings havde givet mig.

22. marts 1940
Å, jeg takker guderne fordi de tillader mig at arbejde. Hele dagen at være i sving, aldrig at hvile sit initiativ, stadig at finde på noget - å, er det ikke lykke. I dag f.eks. ordnede jeg i formiddag mine Dauerpræparater færdig og efter middag suste jeg på ski over til Sælsøen, hvor jeg gravede hvalskelettet fri. At det netop er det, Knuth mener, tror jeg egentlig ikke - men jeg kan ikke forstå det kort, han tegnede til mig - dog da der alligevel er flere grupper skeletrester derovre, kan jeg vel lige så godt tage det, jeg har vardet af, og som jeg nemt kan lokalisere, fordi det ligger lige ved depotet. Først fotograferede jeg det uberørt, så tog jeg sneen fra knoglerne og fotograferede dem, så de hvide knogler lå som kontrast til den sorte jord, for endelig at lægge nogle sten på knoglerne, så de ikke flyver bort, inden jeg kommer og henter dem med mit spand. Da knoglerne ligger i grupper, vil jeg nummerere knoglestykkerne i samme gruppe med samme tal - så kan de lærde herrer derhjemme bedre finde ud af dem. Da det var gjort, løb jeg hjem; jeg forvildede mig ind imellem stenmarkerne foran "Brystet" og måtte en overgang bære skiene over et større snebart stykke. Ved Rypefjeld stødte jeg på Madsen og Ziebell, som øvede sig på sving og vi morede os dermed et kvarters tid endnu, da klokken så var blevet nær ved 6.

Fig. 75 Hvalskelet set mod sæløen.

Fig. 76 Udgravet hul. (Zoologen arbejder!)

Hvidberg kalder jeg for den "mandlige husassistent" og jeg har mistet enhver respekt for ham; thi en mand som ikke har selvrespekt, kan ikke aftvinge sig respekt hos andre. En mand, som kun er i godt humør, når han får sin vilje, er at sølle skrog, en mand som taler om, at vores generation er slap, og fremhæver sin egen raskhed som ung mand i modsætning til vores, og som nu ligger i køjen eller sidder og læser romaner, er han ikke et sølle skrog? En mand, som har doceret hundeteori, specielt tilkøring af unge hunde, og som komplet i praksis modsiger sine teorier (mishandlingen af Tryne), er han ikke et sølle skrog, en mand, som ikke kan tåle en fornærmelse, et sarkastisk smil, som er indhyllet i principper o.s.v. - er han ikke et sølle skrog? Netop nu, hvor solen skinner og ens indre er en boblende mudderpøl, hvor hver en boble, der springer, er en tanke, der undslipper en, virker det dobbeltirriterende at betragte en sådan sløvhed. Hvor nærer jeg angst og foragt for teoretikere og fantaster!

23. marts 1940
Sorteret, lavet ræve i stand, syet et lille fiskenet, taget prøver, det var dagens arbejde.

24. marts 1940
Atter en god arbejdsdag; idet jeg er begyndt på surhedsprøver. Efter middag kom Jensen fra Eskimonæs.

24. marts 1940
Jensen er her stadig. Han er en hyggelig fyr med et rart uhøjtideligt væsen; jeg har dog i løbet af dagen fået bestemt nogle surhedsgrader. Vejret har forværret sig med blæst og fygevejr.

Det ser sort ud for dem derhjemme; bare de sende skib herop og at det ikke krigsforliser.

Fig. 77 Hennings ved Hvalrosodde Station.

25. marts 1940
Havde i går en pragtfuld tur til Gåsesøen, op ad skråningen til Gåsefjeld, og ned igen i susende fart, vælten med slæden, humør i hundene, fart og spænding, hentede hvalskelettet hjem, besøgte Hvalrosodde Station, og blev der om natten, da Jensen også var der. I dag bestemt surhedsprøverne færdig og kommet anisolie på Væselfælden.

28. marts 1940
Sorteret prøver og taget en ny prøve for at kontrollere beliggenheden af smådyrene, stået lidt på ski; nu til aften er jeg noget træt og tung i hovedet. De andre er i godt humør, men jeg kan ikke fordrage rom, snaps og whisky, som er den eneste sprit, vi har; det er mig alt for hårdt, bittert, tørt og alt for mandigt. Hede vine er bedre for mig.

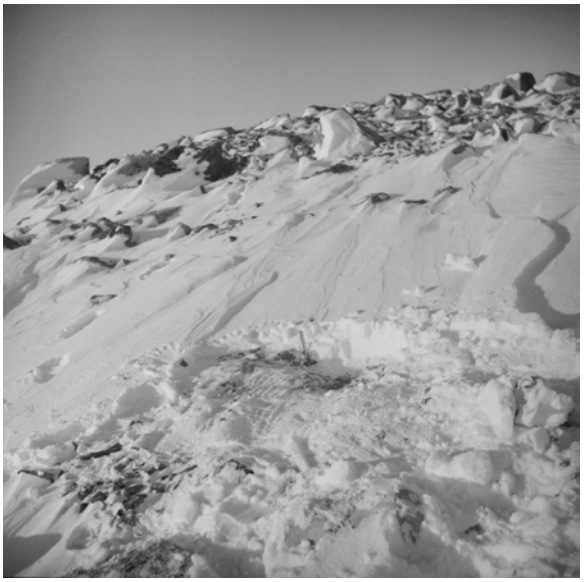

Fig. 78 Arbejdsplads ved Mørkefjord Station.

Jeg vil nu reparere Suneros sele. Jeg håber ikke, vi skal overvintre et år til, for Hvidberg irriterer mig grænseløst; jeg savner nogle, som ligger på samme bølgelængde som mig selv; især savner jeg dig! Undskyld min melankoli, men jeg har kun fået lidt søvn de sidste dage. På Hvalrosodden sov jeg meget let, dels fordi jeg frøs, dels fordi jeg var bange for hundene, at de skulle slippe løs eller komme i slagsmål med Jensens.

29. marts 1940
Sorteret prøver, stået på ski med Jensen og de andre, repareret seler og fået en piskesnært af Petrus.

30. marts 1940
Nu har vi en hel uge igennem ikke haft forbindelse med omverdenen; det er måske grunden til, at jeg er i lidt dårligt humør, jeg savner mennesker, nogle, som jeg kan tale helt uhindret med, det er umuligt for mig at overvintre et år til. Under selve mørketiden savnede jeg ikke solen så meget, men nu vi har den, gyser jeg ved tanken om at skulle miste den.

Ellers har jeg i dag ordnet prøver, idet jeg har taget en fra Cassiopemarken lokaliteten. Sent på eftermiddagen kørte jeg en tur med mine fem hunde.

1. april 1940
Atter forsøgt at stikke ild på stationen, mine hunde løb fra mig ude på isen.

2. april 1940
Arbejdet med prøverne og kørt en tur med hundene omkring "Kalven". Nu kommer Claus Sørensen ikke herop. Jeg må hjem, ligegyldigt hvordan.

4. april 1940
Arbejdet med Cassiopeprøve igår og i dag, da den indeholdt en mængde dyr. Efter aftensmåltidet har jeg forberedt mig på en tur. Ziebell og jeg måske skal køre til "Passet"; det er godt, Ziebell er på stationen. Uden ham ville forholdet mellem de resterende tre ikke være godt!

6. april 1940
I går havde jeg en af mine bedste oplevelser! Jeg var med Ziebell oppe over passet og så ud over Skærfjorden. Jeg stod på ski efter slæden, forbi Hvalrosodde Station i en bugt og op ad et elvleje til Udkigshøjen, som vi besteg. Der så vi bjørnesporet og orienterede derfra; vi stod så og udpegede den, der så os mest sandsynlig ud som vej op til passet; ned ad højen og af sted; jeg efter Ziebells dejlige stærke, herlige hunde med mit dukketøj til hunde; så kører vi ind i højdedraget, der hvor vi havde udset begyndelsen til opstigningen, kører forsigtigt over en snefane, der hænger skråt ud over en elv, går skridt for skridt stadig opad, raster undervejs og diskuterer vejen, "Mugi" vejrer en rastplads, mindst 3 okser har haft.

Fig. 79 Pas gennemgang 1.

Endnu er vi ikke oppe, men aser os videre gennem slugten - jo - vi har fundet den rette vej; for med ét står vi oppe på plateauet; en kort orientering med kortet og vi kører videre nordpå , da - thalatta, thalatta - Ziebell standser på et bakkedrag, jeg ser ikke, han vinker med hånden, men nu ser jeg hvorfor han er standset, for foran os ligger Skærfjorden og vi står ved nedstigningen til fjorden, En 200-300 m klatrer vi til fjelds og kigger over hele fjorden; til Rekvedøen, Cap Amier, hele Nordlandet fortoner sig, Joinvilles Ø, skærene - men dominerende som landskabets bas ser vi Cape Recamier, ind over det flade land, hvorfra fjeldtoppene skyder sig op, mod syd til Dove Bugt; et herligt land som står uudsletteligt præget i min hjerne; hjemad, fuld fart, vælten med slæden, ind hos Hennings, som serverer hakkebøf og frugtsuppe, så endelig hjem til Mørkefjord, 16 timer havde vi været undervejs og har i dag dejligt ømme muskler; Hvidbergs hjerne er af lutter havregrød; i dag arbejdet med prøverne.

Fig. 80 Pas gennemgang 2.

Fig. 81 Pas gennemgang 3.

Fig. 82 Pas gennemgang, igennem, med udsigt over en fjord(?).

Fig. 83 Pas gennemgang, længere fremme.

8. april 1940
Kørte i går en tur ind i bunden af Mørkefjord. I dag arbejdet med prøver.

9. april 1940
Begivenhederne er for omfattende til, at jeg kan arbejde i aften. Så kom da det værste, der kunne ske. Danmark er besat af fjenden - ja for vores fjende er nazisterne. Alt for fremtiden ligger gemt i uvisbed. Mor, Tyge, Lasse, hos jer tre er mine tanker. Gud give, at I må holde jer raske i denne tid, så vi atter kan ses. Hvornår skal vi atter mødes, Inge? Hvornår og hvad og hvor? Intet ved vi. Kun én ting ved jeg, at så sandt som jorden styres af ubøjelige, usynligt værende, men i høj grad synligt virkende love vil krigen ende med Hitlers fald og jeg tror, det sker snart. Jeg husker fra da jeg var lille, historien om Manden i Muddergrøften, som ville være alt, ja, til sidst selveste Gud - men da blev han nedstyrtet til muddergrøften, hvorfra han i ensidig, afsindig griskhed havde løftet sig op. I malerpotten med Hitler, i øltønden med Göring og i vinfadet med Rippentrop. I Norge slås de sikkert for landet, selvom vi næsten intet hører fra radioen. Jeg synes dog, Danmark har opført sig fuldstændigt rigtigt - især når jeg tænker på, at Tyge og Lasse nu kunne være ihjelskudte, hvis vi havde vist modstand; jeg mærker, hvor stærke de bånd er, som knytter os tre brødre sammen, hvor uendeligt meget, vi holder af hinanden og at vi aldrig vil gå i vrede fra hverandre. Vi respekterer hinandens dygtighed og jeg føler mig heroppe vældig inspireret af dem til at yde mit bedste for med god samvittighed engang at møde dem igen, men især vil jeg være dygtig, for derved glæder jeg mor. Å, hvor er det hæsligt!

Madsen og jeg er ene hjemme. Vi har det vældigt hyggeligt, selvom vi diskuterer de frygtelige affærer. Norge kan Tyskland ikke holde. Hævnens time er inde. Mit elskede fædreland, det eneste jeg kan gøre for dig er at arbejde for at øge dit ry - samtidig med at jeg anerkender udlandets dygtigheder. Danmark. Danmark. Danmark = Dänemark.?????????? Jeg vil slås! Vi har hørt udsendelser fra Tromsø, som er ucensurerede. Nu føler Tyskland modstand, først afbrydes forbindelseslinjerne mellem Tyskland og Norge, dvs. de tyske styrker i Norge tilintetgøres, dernæst gøres der landgang i Jylland og tyskerne lider nederlag i det fæstningsløse Jylland og på flugten gennem Jylland og Tyskland får de ikke tid at sætte sig fast noget sted. Krigen er vundet for de allierede i løbet af to måneder og vi bliver afhentede i august.

10. april 1940
Krigsmekket følger vi meget dramatisk gennem de modsigende radiomeldinger. Den censurerede danske presse og den frie fra Bodø og Tromsø. Held og lykke følger den engelsk-franske flåde!

11. april 1940
Vor Herre, du som er i himlene, frels vore hjem!

12. april 1940
I dag har jeg ikke bestilt noget videre, Gennem Tromsø og især Bodø følger vi begivenhederne time for time; tyskerne fører en uværdig krigsmoral og det må hævne sig, hvad det vist også gør. Vi kan vist håbe, at englænderne nu fuldstændigt har overtaget til søs og at besættelsen af Norge derved er tilintetgjort; men først og fremmest skal nordmændene have æren! De har reddet den demokratiske kultur. Mon mor lever? Jeg er ængstelig for aldrig mere at skulle se hende. Lad mig ikke blive en Tue-skikkelse. Det, som jeg lider mest ved, er, at de andre derhjemme misunder mig min stilling. Jeg synes, jeg er løbet fra min pligt, at jeg er blevet sparet (jf. Paul La Cour: Alt

kræver jeg[21]). Uvirksomheden er frygtelig, når man tror, ens venner lider det, som man selv skulle have lidt; for så at komme hjem rask og rørig, mens de andre - ja - måske er døde; selvom man selvfølgelig hverken gør fra eller til, om man er hjemme, men der er selvfølgeligt noget vrøvl, set rent fornuftsmæssigt.

13. april 1940
Frygtelige uvirksomhed og uvished!

14. april 1940
Jeg håber, det er rigtigt, at englænderne går fremad og knuser de uridderlige og feje tyske nazistiske soldater. Nu kommer tur til Danmark for England. Bare vi kommer hjem til sommer. Tanken om at undvære dig som i dette øde land for mig er symbolet på selve livet er mig uvirkelig og uudholdelig.

Plenarierne er vågnet op fra vinterdvalen; det er ganske små former, så de har vel overvintret som æg; nu er jeg heldigvis færdig med kokkeugen og kan igen hellige mig mit arbejde, mine dejlige hunde og mine tilfældige meditationer.

15. april 1940
Gid, der er sandt, englænderne har besat Narvik! Arbejdet med prøver og kørt over til og gået rundt på "Kalven" med seks hunde.

16. april 1940
Blot de ikke bomber Zoologisk Museum! Hellere ser jeg mit hjem ødelagt end Zoologisk Museum. Gennem mere end 100 år har unge folk gået ind under dets buer, ofret af deres tid og evner for at arbejde for museets - og deres egen - ære, for så at forlade det som gamle mænd; uerstattelige værdier gemmer det, årelang flid; dramatiske opdagelsesrejser ligger gemt i sprit derinde - alt kan ødelægges af en eneste tåbelig bombe. Mennesker, man er knyttet til med kærligheds bånd, kan man tåle at miste - livet giver én andre i stedet. Men ødelægger man museet, dræber man sig selv, for det er ligesom udtrykket for ens helligste interesse, der opfylder én helt og som man ikke kan leve uden. Jeg mener, hvad jeg nu har sagt. Jeg elsker alt, som udstråler liv og betragter det som et helligt hverv at måtte studere det. Arbejdet med en Cassiopeprøve. Vejret fint med stærkt varmende sol.

Fig. 84 I nærheden af Hvalrosodde Station.

17. april 1940
Det meste af dagen har jeg læst i "Hugo Davids Liv"; i aftes kørte jeg en tur med mine hunde.

18. april 1940
I dag næsten ikke bestilt andet end at læse i den uovertræffelige bog om "Hugo Davids Liv". Det er blevet sent ud på natten, det er lyst, månen er

[21] *Alt kræver jeg*, en samling af digte, 1938, af Paul La Cour, dansk forfatter 1902-1956.

fremme og hundene tuder. Når jeg en gang dør, vil jeg se for mig det syn, jeg modtog på Mørkefjordens øde grusbunker, da jeg kiggede mod vest lige ind i solen, som stod over et sort landskab med en blinkende elv, som snoede sig ind til en sø langt borte. Helt i det fjerne hævede Dr. Louiselandets blå bjerge sig mod den blå himmel. Hvis vi bliver her eet år til, vil jeg nu køre op ad elven og ind til søen, for at se, hvordan landet er derinde…

19. april 1940
Arbejdet en del med prøverne; der er varme i luften. Fra loftet drypper det alle vegne ned på gulvet og luften i stuen er døsig og varm. Jeg kan ikke rigtig samle mig sammen til at bestille mere i dag; måske kører jeg en lille tur nu. Mit sind er sat i svingninger fra i går, det mere hæmmer end fremmer, da jeg alligevel ikke kan slippe tøjlerne helt, jeg tænker på jer alle som jeg måske aldrig skal se.

Billelarvens munddel er ganske mærkelig; den bliver jeg berømt på.. Det er jeg glad for, men jeg ved ikke rigtig hvorfor.

Fig. 85 Hvalrosodde Station på afstand 1.

Fig. 86 Hvalrosodde Station på afstand 2.

20. april 1940
Jeg føler mig træt og uoplagt til arbejdet i dag, samtidig med, at jeg har en mærkelig uro i mig, som gør mig rastløs. Jeg tror, det er varmen, der har en del af skylden. Temperaturen er på frysepunktet.

21. april 1940
I dag har jeg været oplagt til arbejdet, det er også lidt køligere. Schulz er nu taget hjem efter et hyggeligt besøg; det kan vel nok være, han gav Hvidberg røg; i aften kører jeg, hvis jeg kan, over til Hvalrosodden efter noget hvalroskød. Madsen og jeg kommer udmærket ud af det; vi er jo nu alene på stationen.

23. april 1940
Arbejdet noget med prøver, læst i "Insektlivet osv.", kørt en lille tur med hundene efter middag.

24. april 1940
Arbejdet med en prøve; tegnet en Oppia sp. ved hjælp af Tuxens tegneapparat. Kørt en tur til Kalven, og igennem skruningerne hjem. Danmark har aldrig været så vanæret som det er nu - alene pressens dumnaivitet er en hån - men når vi kommer hjem, skal vi være med til at hæve dets ære. Jeg vil på mit felt med ringe evne beflitte mig på at yde mit bedste.

25. april 1940
Taget en prøve fra engen og næsten færdigbestemt en prøve fra vacciniumlokalitet; mærkeligt nok havde den ingen hypogasturaarter og kun én T.4. Efter aftensmad kørte jeg en tur, nu med syv hunde, da jeg har taget Mette med i spandet. Det er en dejlig hund og det gik godt; kun lige uden for stationen kom hun op og slås med Rikke og Stine med det resultat, at hun kom ind under slæden. Jeg fik standset og der er vist ikke sket noget med hende.

Madsen og jeg har talt om tyskerne, deres slavemoral - ingen fri mand kunne have udført deres skændselsgerninger - og om det had, man nu vil opleve i Danmark, når de er drevet ud af landet; for det bliver de nemlig. Det onde sejrer altid i begyndelsen, men det gode sejrer altid til slut. Det indeklemte had, som danskerne må bære nu, hvordan mon det skal få luft? Også af ren og skær nysgerrighed vil jeg gerne være hjemme; jeg har helt vænnet mig til tanken, at mor og måske Tyge og Lasse er døde, når jeg kommer hjem. I så fald håber jeg at have så mange penge tilbage, at jeg kan fortsætte mine studier og flytte ind i en lejlighed, øverst oppe med fri udsigt over havnen, som skal bestå af arbejdsværelse, køkken, WC og et lille kammer til at sove i; og så vil jeg forlove mig for ikke at stå helt ene, for jeg opdager at p.g.a. den megen skoleflytning har jeg ikke nogen barndomsvenner. Nu kommer de norske udsendelser fra London kl. 0.20.

26. april 1940
Arbejdet med prøver og set på det indvundne talmateriale. Madsen har skudt en sæl ude på isen, som var kravlet op, men hullet var så igen frosset til, så den ikke kunne komme ned. Han skød den død med det samme.

27. april 1940
Jeg har været meget søvnig i dag, da jeg i den senere tid først er gået til køjs ved 1-tiden og stået op ved 7-8 tiden; men nu vil jeg ikke høre 0.20 radioen; Sørensen fra Tromsø fortæller os alligevel, hvad der er sket i nattens løb. I dag har jeg arbejdet så godt jeg kunne med materialet fra vinterprøverne for at få et overblik. Jeg har kørt en tur i snevejr og derfor langs kysten og ind over land; det er vældig sjov, og med mine lange skagler og flotte hunde må det være et pragtfuldt syn. Pisken blev skåret over, men den har jeg lige nu repareret. Endvidere har jeg læst noget faglitteratur.

Nu til aften er snevejret stilnet helt af og alt er dækket med et tyndt snelag. Med salonriflen gik jeg en tur op til "Inges Varde", "Geltings Have" og hjem forbi termograferne og væselfælden. Min knejsende, dristige varde, hvorfra man har det store oversyn over Hvalrossletten m.m., havde vinden væltet - ak, hvad formår Inge uden mig - hm! Der var herlige lyseffekter over isen og landet med tågebanker, der kom, opløstes og samledes til nye fremstød igen. Landet mere anedes end det kunne ses; nu er også tågen væk. Kun fra Vædderspidsen fyger det: Det ligner et dristigt svungen pandelok hos en ung pige. Inges sidste ord til mig om, at jeg skulle passe på ikke at blive skudt, får en mærkelig virkelighedsbaggrund, hvis jeg melder mig som frivillig til Norges forsvar.

29. april 1940
I går havde jeg en meget "hard case" tur over land til Sælsøen langs Brystet, hvor både jeg selv væltede og slæden og meget andet skete, men både hundene og jeg var i fint humør. I dag har jeg for den meste tid arbejdet med prøver, og forsøgt at bestemme nogle Oribatider. Det er en lidt død tid nu mellem vinter og forår, da jeg mener, mit vinterarbejde er slut, på nær måske to prøver fra Termografengen.

Jeg vil alligevel ikke melde mig som frivillig, fordi jeg derved løber risikoen at blive invalid. Det vil for det første gøre mig til en dårlig elsker, og det ville jo være tragisk, og for det andet ville jeg vel komme til at ligge andre mennesker til byrde, fordi jeg ikke er vis på, at staten betaler invaliderente til udlændinge; yderligere har jeg ikke den mindste lyst til at slås, også naturligvis fordi jeg risikerer at blive dræbt og at jeg fra pubertetsalderens livsfjendskhed er gået over til at blive en ydmyg livstilbeder.

Jeg tror, at miderne vil være et område, jeg vil være tilfreds med at arbejde med; nemlig af samme grund, som jeg føler en kriblen i mellemgulvet, når jeg kører alene med hundene gennem det uberørte land her, hvor jeg føler mig som opdageren, der som den første erobrer det for den menneskelige kultur. Miderne er nemlig et meget ugennemarbejdet felt, hvor enhver som vil studere det, stadig vil stå overfor problemer, som ingen før er stødt på og som han selvstændig må tage stilling til. Efter 9. april er yderligere min fædrelandsfølelse blevet mere bevidst, så at det vil være mig en stor tilfredsstillelse, hvis man ved min 70 års fødselsdag kan sige, at Danmark indtager en smuk plads i den acarinologiske forskning.

30. april 1940
Er nu lige vendt hjem fra en meget mislykket tur, som jeg havde planlagt skulle være gået til Annexelvens udmunding i Sælsøen; jeg opgav på ¾ af vejen, fordi jeg på den første halvdel havde haft blankis med snepletter for på den sidste at få løst føre. På hjemvejen løb hundene fra mig, fordi Vats skagle løstes fra haspen og jeg kun holdt i Vats skagle; så måtte jeg gå ¾ til 1 time og det var endda nådigt sluppet. Da jeg mødte dem igen, fik de sig alle en ordentlig omgang, undtagen Mette og Vat. Gennem Laxelven var føret halvdårligt. Selv når det gik nogenlunde, var det meget ensformigt at køre, så dødt som landskabet er; men jeg er på en vis måde glad for turen, for jeg ser nu til fulde, at det ikke altid er morsomt at køre hunde. Hvis jeg derimod kun havde nøjedes med de små ture, ville jeg måske, (når) hvis jeg kommer hjem, sværme for slædekørselen som det eneste saliggørende, men nu derimod har jeg set så mange af ufordelene ved den, at jeg kan tænke mig resten, nemlig at det kan være "ad Helvede til".

Og selvom stationen er ren og pæn, så vil der aldrig komme "hygge" over stuerne. Jeg tænkte på hjemvejen, hvor anderledes hyggeligt, det ville være, om man nu kom hjem til "Vendle" i stedet for. Jeg tror ikke, opholdet heroppe har gjort mig rastløs - tværtimod. Noget på turen, der også gjorde mig aldeles rasende, var "Rikkes" selvopgivende, ydmygt spørgende blik, hun sendte mig ca. hvert 3. minut (=/= Timmi). Jeg hørte vandet klukke under isen på Sælsøen, "unten fängt's schon an zu Blühn" [Neden under begynder det allerede at blomstre.].

1. maj 1940
Arbejdet godt i dag, dels på grund af motionen i går, dels på grund af, at jeg har vasket mig grundigt igår og taget rent tøj på over hele linjen. Nu er Madsen kørt over på Hvalrosodde Station, og jeg laver mig en kop kakao og hygger mig så godt, jeg kan. Lige nu, da jeg gik ud af yderdøren, kom en lille spraglet fugl flyvende lavt hen over sneen og satte sig på et Togejern ved siden af mig, så på mig at lille øjeblik og fløj så videre: Det var virkelig nydeligt af den at komme helt hen til mig.

2. maj 1940
Jeg længes noget efter andre mennesker. Madsen og jeg har det udmærket sammen og jeg nyder at undvære Hvidberg.'s selskab; men det, jeg savner, kan jeg udtrykke i eet ord: frodighed. Landet heroppe er ved at blive for dødt, selv for mig. Det nærmer sig ørkenkarakteren.

Et åndfuldt menneske, som kunne give mine tanker retninger, som kunne bære frugt... Stagnation er det, jeg frygter mest for mit intellektuelle liv; men hvad jeg har fået ud af opholdet heroppe, kan vel først erkendes og vurderes, når jeg har været hjemme i nogen tid. Blot jeg nogensinde rigtig kan more mig sådan rent umiddelbart og uden at tænke på andet end at more mig, dvs. slet ikke at tænke. Det ser sort ud for England og Frankrig.

4. maj 1940
Nu kører jeg snart til Scoresbysund!

5. maj 1940
Forbereder mig til sydturen.

Fig. 87 Fjern fjordudsigt.

Fig. 88 Mørkefjord egnen.

Fig. 89 Mørkefjord Station [641], April 1940

Indledning

For mange danskere vil 1940 komme til at stå som året, i hvilket gamle vaner og traditioner blev sønderrevet og erstattet med udviklingslinier og erfaringer, man aldrig nogensinde før havde drømt om at blive udsat for. I Grønland blev samme år grundstenen lagt til det samfund, der derefter var i en så rivende udvikling. Også for de danskere, der blot havde planlagt et kortere besøg i landet, blev året af skelsættende betydning.

Mørkefjord Station [641], 76˚ n og 20˚ v, lå på sydsiden af Germanialand på højde med Danmarkshavn og var den nordligste Station[22] på østkysten af Grønland. Den lå cirka 1000 km nord for Scoresbysund[23]; fra den og ned til Scoresbysund fandtes der kun spredtliggende hytter og stationer, fortrinsvis danske og norske fangststationer[24]. Mens selve fangst og

[22]1939-40 fandtes der af de 14 beboede Stationer på Østkysten: 6 norske og 5 danske Fangststationer, 2 Stationer (Ella Ø og Eskimonæs) som ejes af den danske Stat og én nemlig Mørkefjord Station som tilhører Dansk Nordøstgrønlands Expedition. De danske Fangststationer ejes af Fangstkompagniet Nanok. Mellem stationerne ligger små hytter med 20-30 kilometers mellemrum.

[23]I dag hedder Scoresbysund Ittoqqortoormiit.

[24]Beboede af danske og norske fangstmænd der skaffede skind til Europamarkedet, især fra isbjørne og polarræve

ekspeditionsstationerne er beregnet til helårsbeboelse, benyttes fangsthytterne kun til overnatning på rejser. De ligger derfor spredt ned langs kysten med ca. en dagsrejse imellem hver.

For os fire medlemmer af Dansk Nordøstgrønlands Expedition, hvis ledere var Eigil Knuth og Ebbe Munck , og som sad den 9. April 1940 i vort expeditionshus ved Mørkefjord og lyttede til den norske frihedskamp over Tromsø Radio, blev det hurtigt klart, at vi måtte indstille os på en hel anden tilværelse end den, vi havde planlagt, da vi rejste derop. Med ét slag var vor stilling dengang en ganske anden end før da vi fra landsfogederne fik et telegram om at handle efter conduite, samt at Scoresbysund ville blive besejlet fra vestkysten; al forbindelse med Danmark var brat skåret over. Derefter kunne vi begynde at lægge planer for vor fremtid. Resultatet heraf blev, at stationens leder, forfatter Andreas Hvidberg, telegrafisten Kristian Madsen samt daværende fangstmand Carlos Ziebell skulle forblive på stationen endnu et år, mens jeg selv sammen med maskinmester C.H. Schultz, der det år lå som fangstmand på den nærliggende fangststation Hvalrosodden, skulle prøve at rejse til Scorebysund og derfra til vestkysten, hvor han ville søge at få beskæftigelse i sit fag. Selv var jeg også interesseret i at komme derover så snart som muligt for om muligt derfra at nå hjem og genoptage mine studier i zoologi. Vi besluttede i fællesskab at forsøge lykken og at nå Scoresbysund samme år, selv om den sene årstid absolut ikke indbød til langfart. Ud fra et fornuftigt synspunkt skulle man så tæt sommeren ikke påbegynde en cirka 1000 km lang slædetur, der ydermere gik sydpå; men vi gjorde det naturligvis alligevel.

Nogen bedre rejse-kammerat end Schultz kunne næppe findes, og de følgende sider skal da også handle om vore fælles rejseoplevelser; det bliver ikke en perlerække af spændende eventyr og strålende oplevelser, men en beretning om en lang række dages ensformige, anstrengende slid for at nå det mål, vi havde sat os.

HUSKESEDEL
Håndklæde
Tandbørste
Murerkasket
Khakibukser?
Sommeksovepose
Petroleumsdunk
Termoflaske
Traskestøvle
Chokolade
Selen til Lev
Alwins Lysmaalstabel
kniv
skuffegrej
krus

Fig. 90 Skind der hænger til luftning ved Hvalrosodde.

1000 km med Hundeslæde

Afgang

Den 13.5.1940 kl. 22 kørte fangstmand Schultz og jeg hver med sin hundeslæde fra Hvalrosodde Station [639-1] på vej mod syd og Scoresbysund, en afstand på cirka 1000 km. Hennings blev tilbage på stationen og var rask og i godt humør, dengang jeg forlod ham. På stationen efterlodes til Hennings et fuldtalligt spand (cirka 6 - 7) bestående af gode hunde.

Den sidste uge før afrejsen gik med travle forberedelser. Hundene fik rigeligt foder, slæderne blev surret om, bindingerne strammet, skagler udskiftet, seler syet o.s.v. Den særlige rejsestemning lå i luften; en slædetur skulle snart påbegyndes, hvis mål vi på kortet havde nået mange gange, men som var noget vanskeligere at komme til i virkeligheden; og nåede vi Scoresbysund det same år - hvad så? Var Vestkysten eller Amerika eller måske Europa da det næste mål? Intet vidste vi, og deri lå netop charmen.

Hundene blev også smittet af rejseaktiviteten: De gamle og erfarne så mildt bebrejdende på os, når den ene kasse efter den anden dyngede sig op på slæden; midt i deres madrus og velvære havde de ikke glemt, hvad en lang slæderejse fører med sig af savn og strabadser. De unge og uerfarne derimod, som ikke vidste, at mange kasser på en slæde betyder mange kilometers kørsel, levede blot i nuet.

Til sidst var alt startklar. Årets første snestorm var netop stilnet af. Solen var brudt frem, og med ansigtet mod syd gav vi hundene startsignalet, sprang op på hver sin hundeslæde og svingede med de lange piske som en sidste afskedshilsen til dem, der blev tilbage.

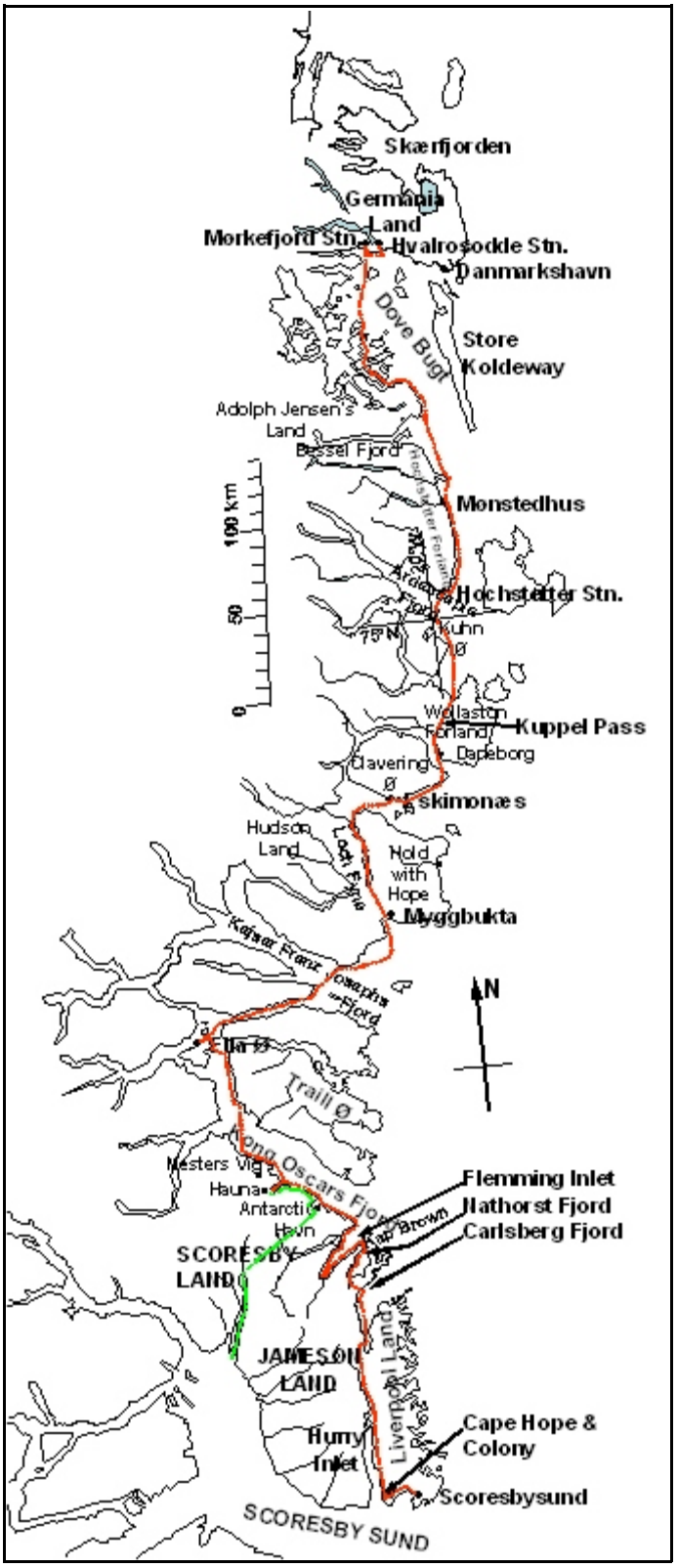

Fig. 91 Kort over rejsen sydover (rød) og tilbage til Hauna (grøn).

Fig. 92 Slædekørsel på jævn havis og med veloplagte hunde.

Dove Bugt var første etape, med Port Arthur som foreløbigt mål. Bundløs sne, hvori hunde og mænd forsvinder og kun avancerer 2 - 3 km om dagen, var den karakteristik rygtet gav den. Danmarksexpeditionens folk var de første, der udforskede bugten og kortlagde den, og de kort blev brugt årtier derefter. Senere har I.P. Koch og Wegener strejfet den på deres tur over indlandsisen, Einar Mikkelsen og Ivarsen har skubbet deres slæder over bugten, Lauge Koch var der i slutningen af tyverne, og siden Hvalrosoddestationens oprettelse har også fangstmændene på deres tit forcerede ture krydset bugten.

Fig. 93 Væderhytten [635] (?).

Landet var goldt her. Ingen moskusokse var at se og ingen fodspor efter dyrene; en enkelt gang

kom en ravn ud fra et fjeld og hang "klokkende" over vore hoveder. Nu og da passerede vi aftrykkene af bjørnens kolossale labber, som oftest ledsaget af rævens lille sirlige fodspor. Med god start nåede vi til Vædderhytten [635], hvor vi rastede og drak en kop mælk. Gråsiskens og snespurvens sang hørtes overalt; men ellers var der ganske stille. Et mindre stenskred engang imellem var det eneste, der brød tavsheden. Solen skinnede i den lille dal, hvori hytten lå; så der var en rigtig forårsstemning. Hundene var blevet godt trætte, men kvikkede op efter det lille hvil. Over Hellefjord tog vi skiene på, fordi vi ellers gik igennem den skorpe, vinden havde dannet på sneen; desuden fik vi nogen tåge; men med mange småhvil gik det godt fremad til Port Arthur [629], hvortil vi ankom ved 6 - 7 tiden.

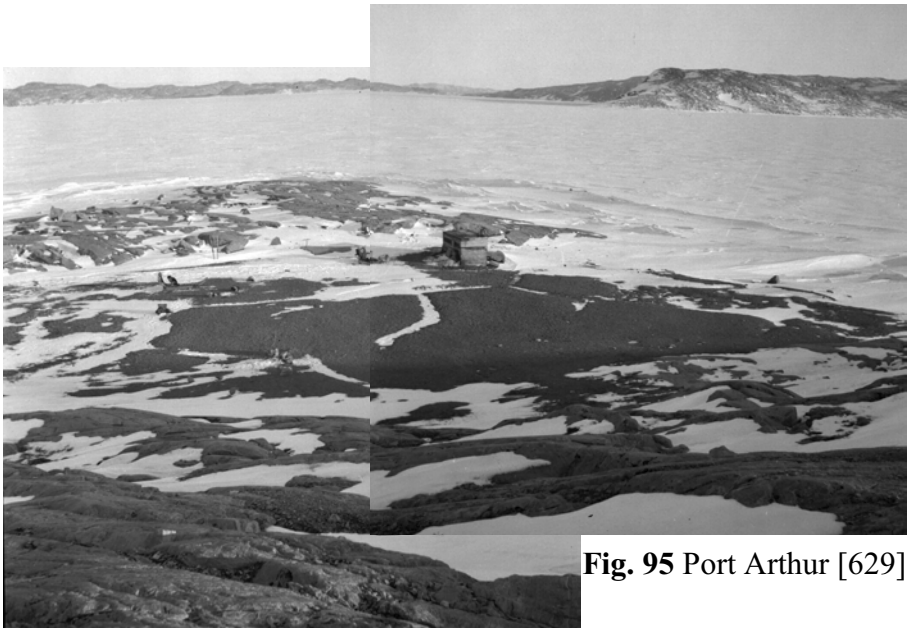

Fig. 94 Port Arthur [629]

Fig. 95 Port Arthur [629]

Næste morgen var føret fint, men gradvis blev det værre for i sundene at blive helt elendigt med løst føre; da det desuden var meget varmt, måtte vi gøre mange stop for ikke at overanstrenge hundene. Vi så et friskt bjørnespor lige nord for Gotfred Hansens Ø. En ravn fløj over ude på bugten i nærheden af bjørnesporet. Øerne dér i bugten har et karakteristisk fællespræg. Bugtens fjelde er nemlig så gamle og forvitrede, at de ligefrem smuldrer væk mellem fingrene på en når man rører ved dem; deres toppe er eroderet ned til store plateauer, og siderne er stejle med ur ved foden. Landskabet beherskes derfor fortrinsvis af vandrette og lodrette linier; noget, der giver naturen et præg af strenghed.

Fig. 96 Bræspidsen.

Gefionshavn

Den aften ankom vi til Gefionshavn [613-2] efter at have været cirka 13 timer undervejs fra Port Arthur. Landet der var storslået med Store Koldewey på den ene side og bræen på den anden. Der var mange grønlænderruiner ved stationen. Vi fik stor middag med moskusoksesteg og andet godt på Gefionshavn. Vi var de første der bragte dem nyheden om

Fig. 97 Rast på havis

Fig. 98 Rast langs fjorden.

tyskernes besættelse af Danmark.

Vi blev forsinket på Gefionshavn i 11 timer på grund af tåge, og startede derfra ved 7 - 8 tiden d. 16. maj. Det år var Dove Bugten let fremkommelig på grund af vinterens ringe snemængde. Det meste af vejen gik jeg foran mine hunde, som trak fint. Vi så mange gamle bjørnespor. Ved Kap Peschel skoldede Schultz sine lår og skar sig kraftigt i tommelfingeren. Der var vi for første gang ved yderkysten, ved Adolf Jensens Land[25] der ligger nord for Bessel fjord, og sagde endelig farvel til Dove Bugt. Det turde være noget af et paradoks at kalde landet der Adolf Jensens Land, for nogle mere dyrefattige grusbanker end dem har jeg aldrig set. Fra Kap Peschel kørte vi på godt føre og nåede samme dags aften kl. 22,30 ned til Påskenæshytten [604]. På grund af mangel på kul i hytten brændte vi en rævefælde der lå der.

Foran os så vi en 60 km lang, lige kyststrækning med solskin, fast føre og frost; det var ideelt til slædekørsel. Et brunt og ensformigt landskab nord og syd for Bessel Fjord strøg forbi os. Vi sad den meste del af tiden på slæderne, mens hundene travede af sted i godt humør; kun ganske få og smalle revner i isen, og så lå der tilmed en bunke sæler på isen. I forventning om fuldfede, spækduftende sælstege gik hundene hidsigt på - blot for at få et overlegent farvelvink fra sælens bagluffer, når den strøg ned i hullet foran os. For ikke at lide noget prestigetab over for de andre hunde ved den mislykkede jagt gav spandets førerhund den nærmeststående hund en voldsom overhaling og følte sig så igen situationen voksen, parat til at fare efter den næste sæl og gøre nye dumheder.

Mønstedhus

Efter en dags kørsel rundede vi det næste hjørne af kysten og kørte ind d. 19. maj på den danske Fangststation Mønstedhus [532-2], hvor Niels Hansen residerede. Lille, med langt sølvgråt skæg og små levende øjne, med hurtige bevægelser og et iltert sind var han en værdig nestor for alle fangstmændene. Han bestyrede Nanoks Minkfarm[26], som i hvert fald rent zoologisk var en succes, idet dyrene (*mustela vison*) befandt sig godt og ynglede under Niels Hansens omhyggelige pleje.

[25]Landet er opkaldt efter forhenværende Professor zoologiae Adolf Jensen

[26]Mink *(mustela vison)* er i nær slægt med den danske ilder. Dens pels er meget kostbar.

Fig. 99 Store Koldewey fra Paaskenæshytten.

Fig. 100 Fra passet efter Ardenryste Inlet og Paaskenæshytten 1.

Kun 8 timer blev vi på Mønstedhus, og efter at have fortæret Niels Hansens berømte mad og øl, gik det videre sydpå ned langs Hochstetter Forland til Ailsahytten [519]. Vi så 72 moskusokser, ellers var turen meget kedsommelig med hårdt skovlet føre. Ganske langsomt blev kysten lavere og lavere for til sidst at gå helt i ét med havisen. Ofte, vidste vi ikke, om vi kørte på land eller hav. Bliver man overfaldet der af snestorm og kører videre trods det usigtbare vejr, farer man uvægerlig vild; enten går man til havs, hvor det åbne vand længst ude ligger og lurer på en, eller også kører man ind i landet, hvor elvene har skåret 10 - 20 meter dybe canyons, som ikke er til at se i en snestorm. Cirka to år tidligere forsvandt på den strækning to af Nanoks fangstfolk, og de blev ikke siden fundet. Talrige var de historier, som gik imellem fangstmændene om denne kyststrækning, hvor mange af dem havde været i livsfare.

Hochstetter Station

Turen fra Ailsa til Hochstetter [510] fangststation var meget ensformig med jævnt godt føre;

Fig. 101 Fra passet efter Ardenryste Inlet og Paaskenæshytten 2.

Fig. 102 Ottostrand [531] (?).

mens jeg sad på slæden var jeg ofte ved at falde i søvn. Selve stationen lå på Hochstetter Forlands sydlige spids ved mundingen af Ardencaple Fjord.

Der ville vi kun have blevet nogle timer, men lige efter vor ankomst brød en voldsom snestorm løs, som holdt os bunden der i tre dage. Huset blev næsten føget til. Kun én af stationens tre fangstfolk var hjemme, Finn Christoffersen var alene på stationen. For at gøre modtagelsen rigtig festlig tog han en hvæssesten, nogle gamle grammofonnåle og en fjerløs grammofon frem, og mens sneen hobede sig op foran vinduerne, så mørket blev tættere og tættere inde i stuen, sad fangstmanden med et bittert-lykkeligt smil om munden og et fraværende, drømmende udtryk i øjnene og lod yndige kvindestemmer stige op til sig, idet han med den ene hånd drejede pladen rundt, og med den anden hvæssede nålen til den næste.

Hundene fodrede vi med gamle kiks blødt op i vand med fedt i og de var i fin form. Den tredje dag stilnede vejret af, men det så endnu trygt ud; dagene løb ud i ét, men jeg tror nok det var d. 23. maj om aftenen, og vi håbede at nu indenfor længe at komme af sted.

Men så snart stormen var stilnet af, måtte vi afsted. Vi startede ved seks tiden næste dag fra Hochstetter Station. Ardencaple fjord danner tilsyneladende et skel mellem de brune affladede klipper mod nord og de sorte mere alpinske mod syd. Vi løb langs med havsiden af Kuhn Ø. Føret derover var dårligt, fordi vinden endnu ikke havde fået blæst sneen hårdt sammen; yderligere klampede det som på en skisøndag i Dyrehaven; enkelte steder var sneen føget bort fra det hårde underlag. Hundene gik godt; de fik hver et stykke moskuskød og et halvt rugbrød som vi havde bagt der på stationen. Da vi ved tolv tiden nåede til Kap Maurer, blev alt tykt omkring os, men cirka klokken seksten var alt fuldstændig klaret op.

Denne gang steg vi op til cirka 100 meter højde, op gennem Kuppelpasset på Wollaston Foreland, en jævn, lang stigning. Midt på dagen havde vi lige før passet haft et hvil, da solen gjorde sneen våd og hundene trætte.

Fig. 103 Rast

Fig. 104 Rast

Fig. 105 Sandodde Station [425-1]

Fig. 106 Sandoddegraven

Fig. 107 Rast ved passet

Schultz gik efter syv okser, som dog alle forsvandt. På Kap Maurer havde vi set én og på kysten af sundet havde gået en større flok; yderligere én okse iagttog vi ved passet. Nedkørselen var brat, men vi klarede det ved at slå et par serpentiner ned ad bakken. Føret var ellers fint med skorpe, nogle steder dog med blød sne så vi gik på ski hele vejen. Landskabet der var mere levende og afvekslende end nordpå, men uden de meget store linier.

Sandodden

Den 27. maj ved ét tiden nåede vi til Sandodden [425-1] hvor vi var vel modtaget af Jensen, Knudsen og *Ulvedræberen*. Ved starten fra Sandodden havde vi tåge. Over land kørte vi igennem kløften hvori Henningelv[27] løb; passagen var vanskelig, fordi der var mange sten og næsten ingen sne i bunden. En gang væltede jeg med slæden, mens jeg kørte på en stærkt skrånende snevæg. Et stykke længere fremme var vi ved at køre op i en flok moskusokser, men heldigvis fik vi standset hundene i tide. Videre gik det igennem en fjord, og atter til vejrs over land, men denne gang med en længere og mere stejl nedkørsel end før ved Kuppelpasset. Ved nedkørslen til havisen spændte jeg fem af de ni hunde bag slæden for at bremse dens fart, og med en kæde under den ene mede gik det i mageligt tempo nedad, og vi landede atter velbeholdne på fjordisen. Ved Elvsborg [407] rastede vi en tre kvarters tid. Elvene løb, stenskred hørtes ofte fra fjeldene, og man kunne observere præstekraver og gæs. Efter Elvsborg var føret nogenlunde med temmelig dyb sne, som dog de fleste steder havde en god skorpe. Igennem Dødemandsbugten var føret elendigt, og da hundene tilmed var trætte, gik det ulidelig langsomt med at nå fra pynt til pynt; men til slut kom vi da igennem, og hundene og vi selv blev opfordret til det sidste stræk.

Fig. 108 Rast

[27]Henningelvhytten [416] ligger på vestsiden af Henningelv, Clavering Ø

Fig. 109 Enten "Vart" eller "Chiang"

Fig. 110 Moskusokse ved Henningelv

Fig. 111 Moskusokse

Fig. 112 Moskusokse

Eskimonæs

Efter et par timer til og en 14 timers tur fra Sandodden, nåede vi på syd siden af Clavering Ø kystens danske hovedstation Eskimonæs [405], hvortil vi ankom ved ti elleve tiden om formiddagen d. 28. maj.

Vi blev gæstfrit budt velkommen, og både hundene og vi fik sovet ud og spist os mætte for flere dage. Der nåede de første alarmerende rygter os om forårets truende nærhed. Elvene var begyndt at løbe, og revnerne i isen blev bredere dag for dag. Kun ét døgn turde vi derfor blive i den hyggelige og pæne station.

Loch Fyne

Den næste dag rejste vi og erfarede straks rygternes sørgelige sandhed. Vor videre færd fik derfor et præg, som ganske adskilte den fra det, man ellers normalt forbinder med en slæderejse. Loch Fyne er en lang og smal fjord der løber ind mod syd mellem Hudson Land og halvøen Hold With Hope. Føret var godt undtagen i mundingen af fjorden, hvor skorpen ikke kunne bære slæderne. Vi kørte ind på den skrå snefane langs kysten; på de sidste kilometer til Villaen [373], den nordligste fangst hytte i Loch Fyne, havde vi en stærk modvind. Den 30. maj nåede vi dertil; den var hyggelig og varm.

Fig. 113 Loch Fyne sletten(?)

Den næste rejseetape gik kun til den mellemste hytte [Mellemhuset 367] i Loch Fyne, og derfra til Bunnhuset [349]. To elve måtte vi passere, og ved hver måtte vi surre af og bære bagagen over, da vi ikke kunne køre på den helt tyndslidte havis. Andre steder blev vi nødt til at køre langt ud på fjorden for at undgå vågerne ved elvenes udløb. I tågen, der stadig fulgte os, viste de sig kun som mørke toninger mod den ellers lyse is. Vi måtte vente i hytten på at en svær tåge skulle lette så meget at vi kunne fortsætte rejsen. Klart vejr måtte vi have, dels fordi vi skulle snart passere nogle store elve, hvis rullende lyd vi tydeligt hørte, dels for at vi kunne orientere os på det flade land mellem Loch Fyne og Myggbukta.

Fig. 114 Norsk Villa [373] (?)

Aldrig mere ekspedition i Arktis! Husk det! Er der noget, som absolut må frarådes slæderejsende, så er det netop landkørsel om foråret. Dag og døgn kunne vi ikke finde ud af til sidst, men halvandet døgn var vi om de 40 km fra Bunnhuset i Loch Fyne over land til Myggbukta. Det tøede hele tiden; den sne, der var tilbage, var tung vandmættet sne eller snedynd der klæbte mederne fast. Kløfterne var fyldt med snedynd og derfor umulig at passere, og skyerne hang lavt. Elvene var brudt op, rivende og dybe. Regnen faldt næsten uophørligt, snart ganske svagt, snart kraftigt, og slæderne blev tungere og tungere, jo vådere de blev. Landet var vanskeligt at orientere sig I, især i detaljerne. Mudder sugede mederne fast, når vi kørte over

Fig. 115 Elvoverfart

Fig. 116 Myggbukta Station [335]

snebart terræn; tre gange måtte vi surre af og først bære godset over elvene for derpå at køre over isen med de tomme slæder. Sikkert ikke mange timer efter ville den største af elvene, hvor vi kørte på en isbund, have været ufremkommelig. Kort sagt snedynd og vand var overalt. Atter og atter truede tågen med at tilhylle landskabet. Og så var vi endda heldige; for var tågen virkelig kommet, havde vi uden noget telt for alvor været i knibe. Dyngvåde nåede vi ud til havet, hvor vi tog ind på den norske fangststation Myggbukta [335], efter at vi havde æltet os igennem alt det uføre i 36 timer i træk. Der blev vi modtaget på det hjerteligste.

Myggbukta

Er man våd og forkommen, trænger man allermest til en ordentlig snaps; men Myggbuktas oprindelige spiritusbeholdning var naturligvis forlængst opbrugt. Et øjeblik fortrød jeg min afrejse fra Mørkefjord og sendte en vemodig tanke tilbage til de 40 liter 96% vinsprit, jeg havde efterladt der. Det viste sig dog hurtigt, at vi var blandt nordmænd! Når de ikke har mere spiritus på stationen, henter de alle stationens ubrugelige kartofler frem og hælder nogle af dem plus noget sukker, tørret frugt og vand i en stor mælkejunge, hvor de så lader miksturen stå og gære. Derefter sætter de en Primus under jungen, og den dannede alkohol begynder at fordampe. Ved

Fig. 117 Overfarten over Frantz Joseph fjorden. De grå flader er snedynd, de hvide mere tørre snebunker, på hvilke hundene følgelig plumper sig sammen. Yderst til venstre går Chiang for sig selv!

hjælp af et rør og et vandbad bringes den til at fortættes og opsamles. Men når der kommer tørstige gæster til stationen, må produktionen øges. En stor blæselampe hentes frem, og den og Primussen får det snart til at boble hastigt og hult inde i jungen. Med ved denne forcerede alkoholudvinding rives en masse fuseler med, så den forhen så klare alkohol antager et stadig mere grumset udseende for til sidst at nærme sig blækkets farve; samtidig forværres smagen også efter en stigende skala.

Dagen efter, 4. juni var den ene af nordmændene da også meget medtaget. Selv fra den idyl som denne måtte vi bryde op, skønt vejret ikke bedredes synderligt. Det blæste op til storm. Vi blev beværtet på det bedste; saftig oksesteg til os og kød til hundene. Vi ville hellere have været afsted, selvom tåge, sneslud og usigtbart vejr holdt os tilbage. I cirka ti timer havde vi sigtbart vejr; men da vi ville starte hen under aften, tyknede det hastigt til, så vi atter måtte surre af slæderne. Heldigvis havde de rigeligt med kød til hundene, som var i fin form. Men vi måtte nå Scoresbysund og komme til Vestkysten det år. Østkysten var efterhånden ved at gå mig på nerverne. Jeg er glad for at have lært dens egentlige jeg at kende; ikke som man ser den fra et stationsvindue eller fra en motorbåd om sommeren, men som den opleves hos den, der trasker på ski gennem tøsne, snedynd, vand, mudder o.s.v., fuldstændig prisgivet elementernes forgodtbefindende.

Fig. 118 Schultz med sælen i skrueismarken

Kejser Franz Josephs Fjord

Nu skulle vi prøve kørsel i skrueis. Foran stationen og helt til Kejser Franz Josephs Fjorden lå et ubrudt bælte af skrueis. Derude påhvilede det næsten udelukkende mændene at få slæderne frem; for enten var der så megen snedynd, at hundene ikke kunne få fast fodfæste, eller også måtte de klatre rundt på glatte, skrå isflager, som heller ikke kunne yde støtte. Hvis man så endelig langt om længe var kommet godt i gang, skulle det nok hænde, at en tågebanke ude fra havet pludselig kom rullende ind over én og hindrede enhver orientering og umuliggjorde al kørsel. Man måtte så slå telt op og håbe på, at tågen ikke blev til regn, og at den i det hele taget snart forsvandt.

Den 5. juni startede vi fra Myggbukta og nåede ved middagstid Kap Bennett [327]. Der var ualmindelig meget vand på isen. Enkelte steder flød slæden ligefrem og førtes afsted af strømmen på isen. Det meste af tiden gik jeg foran forreste slæde, så vi kom frem med jævn fart. Sneen lå i driver og var meget sej. På grund af tågedannelse på fjorden og i bugten søgte vi ind til hytten. Vi havde allerede opgivet at kunne finde den, da den så pludselig dukkede op, just som alt så sortest ud. Der spiste vi og sov og tørrede vort tøj, som var blevet meget oversjasket.

Fig. 119 Elven ved Kap Franklin?

Fig. 120 Kap Franklin(?)

Efter at være startet fra Kap Bennett hytten kørte vi udad, bort fra kysten, som de havde rådet os til på Myggbukta; men derved forvildede vi os ind i en endeløs skrueismark, hvor store flager var frosset sammen i alle retninger, og hvor tykke lag af snedynd opfyldte mellemrummene mellem dem. Da vi nåede ned på en fart af under en kilometer i timen, teltede vi med det af Schultzs lagner sammensyede "telt", som ikke ligefrem var beregnet til at kunne tåle regn eller blæst. Det klare vejr blev så afløst af tåge, der isolerede os fuldstændigt der ude på isen. Schultz skød en sæl, som var kravlet op på isen cirka 25 meter fra teltet. Hundene kunne så få en kødfodring. Da tågen lettede noget, startede vi på ny. I cirka en time kørte vi videre; det meste af tiden måtte vi selv skubbe slæderne, fordi hundene ikke kunne få fodfæste på det glatte underlag. Det var kolossalt anstrengende, og tågen og føret i forening virkede noget deprimerende. Vi teltede atter, da det igen tyknede til omkring os. Da tågen på ny lettede, kunne vi se, at vi var omgivet af skrueis på alle sider, men at skruningerne var mindre indad mod land end udefter. Efterhånden forstod vi imidlertid, at den fidus ikke var særlig god, for skrueisbæltet fortsatte så langt, vi kunne se udefter. Vi vendte atter kursen mod land i retning af en norsk fangsthytte. Mens Schultz blev ved vores teltplads og stegte sællever, forsøgte jeg at finde en farbar vej indad, hvad der også lykkes; men da vi om aftenen fulgte den, havde nattefrosten dækket de flade søer på isen med cirka én centimeter tykt islag, hvad der i høj grad generede hundenes poter. Efter cirka to timers kørsel nåede vi imidlertid Kap Franklin hytten [319] og takkede guderne derfor, for vi var blevet så søvnige, sultne og trætte.

Da vi foreløbig havde rådet bod derpå, gik jeg ud til selve Kap'et. Efter seks timers gang i de store gummistøvler kom jeg træt tilbage til hytten, hvor Schultz i mellemtiden havde bagt nogle dejlige boller af havregryn og mel, lavet abrikosmarmelade, kogt nogle grønne ærter og stegt en herlig moskussteg (kødet fra Myggbukta). Efter måltidet måtte vi hvile os, og ved 8,30-tiden næste formiddag kørte vi mod Kap Franklin, som vi nåede klokken tolv. Solen bagte mod de røde sten, og vi tog en kop the med en bolle til; straks glemte man næsten alle de anstrengelser, man havde været ude for og så optimistisk på fremtiden.

Fig. 121 Rast

Der mødte vi en ny form for slædeføre. Hele Kejser Franz Josephs Fjordens islag var dækket af en stor smeltevandssø med en vanddybde på cirka ti centimeter, kun nu og da afbrudt af lidt småskruninger, som stak op af vandet. Seksten timer var vi undervejs over fjorden. De sidste seks timer var vandet på isen dækket af et tyndt islag indtil to centimeter tykt, og inde under land ved Kap Humboldt var der en del sne og snedynd på tværs af kørselsretningen som slæderne ustandselig sad fast i. De sidste

kilometer gik en af os foran den forreste slæde, hvis hunde gjorde sig al umage med at følge lige efter, mens den anden fulgte bagefter med den anden slæde, dels for at brække nyisen itu, dels for at opmuntre hundene. Det gjaldt nemlig om at komme over fjorden så hurtigt som muligt; for derude var der intet sted, vi kunne slå telt op, hvis tågen overraskede os. Desuden blev islaget også tykkere og tykkere, jo længere det blev ud på natten, og når hundene trådte igennem isen, skar de skarpe isstykker ofte dybe revner i poterne, der efterhånden var blevet temmelig opløst af vandet; hundekamikker var for korte og duede ikke.

Fig. 122 Forpoterne med hundekamik.

Sofiasund

Men vi var heldige og kunne, efter 16 timers uafbrudt gang fra Myggbukta og en skrækkelig tur, sige farvel til den tåge- og sludfyldte yderkyst og køre ind til Kap Humboldt [308], den norske fangststation på sydsiden af fjorden hvortil vi nåede den 10. juni. På vej over fjorden tabte jeg min riffel.

Fra Kap Humboldt skulle vi køre ind i fjordene, og nåede vi blot til Ella Ø, syntes jeg, chancen for, på en eller anden måde, at nå Scoresbysund ikke kunne være helt ringe. Under selve opholdet i Humboldt hytten havde det stadig småregnet, hvad det også gjorde, da vi startede derfra efter to dages ophold. Vi kørte ind i Sofiasund til den første hytte der [Orvinhytten 307], men i det øjeblik vi nåede hytten i sundet, begyndte det at styrtregne. Føret var godt og tørt inde ved bredden i tidevandszonen, hvor overfladevandet på isen var trukket ned i revnerne; ellers var der meget vand på isen. Da jeg kom ned fra hytten til min slæde, så jeg, at hundene havde ædt pisken og bæreremmene på min rygsæk. Hundenes poter var ømme. Thulle efterlod sig ligefrem et blodspor, men de havde næsten også uafbrudt opholdt sig i vand siden Loch Fyne.

Fra anden hytte [Stordalen 306] i sundet var føret fint, meget fint endda, især fordi vi kørte ved lavvande og langs kysten. Tidevandsrevnerne havde næsten lukket sig, og mange af søerne var tildels udtørrede. Vi nåede ned til birkezonen, og jeg så den første sommerfugl det år. Da vi nåede frem til den tredje og sidste hytte [Arentz Hytten 304], kunne vi skimte Ella Ø.

I den sidste af hytterne i Sofiasund måtte vi overnatte, fordi tågen lå tykt omkring os. Schultzs brød var brugt op, så vi stegte en slags pandekage af havregryn og groft hvedemel. Skønt tågen endnu ikke var lettet, brød vi dog op derfra; da vi nåede Svedenborg [241], lettede den, og siden havde vi fint vejr. En elv, som fortsatte i en meget bred revne ud i isen helt over til den modsatte kyst, måtte vi passere ved at bære bagagen fra den større slæde en 200 - 300 meter ind i landet og over på den anden bred, mens den lille kunne køre over med al bagagen på.

Fig. 123 Telt og sejlbåd på Ella Ø strand.

Ella Ø

Den 17. juni nåede vi til den danske station Ella Ø [235]. Uden for stationen opførte vi en formelig wild-west kørsel, fordi hundene var helt ville efter at styre ret ind mod stationen, uheldigvis netop den vej, der var flest revner. Men vi fik dem standset og nåede stationen uden uheld. Fra stationen blev vi godt forsynet med patroner, hunde- og menneskeproviant samt et telt.

Kong Oscars Fjord

Ét døgn blev vi på Ella Ø stationen og fortsatte derpå ned igennem Kong Oscars Fjorden. Langs med tidevandsrevnerne var føret i fjorden godt; ude i fjorden lå derimod den ene issø ved siden af den anden og hindrede kørsel.

Den største hindring i Kong Oscars Fjorden var nu alligevel revnerne. Som oftest kunne man komme inden om dem ved at køre op på isfoden inde ved land (d.v.s. den smalle bræmme af is langs kysten, som ved lavvande er grundstødt, og som er gennemkrydset af dybe revner på grund af tidevandets bevægelse). Undertiden kunne en løs isflage benyttes som bro imellem de to faste kanter; men nu og da hændte det, at man måtte bide i det sure æble og bære alt godset først over land og derefter ud på isen igen, på den modsatte side af revnen. Ved næs og pynter var isen ofte meget strømslidt, og det var da et rent kniplingsværk af isbroer, man bevægede sig hen ad, med mange huller på begge sider.

Vi krydsede over på østre bred ud for Kongeborgen og kørte videre på ideelt føre sydpå, indtil vi mødte en elv, som mundede ud på et næs, og som fortsatte i en meget bred revne. Vi måtte derfor som omtalt surre alt godset af og først bære det 100 - 200 meter op langs elven, hvor vandstanden tillod os at vade over, og derfra over på den modsatte bred og surre det fast på slæderne igen. Da vi atter startede, havde solen fået så megen magt, at det gode føre var forbi. Da vi ikke kunne finde hytten, fordi den var forkert angivet på vort kort, teltede vi for ved ét eller to tiden om natten at starte igen og så på fint føre.

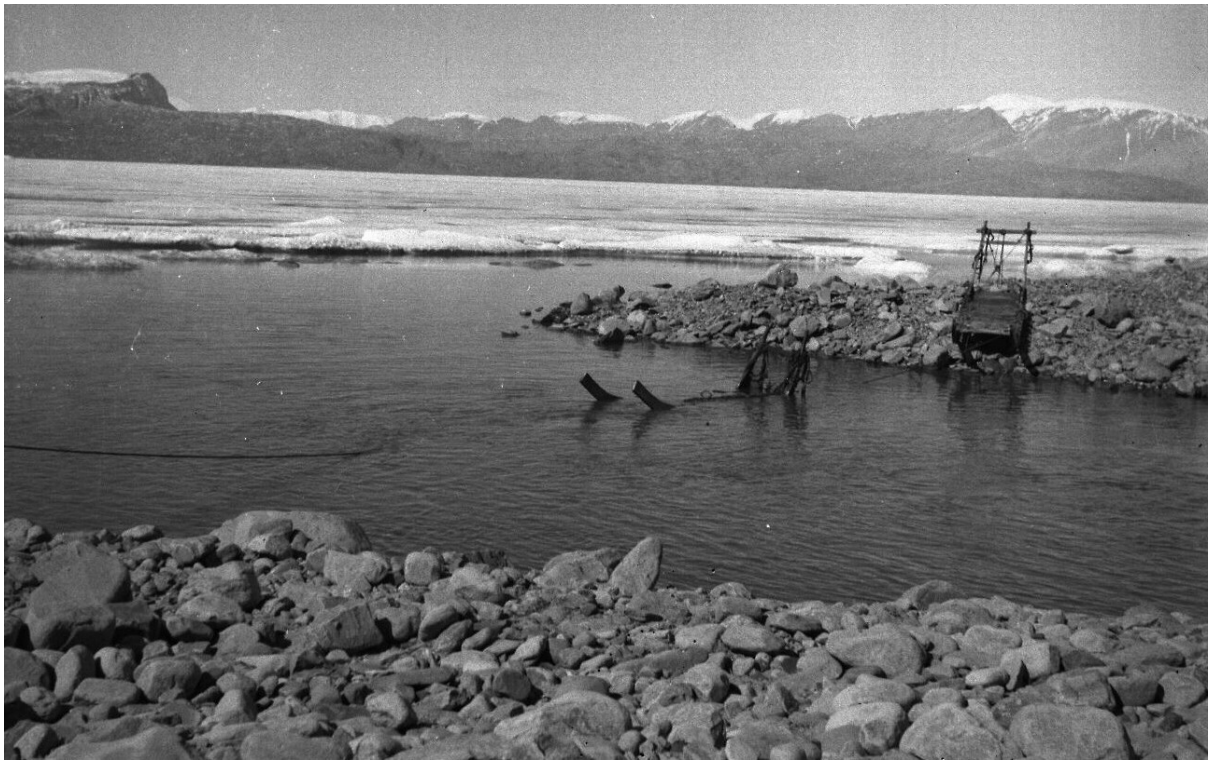

Fig. 124 Elven i Kong Oscar fjorden, hvor vi måtte surre al bagagen af og bære den over og derefter færge de tomme slæder over.

Sommeren der ude i den mere åbne del af fjorden var ikke så vidt fremskreden som i de trange sunde omkring Ella Ø, hvor de høje, mørke fjelde indsugede og udstrålede solvarmen. Ved otte tiden nåede vi Kongeborg hytten [224-1] ved Kongeborgens sydlige pynt. Taget var en omvendt båd med tagpap, lister o.s.v., en god jordvold var kastet op omkring huset, men døren var elendig. Uden på jordvolden lå drivtømmer opstablet til tørring. Vi fik pemmikan stegt i margarine.

Fig. 125 "Sunero" Den førende tæve i mit spand. Venstre forpote med hundekamik.

Atter en tur med halvdårligt føre og ud og ind af uendelig mange bugter. Det meget vandpjaskeri havde nu også gjort sin virkning på hundenes poter. Huden på trædepuderne var temmelig opløst, så den grove nubrede is kunne skære dybe revner ind i foden. Tilsyneladende var poterne hos de mørktfarvede hunde mere modstandsdygtige end hos de lyse. Med hundekamikker kunne der rådes nogen bod på de dårlige poter; men når hundene skulle bære kamikker i op til tre uger i træk, blev der til sidst gnavet huller i skindet, der hvor kamikkerne var snøret fast om foden, og der fremkom sår, som meget let blev betændte. Sunero var på slæden, fordi baglemmerne ikke kunne bære hende. Mette, Kvik og Leo trak ikke; Vat og Plet var gode, men havde ømme poter; Chiang derimod var glimrende. Der var mange elve i den sidste store bugt, men ingen revner fra elvene ud på isen. Vi boede i en primitiv norsk hytte [Holm Bugt hytten 222] beslået med pap, uden briks og med en dårlig dør.

Fig. 126 Hytte ved Kongeborgen [Kongeborg 224-1] i Kong Oscars fjorden. Taget er en omvendt båd beslået med tagpap, lister o.s.v. Uden på jordvolden ligger drivtømmer opstablet til tørring.

Fig. 127 Overnatning efter Kongeborg (?).

Fig. 128 Senere, slæden tom (1).

Fig. 129 Skygger i sneen endnu senere.

Fig. 130 Slædekørsel på jævn havis.

Fig. 131 Teltlejr ved fjorden.

Fig. 132 Tønde, økse og strand, Kongeborg (?).

Fig. 133 Ved passet.

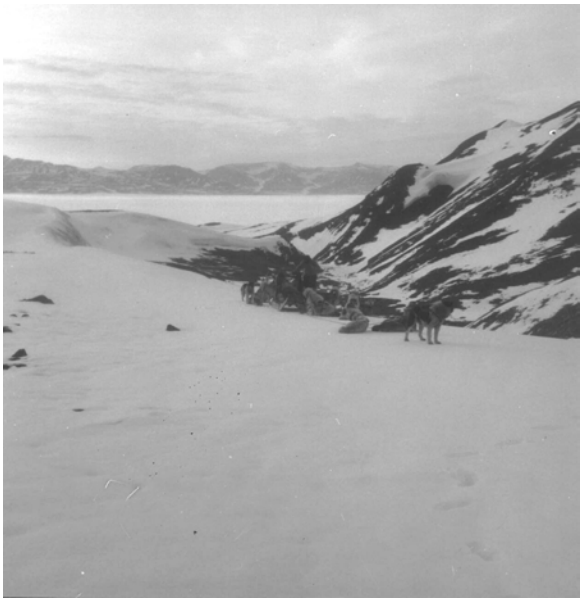

Fig. 134 Toppen af passet.

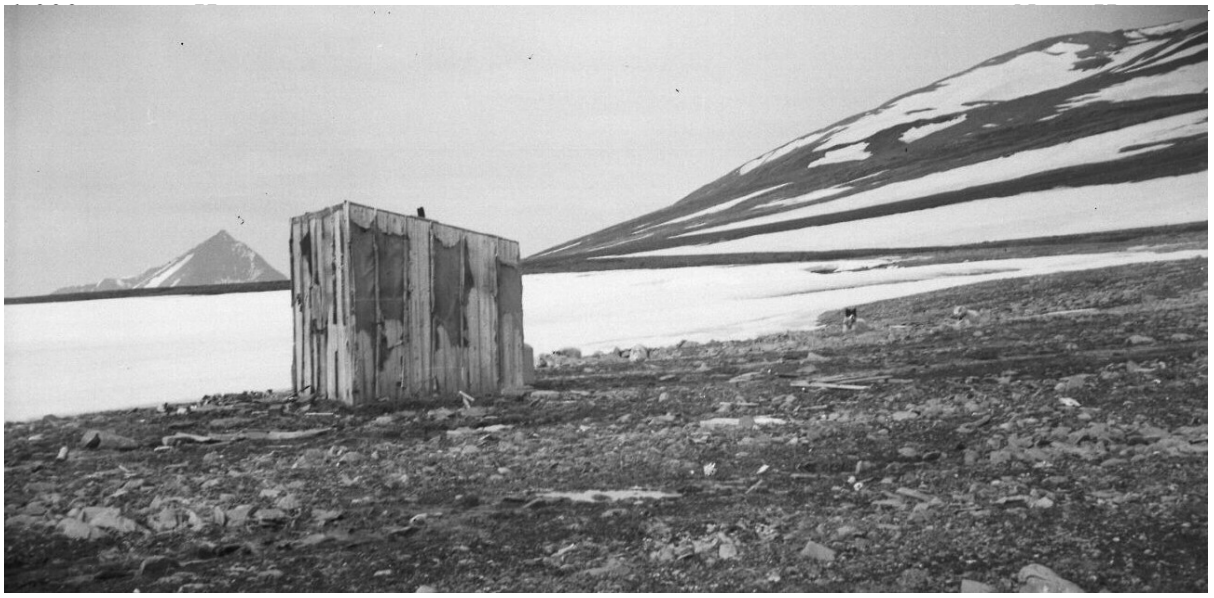

Fig. 135 Hytten i bugten efter Kongeborgen [Holm Bugt Hytten, 222]

Fig. 136 Undervejs med hundeslæde.

Fig. 137 Fra vores kørsel på isfladen nord for Havna

Næste morgen startede vi på fint føre mod vort næste mål, fangststationen ved Havna. Imellem to øer som vi skulle passere, blev vi dog snart standset af en bred revne tværs imellem dem. Da vi gik hen for at undersøge mulighederne for at komme over, brast isen pludselig under mig, og jeg faldt i uden dog at få hovedet under. Instinktmæssigt gjorde jeg nogle hundeagtige svømmebevægelser, og da der ingen strøm var, kom jeg hurtigt op på isen igen; men selvfølgelig gennemvåd og med to ødelagte film.

Vi teltede derfor,og jeg fik tørt tøj på. Vi spiste derefter cerenagrød, pemmikan, skonrokker og drak kaffe til. I det hellige øjeblik, vi var færdige med måltidet, så vi en isflage komme drivende ned gennem revnen. Ved at dirigere lidt på dens fart og retning dannede den en bro, så god som vi kunne forlange det, og med fuld fart på hundene slap vi via den lykkeligt over på den modsatte side af revnen. Vi fortsatte derefter skråt over fjorden til dens vestre kyst. Flere steder passerede vi store huller i isen; ofte lå en sæl ved siden af disse. Ved fem tiden nåede vi over til kysten efter at have forladt øerne ved elleve-tolv tiden og fandt Elveide hytten

Fig. 138 Teltlejr.

[213] mellem Kap Petersén og Havna, hvor vi spiste og sov.

Næste dags formiddag fortsatte vi med trevne hunde. Omkring det første næs var der åbent vand, men med store isflager i, som kunne danne bro for slæderne. Andre steder, hvor isen var hullet og rådden, gik vi frem på den måde, at den ene af os holdt stille med begge slæder, mens den anden gik et stykke i forvejen for med en stok at prøve, om isen var usikker. På tilbagevejen til slæderne markerede han så vejen, vi skulle køre frem ad. I god behold fik vi lagt næsset bag os; men det var vist på et hængende hår, at vi ikke røg igennem. Vi fortsatte videre frem og nåede kort derefter til Havna, en bugt med et smalt, kanalagtigt udløb i fjorden. Udløbet var fuldstændigt isfrit, og vi kørte derfor på isfoden så langt ind i bugten som muligt, hvor vi tøjrede hundene. Vi vidste, at en fangststation skulle ligge der ved bugten, og mens Schultz blev ved hundene, gik jeg ind for at finde den. Den lå ovre på den anden side af den sydligste af de to tanger, og jeg blev overmåde vel modtaget af fangstmændene der. De foreslog selv at færge hunde og slæder over det åbne stykke vand, og snart befandt vi os alle i god behold på fangststationen.

Fig. 139 Havna Station [208-2]

Havna

Vi nåede Havna [208-2] den 24. juni om morgenen. Havna var den sidste norske station på vor rute og lå 150 - 200 km syd for Ella Ø. Den gang var den ejet af Arkæologen Søren Richter, der i det foregående decennium ved siden af en udbytterig fangstvirksomhed havde drevet videnskabelige studier over Østgrønlands arkæologi. Havna var det smukkeste sted, jeg så på kysten; på en gang samlet og frit med kraftigt formede fjelde, i modsætning til de resignerede fjeldformationer i Dove Bugt. Der havde ingen moskusokser været det år, i modsætning til de tidligere år, hvor de optrådte i stort antal. På Trail Ø havde vi set en flok på seks.

Jeg efterlod hundene Lev, Sunero og Mette på stationen Havna, fordi de ikke kunne trække mere på grund af ømme poter. I stedet fik jeg en gammel

Fig. 140 Havna Station set mod munden af Kong Oscar Fjord

Fig. 141 Rævefarmen på Havna

Fig. 142 Hundene på Havna minus Chiang

hund, som trak godt, og to ung hunde, som ligeledes trak godt, men som var slemme til at hyle, hvad der var meget irriterende. En overgang måtte jeg spænde to af dem bagved, for at min slæde ikke helt skulle køre fra Schultzs. Fra Havna til Scoresbysund ville i være helt afskåret fra omverdenen. Jeg var alene i hytten [Jostein 205] lige før Antarctic Havn og sov fast, da det begyndte at regne kraftigt, så flere af tingene, der lå udenfor blev fugtige og måtte tørres inde i hytten.

Hundene

Da det regnede stadigvæk den følgende dag, bestemte jeg mig til at fordrive tiden med at skrive lidt om mine hunde: Leo var baess, som det kaldes, for spandet. For ham viste alle de andre hanhunde ubetinget lydighed; de kastede sig småklynkende på ryggen, når han ønskede det. Den havde førsteret til kødet og tæverne; ramte man ved et uheld baess'en med sin pisk, genoprettede den sin sårede stolthed ved hurtigt at give den nærmestgående hund et kraftigt bid. Kvik og Leo var i sin tid begge kandidater til baess-posten, efter at Sig, min forrige baess, var død. I den tid havde jeg på hver køretur slagsmål mellem de to, indtil Leo til sidst fik overtaget og Kvik måtte nøjes med anden-pladsen. Chiang, den bedste slider blandt spandets

Fig. 143 Havna Station (?)

hanhunde, overlod Ziebell mig dengang jeg rejste sydpå; den ville så gerne have været baess, men formådede det blot ikke; den havde simpelthen ikke intelligens og overlegenhed nok dertil; dens aldrig opfyldte ambitioner gjorde den ensom i spandet; den søgte at hævde sig med at være bidsk og uvenlig med de andre hanhunde og kompenserede sin indeklemte energi ved at lægge alle sine kræfter i arbejdet med at trække slæden frem. Baessen anerkendte på den anden side fuldt ud manden, der kørte slæden. Jeg kunne for eksempel have taget kødet ud af munden på Leo når jeg ville det, et eksperiment jeg måtte vogte mig for at gøre på hunde fra andre spand. Hundene i ens spand kunne under ingen omstændigheder tænke sig at bide efter en. Rangfølgen inden for hanhundene var meget fast; yngste hvalp hundsede alle med, den næstyngste måtte bøje sig for alle de andre, men havde så til gengæld yngste hvalp at tyrannisere osv. osv.

Fig. 144 Slagsmål i spandet...

Inden for tæverne lå sagerne noget anderledes. To til tre tæver skulle et spand indeholde, for ellers dalede humøret hos hanhundene, halen lå ikke i den sædvanlige krølle op over ryggen, og de trak ikke så godt. Hanhundene måtte have et publikum, hos hvilket de kunne høste løn for deres præstationer. Inden for tævernes lune rækker eksisterede der ikke som hos hanhundene, nogen form for rangfølge; hinandens eventuelle fortrin ville de aldrig anerkende. Når de kunne se deres snit dertil, snappede de hinanden i haserne eller lignende ømfindtlige steder og chikanerede hinanden på enhver måde, men til åbent slagsmål imellem dem, nåede det sjældent. De var vældige slidere, der hellere slider sig i stykker end opgiver deres arbejde med at trække slæden frem, i modsætning til hanhundene der aldrig synes at sætte alle kræfter ind; men i øvrigt er der naturligvis store individuelle forskelligheder. Enkelte tæver siges at være så hårdføre, at de kan barsle, selv mens de trækker i spandet - lækkerbiskener for hanhundene, der sluger ungerne så raskt som de fødes. Mødes to spand ude på isen kommer det uvægerligt til slagsmål imellem spandene. Men jeg har aldrig set hanhundene og tæver kæmpe indbyrdes. Det var altid de samme køn imod hinanden i de to spand. Da det regnede endnu efter jeg havde skrevet disse ord, lagde jeg mig til at sove.

Fig. 145 ...og hvile.

Kap Biot

Næste morgen d. 28. juni brød vi op mod Kap Biot og nåede derhen sent om aftenen. Vi tog ind i hytten [Villa 117], der lå nogle kilometer nord for selve kap'et. Føret dertil var som i Sofiasund, dog med småskruninger hist og her. Schultz skød en sæl på isen, så vi fik rigeligt med hundefoder og han stegte leveren til os. Ravn varsler hundefoder: Lidt før vi nåede frem til hytten, fløj en ravn ud fra land. Da vi nåede hen i nærheden deraf, for hundene pludselig af sted og standsede op ved en død sælunge, som der straks opstod en voldsomt slagsmål om; den tog vi også med som hundefoder. Efter de mørke udsigter under regnvejret så vi lysere på situationen, og det var godt det samme, for man gik alligevel rundt med en vis mathedsfornemmelse i lemmerne, som vel kun søvn og en mere afvekslende kost kan få til at forsvinde.

Schultzs fødselsdag måtte vi fejre i hytten, som vi hele dagen og indtil morgenstunden d. 30 juni var bundet til på grund af regnvejr. Sællever var fødselsdagskringle, og senere blev der trakteret med pemmikan og leversovs. Føret til Kap Biot var stadig som i Sofiasund hist og her med småskruninger, der dog ikke generede. Den kraftige strøm omkring selve kap'et havde skåret mange og store huller i isen, så vi gik frem med den største forsigtighed. Det vi frygtede mest, var at en sæl pludselig skulle stikke sit hoved op af et af hullerne, for da ville pokker tage ved hundene, og de ville styrte ud efter sælen og rive slæderne med sig. Her mødte vi også de bredeste revner på hele vor tur (én til to meter brede). Med fuld fart på hundene styrede vi de lange slæder vinkelret på revnerne for så, når hundene og den forreste del af slæderne var nået over på den modsatte side, selv at sætte af og derved få den resterende del af slæderne og os selv over på den anden kant. Alt gik godt, og den videre fart over fjorden gik som en leg; særlig når hundene kunne lugte sæl, satte de farten op.

Fig. 146 "Røde" og "Hvide" på Schultz's spand.

Fig. 147 Bjerg

Fleming Inlet

Efter Kong Oscars Fjorden passerede vi Flemming Inlet med kurs mod en norsk hytte på den modsatte kyst af fjorden [Holstad 110]. Der ventede os en ny overraskelse. En bjørn havde nemlig for ikke længe siden været så påtrængende at bryde ind i huset gennem taget. En del af taget havde den

Fig. 148 Hytten i Flemming fjorden, som en bjørn havde ødelagt [Holstad 110].

ødelagt, hele ruden var mast, og lampen havde den puttet ned i komfuret. Hurtigt udbedrede vi de værste skader og havde lagt et interimistisk tag på, og næppe var vi færdige dermed, før det uvejr, som havde hængt over os på hele turen, brød løs med tåge og en kraftig trommeregn. Det dryppede livligt fra taget, mens komfuret slog bagud og ustandselig fyldte hytten med røg. Vi indtog noget bouillon, kaffe, brød, pemmikan og sov i to timer. Det blæste op og susede gennem den stadig røgfyldte hytte.

I tåge og regn kørte vi derfra med halvtomme slæder til den danske Flemming Inlet hytte ved Kap Brown [Kap Brown Huset 107] som i flere år ikke havde været beboet. Føret var godt. Fra stationen tog vi følgende ting:

Fig. 149 Kap Brown Huset [107]

- 8 dåser gule ærter med flæsk,
- 8 dåser hakkebøf,
- 10 dåser sukret mælk,
- 2 dåser sylte,
- cirka 10 dåser leverpostej,
- 8 dåser henkogt pære,
- 1 svineblære fedt,
- 10 pakker makaroni,
- tørrede kartofler,
- margarine,
- mel,
- sukker, kaffe, kakao,
- salt, peber, sennepsmel,
- 1 dåseoplukker, 1 skovl, 1 kop, 1 træske,
- træ til en bærebør, og petroleum.

Vi bagte desuden tre grydebrød. De forskellige dele af proviant pakkede vi i blikdåser, som igen blev sat ned i en stor trækasse.

Fig. 150 "Ulvespor" ved den første Kap Brown hytte.

Vi blev der til den 2. juli om morgenen, og med undtagelse af de sidste par timer, regnede det uafbrudt. Da vi kom tilbage til hytten, havde et dyr med ulveagtige fodspor brækket kassen med sælkødet op og tømt den. Det viste sig senere at have været en herreløs, omstrejfende slædehund. Landet var ellers tilsyneladende dødt for dyreliv. Vi var næsten på det sidste kortblad. Jeg var rent legemligt træt af rejselivet, selv om vi på Kap Brown stationen spiste så vi fik ligesom en helt løftet fornemmelse i maven.

Fig. 151 "Ulvespor", detalje.

Nathorst Fjord

Ved ét tiden den 3. juli nåede vi til hytten [Sidste-Huset, Bunn-huset, 104] i bunden af Nathorst Fjorden. Vejret var det bedst tænkelige, men i midten af fjorden var der meget snedynd, og langs fjordens sider var der store strækninger, hvor isen var forsynet med tætstillede, opadvendte ispigge, som prikkede huller i hundenes poter som var derfor meget ømme, og Kviks højre ben var blevet betændt fordi kamikken havde skåret sig ind i kødet. Landet var blottet for dyreliv.

Carlsberg Fjord

Klokken tolv den 4. juli startede vi og via "Overkørselen" nåede vi over i Carlsberg Fjorden, hvor vi teltede på land. Det store spørgsmål var om den sidste af fjordene, nemlig Carlsberg Fjorden, også var farbar, thi var den det, ville rejsens gennemførelse næsten være sikret. Den var virkelig farbar. Næste dag brød vi op. Først måtte vi et stykke til havs uden om vågen foran udmundingen af den store midterelv. Heldigvis var der ingen revner på tværs af fjorden. Schultz gik hele tiden foran, dels for at opmuntre hundene, dels for at finde den rette vej, så det gik fremad med støt fart. Chiang trak enestående godt. Plet IIs slaviske ydmyghed irriterede mig grænseløst. Føret var det sædvanlige, en del store åndehuller men få sæler. Cirka ud for den

sidste bræ havde vi endnu en at klare ved et stort elvudløb, men atter uden tværgående revne. Cirka en kilometer derefter gik vi i land og teltede. Derfra kunne vi se bunden af fjorden. De sidste dages Kap Brown proviant havde gjort både Schultz og mig rundkindede.

Ved 16 tiden den 6. juli startede vi mod bunden af fjorden. To gange forsøgte vi at få sæl, men uden held. Cirka to kilometer før bunden opdagede vi derimod moskusokser højt til fjelds. Vi styrede mod kysten, men opgav at komme ind der på grund af åbent vand. Følgelig satte vi kursen ind mod bunden af selve fjorden, men der blev vi stoppet af endnu mere åbent vand. Vi vendte derfor tilbage til det første sted, hvor vi ved at passere flere brede revner nåede ind til cirka ti metre fra land, hvor der var helt åbent vand. Ved at bugsere med forskellige isstykker, fortøje dem med reb, holde igen med tooq'er[28] o.s.v. nåede vi at få dannet en passerbar bro, som først hundene blev ført over på, senere godset og til sidst slæderne. Vi havde også forsøgt os med en færge med fast tov fra hver bred, men det gik ikke. Med alt godset velbeholdent nået i land, sagde vi dermed havisen farvel for denne gang. Schultz gik med to af hundene, Gorki og Hans, op for at skyde nogle af de okser, vi havde set, mens jeg bar godset 700 - 800 meter op til en fin teltplads, for der ville vi blive et par dage, således at vi selv og hundene rigtig kunne komme til kræfter førend den sidste etape skulle gennemføres.

Fig. 152 Fra "Overkørselen" mellem Nathorst og Carlsberg fjorden. Schultz i færd med at passere en lavvandet elv; derefter skal han over snedyndsbunken i forgrunden af billedet

[28]Tooq'en er et cirka 2 meter langt træskaft, ofte af asketræ, som i enden er forsynet med en smal mejsel. Tooq'en anvendes til at hugge hul i isen samt til at undersøge isens kvalitet. I dag kan tooq'er købes hos isenkræmmeren i Grønland. Mejslen er forsynet med hul til fastgørelse af skaftet; oprindeligt var mejslen lavet af ben eller hvalrostand og var surret til træskaftet. (Oplysningen er fra bestyrer Svend Kolt, Grønlandshuset, Århus.)

Fig. 153 Udsigt over fjorden.

Fig. 154 Rast.

Fig. 155 Udsigt.

Fig. 156 Kød i strimler, som blev tørret på varme sten.

Fig. 157 Rast.

Der i Scoresbylandet vrimlede det med okser. Små flokke på fem eller seks dyr med én eller to kalve sås overalt. Med undtagelse af Dove Bugt havde vi stødt på flokke af moskusokser jævnt fordelt ned langs hele kysten. Ellers stod det sløjt til med faunaen. Antallet af lemminger og hermeliner havde været minimalt både ved Mørkefjord, hvor jeg ved det af egen erfaring, og på den øvrige kyst, hvor de forskellige fangstmænd fortalte mig derom. Rævefangsten havde været meget sløj både for norske og danske fangstfolk. Rekordfangsten havde fangstmændene Schultz og Hennings fra Hvalrosodde Station med en fangst af tilsammen 70 ræve, hvoraf tre eller fire var "blå". Fra terrænet der så jeg mange af de fangede ræve, og alle var de over et år gamle. For det sydlige Germanialands vedkommende kan der med stor sandsynlighed regnes med, at ræven kun rent undtagelsesvis har ynglet i foråret 1939. Noget lignende gælder måske også for den sydfor liggende kyst helt ned til Scoresbylandet. Af bjørne så jeg ikke én eneste under hele mit

Fig. 158 Jeg selv i færd med at bære moskuskød ned til lejren.

ophold på østkysten. Kystens stationer havde tilsammen skudt op imod en halv snes bjørne. Kun én hare blev skudt fra Mørkefjord Station igennem hele vinteren, og på slædeturen så vi kun to, nemlig i Scoresbylandet. I begyndelsen af dette århundrede brugtes haren sine steder som hundefoder, nu er den en sjældenhed. Så store har svingningerne i dyrebestanden været; men netop derfor er der mulighed for, at faunaen om et par år atter vil blomstre op og nå sine forrige maksima.

Som en ornitologisk kuriositet kan det nævnes, at snespurven først forlod terrænet omkring Mørkefjord Station i slutningen af November måned 1939. Den uregelmæssighed hænger sikkert sammen med vinterens ringe snefald og den deraf følgende lette adgang til de frøbærende planter.

Efter tre eller fire timers forløb kom Schultz tilbage med et okselår, mens jeg var ved at rejse teltet. Tilskuddet af frisk kød var på dette tidspunkt meget velkomment, fordi vort hundefoder var ved at slippe op. En flok på fire voksne okser og en kalv havde han skudt ned, en netop passende kødmængde til vore hunde, som var ved at blive noget matte. Da teltet var rejst, drak vi en kop kaffe med skonrok til, gav hundene et foder og lagde os til at sove til klokken 13-tiden den 7. juli. Resten af dagen gik med at bære kødet ned til teltet, flå skindet af og skære kødet ud i strimler, som derefter blev tørret på varme sten. Schultz gik ud for at finde en vej fremover. Den næste dag var det fint solskinsvejr. Schultz byggede en udmærket ovn ved at lægge en flad sten oven på Primussen og der ovenpå anbringe en omvendt kasserolle. Vi bagte små, gode franskbrød deri og småboller, som vi spiste med chokoladesovs og pære til. Om aftenen stegte vi en oksesteg i ovnen, ellers lavede vi ikke noget særligt ud over at nyde den myg- og regnfri udsigt fra lejrpladsen.

Fig. 159 Vor sidste lejrplads ved Carlsberg fjorden. I baggrunden den delvis islagte fjord, i forgrunden bl. a. Schultz's 40 hvide polarræve skind, som hænger til tørring.

Fig. 160 Igen, vor sidste lejrplads ved Carlsberg fjorden, ræveskindene bag teltet.

Fig. 161 Lejrpladsen ved Carlsberg fjorden set nedefra. Schultz's ræveskind endnu ude.

Fig. 162 Bærebøren, på hvilken vi bar en del af vor bagage.

Fig. 163 "Chiang" - liggende for sig selv

Mangel på sne

Den næste dag, den 9. juli, lavede vi en bærebør af noget træ, vi havde fået fra Kap Brown hytten. Om aftenen, for at lette slæden for noget af dens vægt, bar vi i begyndelsen cirka halvdelen af godset en dags tur frem på bærebør, en syv-otte kilometer, op ad elvdalen der ligger i fortsættelsen af fjorden ind i landet. Der satte vi den fra os for at orientere os over Carlsbergelvens løb, som ikke var afsat på kortet. I dalen var der kun sne i nogle af slugterne, ellers var det store, sammenhængende vegetationstæpper omgivet af nøgen, stenet jord. I bunden af fjorden lå der mængder af drivtømmer. Vi nåede tilbage til lejrpladsen igen næste morgen i fint solskinsvejr.

Fig. 164 Kørsel hen over det stenede og snebare Scoresby Land

Dagen gik dels med at sove, dels med at forberede os til den videre tur ind i landet. Tre dage varede lejrlivet ved Carlsberg Fjorden. I løbet af den tid helede hundenes poter så godt, at de var veloplagte og glade for at tage fat på nye strabadser. Ved lejren efterlod vi den ene af slæderne, og alt det gods, vi kunne undvære, i et depot. Til hver af opstanderne på den anden slæde bandt vi på indersiderne en ski, der således ragede bagud og kunne fungere som armene på en trillebør. Med tolv hunde foran og en mand bagved til at holde op i armene gik det derpå fremad over det snebare terræn. Over vegetationen gik det fint, værre var det over sten og mudder. Vi havde fint solskinsvejr.

Vi teltede den 11. juli om morgenen efter at have kørt den samme strækning vi havde gået med bærebøren. Vi sov til middagstid, spiste pemmikan plus kartoffelmos og vandrede en seks-syv kilometer afsted med bærebøren. Vi så undervejs fem flokke af moskusokser hver på cirka seks voksne dyr og én eller to kalve. Vi vendte tilbage til hundene og kørte frem med slæden og den resterende del af godset til det sted, hvor bærebøren var efterladt. Hundene trak forbavsende godt, vel sagtens oplivet af den megen moskusoksefært i luften!

Fig. 165 Slæden næsten tom på en stenmark med en stejl sneskråning forude.

Om aftenen den 12. juli gik vi atter frem med bærebøren, men stillede den fra os allerede cirka to kilometer efter vi var startet, for lettere at kunne gå videre og finde den rette vej fremover. Vi nåede at få set Hurry Inlet dog meget langt borte. Den så ud til at være isfri. Føret tegnede til at blive slet, med hverken sne eller vegetation til at køre på. Myggene var meget plagsomme. Vi kom tilbage til hundene ved ét tiden næste morgen.

Den 13. juli indtil klokken syv, spiste og sov vi. Derpå surrede vi på slæderne og kørte hen til det sted, hvor vi havde efterladt bærebøren dagen før. På grund af det slette føre, der var i vente, skilte vi os yderligere af med sovepose, anorak og andet gods, vi nu mente, vi kunne undvære og som var for tungt at slæbe videre på. I stedet for skiene, surrede vi bærebøren fast til slædebunden og opstanderne med det ene armpar strittende langt skråt bagud ligesom armene på en trillebør.

Da vi kørte, gik den ene af os foran med en bylt på nakken og fandt den bedst egnede vej, mens den anden gik bagved slæden og lettede den ved at løfte op i og skubbe frem i bærebørens to grene - et noget anstrengende arbejde i længden. Hundene var i god form, selv om føret var forfærdeligt. Over stenmarkerne blev mederne så varme, at man ligefrem kunne brænde sig på dem. Var der moskusfært i luften, gik det særlig flot, så lugtede det svedent langt bag efter os fra gnisterne, som røg ud mellem mederne og stenene, de gled hen over. Til sidst tog vi i mange små etaper en stigning på cirka 100 meter på stenmarker alene - det var en imponerende præstation af hundene.

Ved tolv tiden den 14. juli kørte vi videre. De første tre kilometer gik det stadig opad, men så var vi også oppe i en tre hundrede meters højde med udsigt over Ryders elv og en stump af Hurry Inlet. Nedkørselen til Ryders elv, hvor vi teltede, var jævn.

Derfra fortsatte vi om aftenen igen og kørte på fin græsvegetation langs elven indtil

Fig. 166 Rast på en stenmark. Den tomme slæde står bagved hundene.

Fig. 167 Bærebøren er surret fast til slæden.

klokken fire eller fem næste morgen den 15. juli. Vejret indtil et par timer tidligere havde været fint med solskin det meste af tiden, men så blev det til tæt tåge. I nærheden af vor teltplads gik en flok moskus, ud af hvilke Schultz skød en tyr. Hundene fik to lår, og selv tog vi leveren og "klumperne". Vi spiste en dåse pemmikan med kartofler og så tog os en lur. Da det klarede op, parterede vi tyren færdig. Det var råkoldt, og da vi kun havde lidt petroleum tilbage, og vore klæder var halvvåde, frøs vi.

Samme aften kørte vi videre igennem Klitdalen, skønt den ene mede var slidt over og den anden godt på vej dertil. Føret var værst muligt, nemlig sand, undertiden meget fugtigt sand, som slæden sank ned i, undertiden helt til tværbrædderne. Én gang måtte vi surre af for at komme over en elv. Ved midnat teltede vi. Schultz gik en tur og kom først hjem på morgenstunden. Han havde tydeligt set Hurry Inlet med åbent vand. Efter at han var kommet tilbage, gik jeg ud for at finde et vadested i deltaet på en stor elv, som vi skulle passere. Vi udgik for kaffe og ville snart også for petroleum og pemmikan. Inde i landet var der meget frodigt, og for første gang på hele turen så Schultz nogle harer. Ellers var der ørkenkarakter langs bredden af elven.

Fig. 168 Natkørsel i Scoresby Land

Hurry Inlet og Scoresby Sund

Vi startede ved middagstid den 16. juli ved først at vade over elvdeltaet, hvor vandet var steget cirka fem centimeter fra om formiddagen (større afsmeltning op ad dagen fra den bræ, hvorfra vandet

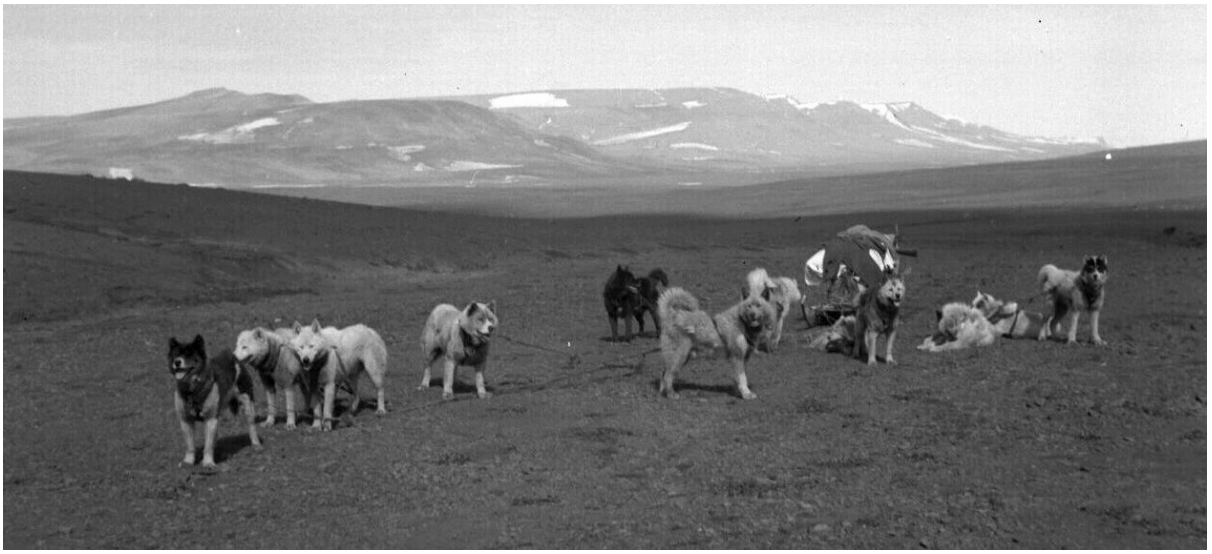

Fig. 169 Hvil undervejs på strækningen mellem Carlsberg fjorden og Hurry Inlet. I baggrunden skimtes slæden, i forgrunden ses de tolv hunde.

kom). Til sidst, efter flere dage på stenene, blev mederne da også på et stykke af ti centimeter slidt op. Ved at flytte medestykkerne foran hullerne godt ti centimeter tilbage klarede Schultz med lethed den malheur. Mederne holdt udmærket derefter. I begyndelsen var vi omgivet af et meget fattigt landskab. Efter en lille uges til siden vi forlod isen ved Carlsberg Fjorden nåede vi over til Hurry Inlet og så for første gang i lange tider det åbne hav. Langs med Hurry Inlet befandt vi os i solskin på pragtfulde, store græsgange med bræis i baggrunden og en myggeplage.

Den 17. juli nåede vi til Scoresbysund, grønlændernes telthytte ved Hurry Inlet. Herinde havde vi vor sidste lejrplads, og der fik vi det første budskab om, at vi atter nærmede os mennesker; en gammel lyster lå skyllet op i strandkanten lige neden for teltpladsen. Da jeg på det tidspunkt var den, der havde den bedste fodbeklædning, besluttede vi at jeg skulle gå videre til grønlænderudstedet Kap Hope[29]. Så kunne Schultz blive i lejren og få luftet sine 40 polarræveskind han havde ført med sig på hele slædeturen, som i øvrigt var nåede velbeholdne dertil.

Fig. 170 Elven.

Sammen med min yndlingshund Vat startede jeg ved midnatstid. Inde i bunden af Hurry Inlet var vegetationen ganske overvældende; helt tropisk virkede den på os, der kom oppe fra Nordøstgrønlands vidtstrakte stenmarker. Birken og pilen løftede enkelte steder deres indtil to centimeter tykke stammer op i en 25 centimeters højde og dannede hele små buske. Sletterne langs fjorden

[29] Kap Hope hedder i dag Itterajivit, tidligere stavet Igterajivit.

Fig. 171 Reparation af de slidte meder på slæden.

Fig. 172 Teltlejr.

Fig. 173 Tegn på at vi atter nærmede os mennesker, et ødelagt betonrør.

Fig. 174 En varm kop te ved Hurry Inlet (?)

Fig. 175 Transporten af hundene med båd.

var dækket af en yppig engvegetation. Den grønne farve dominerede i inderlandet. Ganske langsomt skiftede landskabet imidlertid karakter udefter mod Scoresbysund fjorden. Inderlandets fugtighedselskende planter veg gradvist for en mere tørbundsagtig vegetation, der knasede under foden, og hvis farve havde en mere brunlig end grønlig tone. Helt ude ved Cape Hope lå to malerisk udseende eskimohusruiner, der vidnede om fortidens beboere på kysten. Fra det sted var der en vid udsigt til alle sider - ind i inderfjordene, over mod Blosseville Kystens alpine, sneklædte fjelde, og ud mod yderkysten. Fortidens grønlændere havde lagt boligen midt i fangstterrænet. Inde i og langs med fjordene var der laks, narhval, sæler, fuglevildt og moskusokser, ude langs yderkysten isbjørn, hvalros, klapmyds og remmesæl. Grønlænderne havde opgivet det fangstterræn til fordel for andre; de var rejst bort, og husene var forfaldet. Men cirka et kvarters gang videre derfra havde de rejst sig en ny grønlænderbebyggelse.

Seksten timers gang med lange gummistøvler giver meget ømme haser. De sidste ti kilometer var ikke morsomme, selv Vat var udkørt idet han mange gange nægtede at rejse sig, når vi havde haft vore korte hvil. Vat blev med ét urolig, og i samme øjeblik opdagede vi grønlænderkolonien Cape Hope. Vat snusede begærligt den spækmættede duft fra kolonien ind gennem næseborene og slog en ekstra krølle på halen. Jeg så hvorledes de kvinder der stod foran deres huse hurtigt ordnede lidt ved håret, førend de løb hen og sagde goddag til mig, mens børnene spredte rygtet om min ankomst rundt omkring til husene, hvorfra mænd og kvinder snart kom løbende. Nogle børn styrtede rædselslagne ind i et hus og kom trækkende ud med en hale af voksne efter sig. Allevegne fra kom koloniens beboere løbende imod os, indtil vi til sidst var omgivet af en tæt mur af snakkende og grinende mennesker. Omgivet af alle udstedets beboere blev jeg så ført ind i storfangeren Johsvas hus, hvor hans kone - som for øvrigt var den fjerde i rækken og efter Joshvas udsagn bedre end nogen af de tre foregående - gav kaffe og rugbrød.

De fleste af koloniens andre fangere var fulgt med ind i stuen. De satte sig i skrædderstilling eller på hug langs med væggen på selve gulvet og grinede og diskuterede, mens de røg på deres piber. Pibeudskrabet brugte de som skrå. Jeg, så godt jeg kunne, forklarede, hvorfor og hvorfra jeg var kommet. En besked blev med en kajakmand sendt ind til kolonibestyrer Høegh i Scoresbysund med besked om vor ankomst og anmodning om, at der måtte blive sendt en motorbåd ind til Schultz i Hurry Inlet for at hente ham, vores gods og alle hundene ud til Scoresbysund. Mens jeg drev rundt i Cape Hope og ventede på besked fra Høegh, indbød den store fanger Hanseraq mig til middag. En store gryde kogt sælkød med spæk satte Hanseraqs kone imellem os to mænd; selv trak hun sig beskedent tilbage og overlod os at udfinde de bedste kødstykker. Da vi omsider var godt mætte, overlod vi ædelmodigt de resterende kødstykker til konen og børnene. Koloniens beboere gik klædt som europæere. Kun enkelte af de gamle kvinder satte endnu håret op i en top. Klokken 22, et par timer efter middagen, anløb

Fig. 176 Hundene føler sig usikre i en gyngende båd! Transporten af hundene og godset fra Hurry Inlet til Scoresbysund

motorbåden fra Scoresbysund Kap Hope. Jeg gik ombord og sejlede med ind til Schultz i Hurry Inlet. Her blev al vores bagage og alle vore hunde bragt ombord, og derefter direkte til Scoresbysund.

Den 18. juli brød vi da op fra vor sidste lejrplads. Godt to måneder havde rejsen varet og vi havde dermed nået det mål, vi satte os, dengang vi den 13. maj startede på vor tur sydover. Det første rejseafsnit var endt. Opholdet i Scoresbysund hos vor gæstfri vært, kolonibestyrer Høegh, blev imidlertid hun kortvarigt. Ti dage senere skiltes Schults og jeg hinanden; han for at rejse til Amerika og gå ind i skibsfarten der som maskinmester, jeg for at drage til Danmark.

Fig. 177 "Vat" og "Plet"

Scoresbysund

Fig. 178 Kolonibestyrer Høeghs bolig i Scoresbysund.

Fig. 179 Scoresbysund bygning med opslagstavle foran Kolonibestyrer Høeghs bolig.

Fig. 180 Høeghs bolig fra en anden vinkel.

Fig. 181 Vaskehuset I Scoresbysund.

Fig. 182 Bygningen med opslagstavlen skjuler Kolonibestyrer Høeghs bolig, Vaskehuset skimtes bag flagstangen til højre.

Fig. 183 Bjørneskind ved vaskehuset i Scoresbysund.

Fig. 184 Vandforsyning fra elven.

Fig. 185 Vandpumpen.

Fig. 186 Scoresbysund kirke.

Fig. 187 Kirken i Scoresbysund.

Fig. 188 Scoresbysund kirkegård.

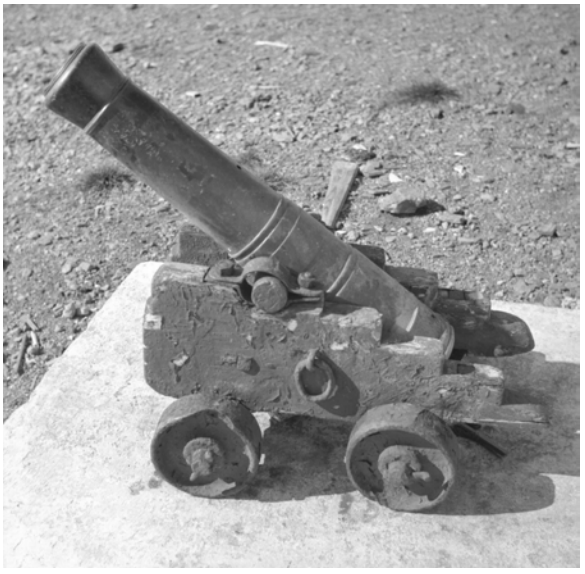

Fig. 189 Kanon.

Fig. 190 Fiskebåd og kaj.

Fig. 191 Arbejdsplads.

Fig. 192 Slæderne ligger på rad og venter på sne!

Til Havna i Fuld Fart

Scoresbysund var nået, men endnu var der lang vej hjem til Danmark. Den 30 juli fik jeg telegram over radioen fra Vesle Kari, det norske sælfangerskib, om at det var sendt fra det tyskbesatte Norge og i løbet af sommeren ville anløbe de norske fangststationer på Østkysten for at hente de norske og danske fangst- og ekspeditionsfolk hjem, der ønskede det. Mens Schultz ikke var interesseret i dette skib - og senere på året nåede han vestkysten - var jeg det derimod i allerhøjeste grad, idet jeg jo på denne måde havde en chance for relativt nemt at kunne vende tilbage til København. Da jeg forlod Schultz i Scoresbysund, havde han planer om at tage videre til Amerika, formodentlig med sine 40 polarræveskind, da vi mente, at Amerika dengang var landet med de højeste skindpriser.

Jeg skiltes da fra Schultz, som havde været en uforlignelig god rejsekammerat på hele vor tur, og tog den 2. august med nogle grønlændere, der skulle på narhvalfangst, ind i bunden af Scoresbysund fjorden til en station der. Med en af grønlænderne som vejviser spadserede vi derefter i næsten ét stræk over Jameson Land til Antarctic Havn [201] i Kong Oscars Fjorden. To gange blev vi angrebet af moskusokser, den ene gang af en flok på syv - ti stykker, den anden af en enlig tyr. Begge gange fik vi dem standset i fem - ti meters afstand fra os ved at råbe og skrige og affyre skræmmeskud mod dem. Ved Antarctic Havn havde vi vores første længere hvil på et par timer, hvorefter jeg fortsatte alene nordpå langs kysten til den nærmeste norske fangststation, som var Søren Richters Station Havna [208-2] ved Mesters Vig - og hvor jeg jo allerede én gang tidligere havde været!

Turen var på cirka 175 kilometer, og den blev meget forceret. Jeg vidste nemlig ikke, hvornår Vesle Kari ville ankomme til Havna, og derfor måtte jeg søge at nå stationen så hurtigt som muligt. Tre dage varede turen, først over Jameson Landets frodige sletter med de dybe elvlejer, senere ad mere stenede strøg og over mange elve og til slut mange kilometer på urens skarpe sten langs havet fra Antarctic Havn til Havna. På de sidste halvhundrede kilometer var det ikke så meget kræfterne som fødderne og fodtøjet, der begyndte at svigte. En overgang, da hullerne i skoene var blevet så store, at et par af tæerne allerede kiggede frem, så jeg ingen anden udvej end at skære klappen fra en af yderlommerne på min rygsæk af og ved hjælp af sejlgarn at vikle den fast omkring skoen. Heller ikke kunne man undgå at skoen gnavede huller på foden flere steder. Da selve Havna Stationen dukkede op den 8. august, stod jeg over for turens mest afgørende øjeblik: havde Vesle Kari anløbet den, og stod den nu forladt af mennesker, eller var skibet endnu ikke kommet? Det var endnu ikke kommet.

Fig. 193 Kong Oscar's Fjord fra Scoresby Land på den sidste etape til Havna.

Ti dage måtte jeg blive på stationen og afvente dets ankomst og nød i al den tid den mest gæstfri behandling af stationens leder Søren Richter, den norske arkæolog og fangstmand, og hans folk.

Turen Tilbage til København

De allierede måtte imidlertid på en eller anden måde have fået nys om at Vesle Kari[1] var undervejs til kysten, for da det en tidlig morgenstund ankrede op udenfor Hauna var det imidlertid ledsaget af det norske krigsskib Frithiof Nansen[2], som for den norske regering i London igennem det engelske Admiralitet havde fået ordre til at beslaglægge skibet. Vesle Kari nåede de grønlandske farvande på højde med det nordligste Svalbard. Derfra sejlede det syd på ned langs kysten til Myggbukta.

Fig. 194 Vesle Kari før krigen

Foto fra Per Rønberg

Vesle Karis opbringelse har formentlig fundet sted den 17. august. Opbringelsen blev vist noget af en skuffelse, idet englænderne havde tænkt sig et svært bevæbnet skib med tysk besætning osv. Opbringelsen fandt sted i Kong Oscars Fjord lidt syd for Ella Ø da det var nået ind i de grønlandske farvande. En norsk løjtnant, Løjtnant Hove, og to norske matroser sendtes over på Vesle Kari som prisemandskab. Riflerne på Vesle Kari blev beslaglagt. Begge skibe havde forinden opbringelsen været inde ved Myggbukta Station, men Vesle Kari var kommet først dertil og var efter Myggbukta gået til Hoelsbu og derfra sydpå, medens

Fig. 195 Frithiof Nansen

Foto fra Per Rønberg

[1]Den gamle sælfanger Vesle Kari (eller Veslekari), 296 gt var bygget i Oslo 1918 og registeret i Ålesund. Dampskibet var 125 fod lang, 27 fod bred, 14 fod dyb, og kunne opnå en fart på 9,5 knob. Skibet indgik efter opbringelsen i den norske Islandsafdeling og deltog i redninger i de islandske farvande. I 1941 deltog Vesle Kari i en af de dristigste planlagte og bedst gennemførte ishavsekspeditioner som antagelig er gjort. Opgaven var at besætte Jan Mayen militært og genoprette den vigtige værvarslingstjeneste for det frie Norge så tidlig som mulig for at komme tyske forsøg i forkøbet. Derefter deltog i forsyning af ganisionen på Jan Mayen. I 1943 blev den overtaget af Royal Navy under navnet HMS Bransfield for at skulle indgå i den planlagte britiske flådeekspedition til Antarktis "Operation Tabarin". Inden afgang fra England, blev det dog opgivet at benytte skibet, da det var i for dårlig stand. I 1946, afleveret tilbage til ejerne. I 1961 da Vesle Kari lå fast i skrueis ved Newfoundland, blev skibet knuset natten til 7 April. Mandskabet blev redet. [Fra Søren Richter, Per Rønberg warcovers@adslhome.dk, *og Ishavsskuter III* af Johan Ottesen].

[2]Frithiof Nansen (eller Fritjof Nansen) havde hele sin oprindelige norske besætning og desuden en engelsk kontrolofficer. Skibet løb november 1940 på rev i Jan Mayen og sank.

Frithiof Nansen var gået sydpå fra Myggbukta Station gennem Sofiasund. Følgelig måtte de to skibe mødes ved Ella Ø, hvor Frithiof Nansen lå for anker, da Vesle Kari kom forbi.

Den 18. august gik vi alle fra Søren Richters station Hauna ombord i Vesle Kari. De levende ræve og meget gods blev også bragt ombord. De to skibe i forening besøgte i løbet af de følgende dage de fleste norske samt enkelte danske stationer langs kysten.

Om aftenen ved 18-20 tiden samme dag, med prisemandskab ombord sejlede vi afsted fra Hauna stationen nordpå til Kap Humboldt [308]. Der bliver begge fangstmænd eet år til. Godset til Kap Humboldt blev nu altsammen udlosset. Også der blev vi en dags tid for derpå at fortsætte nordpå til Myggbukta [335]. Frithiof Nansen havde straks ved sin første ankomst lukket Myggbukta radiostation, og efterladt 25 engelske Marinesoldater med to maskingeværer for at beskytte den mod eventuelle angribere, medens Frithiof Nansen opererede andetsteds. Fra Myggbugta var Schaanevik og Thølløfsen kommen ombord, medens Hannesgaard var gået i land der. Nogle af de engelske soldater toges nu ombord i Frithiof Nansen igen. Johansen og Siewers bliver begge et år til. Efter Myggbukta gik begge skibe videre nordpå til Eskimonæs [405]. Forsamlet var der de tre fra Revet, de to danske fangstmænd fra Sandodden og de tre Mørkefjordfolk, som af Vesle Kari var sat af her på nedturen. På en forespørgsel fra Giæver, ekspeditionsledernes sekretær i Svalbard kontoret, om han måtte gå i land på kysten for at overvintre, blev det ham nægtet, han skulde med til London. Her på næsset måtte den endelige beslutning om man vilde forblive på Grønland eller sejle med Vesle Kari tages.

Af norske overvintringsmænd besluttede følgende at sejle fra Grønland med Vesle Kari: Richter, Råum, Bache, Thölløffsen, Schaanevik, Sjøberg og Rodahl; men ingen af nordmændene kom til den beslutning, fordi de ønskede at kæmpe i den norske hær i England. Selv om de ikke aktivt skulde deltage i krigen, var der alligevel ingen af dem, som var stemt for at blive ført til Island eller England; alle vilde tilbage til deres hjem og arbejde i Norge. Besætningen var naturligvis tvunget til at følge med skibet; men det ovenanførte gælder naturligvis lige så meget dem som de andre nordmænd.

Vesle Kari fik samme dag det var kommet, lov til at sejle til Hochstetter [510], senere fik det efter forespørgsel hos Kommandør-kaptajn Uhlring tilladelse til at forsætte til Mørkefjord, men ved næste telegrafiske forbindelse med skibet fik det kontraordre og returnerede til Hochstetter, hvor Godset til Mørkefjord. blev udlosset. Under Vesle Karis manøvrer nord for Eskimonæs lå Frithiof Nansen stille ved Eskimonæs for at vente på et amerikansk krigsskib Northland(?) som eventuelt skulde komme. Det kom nu ikke. Straks efter Vesle Karis tilbagekomst til næsset, sejlede vi sydpå og ankrede op for et par timer ud for Myggbukta. Jeg vil tro, at Vesle Kari kom til Myggebukta radiostation den 24. august om morgenen for at gå derfra om aftenen ned langs kysten. Et par timer før vores ankomst var det norske forsyningsskib Polarbjørn ankommet til Myggbukta; den norske regering i London havde nemlig sendt Polarbjørn fra Canada til østkysten for at forsyne de norske stationer med proviant og derved hævde Norges ret til østkysten. Lidt proviant blev udlosset, hvorpå det sejlede tilbage til Canada. Andresen blandt andet var sømand ombord på Polarbjørn. Resten af de engelske soldater toges nu ombord i Frithiof Nansen.

Nu blev den endelige beslutning om radiostationen taget. Kommandør-kaptajnen havde ingen tillid til Hannegaard og vilde ikke tro på, at han ikke havde fået specielle instrukser af tyskerne. Schaanevik kunde af mentale grunde ikke overvintre eet år til. Forøvrigt havde Kommandør-kaptajnen heller ingen tillid til ham, fordi han havde sendt et telegram til Norge om, at barometertallet skulde tydes på en bestemt måde, og da der ikke var sendt tilstrækkelig radiomateriale fra Norge til stationens regelmæssige drift gennem et helt år, blev det besluttet at demontere radiostationen. Afmonteringen af radiostationen skete vist ved, at nogle af senderrørene fjernedes. Hannegaard sejlede med Vesle Kari, som fik yderligere to engelske marinesoldater ombord.

Fig. 196 Dette billede af en hund med kamik hænger hjemme både hos forfatteren og Ziebell.

Vesle Kari sejlede så sydpå sammen med Frithiof Nansen som forsøgte at gå ind til Scoresbysund, hvilket mislykkedes på grund af sammenpresset drivis i mundingen af Scoresby Sund fjorden. Nu var Frithiof Nansens mission endt på denne del af kysten, og den sejlede til Island. Vesle Kari fik ordre om at gå til Isafjord i Island og ud for Scoresby Sund fjorden drejede fra land mod Island. Skibet gik til Island uden at blive ledsaget af Frithiof Nansen som ikke kom til Isafjord, Island, i denne omgang; Vesle Kari er sandsynligvis ankommet dertil den 27. august. Ved ankomsten dertil fik vi imidlertid at vide, at den kun måtte benyttes som nødhavn, og vi lettede derfor straks igen anker og sejlede til Reykjavik. Vi kom dertil sandsynligvis den 28. august; Frithiof Nansen var ankommet dertil nogle timer før vi nåede dertil. Jeg forlod Vesle Kari den 5. september i Reykjavik havn.

I to dage måtte vi ikke gå fra borde. Først den 31. august om aftenen fik vi landlov, dog gjaldt det ikke Hannesgaard Giæver og Cold, passager på Vesle Kari. De havde som opgave at optage fotografier af østkysten til et ??? pressebureau, og under hele opholdet på Island måtte de derfor blive på skibet. Cold var en absolut uheldig person at have ombord; hans optræden over for englænderne og hans hele uklare og mistænkelige mission vakte berettiget mistanke hos englænderne. Den 2. eller 3. september fik Vesle Kari ordre om at tage ud på en 800 sømil lang Rejse med een engelsk orlogsofficer og fire engelske marinesoldater. Rejsens mål ukendt. Vi regnede med England. De norske passagerer på Grønland fik valget mellem at blive på Island og indtræde i en skiløberpatrulje der, eller at fortsætte rejsen til England. Schaanevik blev på Island og fik en telegrafiststilling i den engelske hær. Richter, Råum, Bache og Sjøberg gik ind i

Skiløberpatruljen. Om Vesle Karis senere skæbne ved jeg intet. Den sejlede alene, men engelske krigsfartøjer havde fået ordre til at holde udkig med den.

Nu stod jeg imidlertid i Reykjavik uden at ane, hvordan jeg skulde komme videre, men det gik meget lettere end ventet. I den halve snes dage, jeg opholdt mig på Island, sørgede det danske gesandtskab der på bedste vis for mit ophold, samt gjorde mig opmærksom på de hjemrejsemuligheder, der bød sig. Der rådede man mig til at prøve at få skibslejlighed med en af de klipfiskebåde, der går i regelmæssig og støt fart på Spanien. Det lykkedes og 8-10 dage efter var jeg på søen igen - bound for Bilbao.

Danskerne på Island havde frihed til at udføre hvilket arbejde de ønskede. De blev ikke "ført" nogen steder hen af englænderne, fordi vor regering ikke var i krig med England, og mig bekendt var ingen af dem på hjemrejse. De fik sikkert arbejde på Island. Om Richters fangst vil jeg bemærke, at forsøget med levende ræve var faldet meget heldigt ud og at flere af dyrene havde ynglet og fået blåræve i deres kuld. Efter min mening dengang var der er ikke nogen chance for nordmændene til at slippe fra England før krigen var forbi.

Med en islandsk damper lastet med klipfisk fik jeg så skibslejlighed til Bilbao. En fjorten dages tid derefter stod jeg i Bilbao. Her gik alt glat og uden besværligheder af nogen art, hvorfra jeg rejste videre og nåede til Madrid. Her måtte jeg vente en seks ugers tid inden mine pas og gennemrejsetilladelse igennem Tyskland var i orden, førend jeg kunne tiltræde den sidste del af hjemturen. Igen hjalp det stedlige gesandtskab mig på alle måder, så at jeg let og bekvemt kunde flyve fra Barcelona til Berlin.

Den 13. november 1940 nåede jeg til København[3] - nøjagtigt et halvt år efter at Schultz og jeg i hård frost og med fuldt lastede slæder svingede ud fra Mørkefjord Station på vej sydover.

[3]Heslehøjalle 10, Hellerup

Fra Nationaltidende 21/11/40:

Eventyrlig Østgrønlandsfærd:

Hjem fra Mørkefjord via Barcelona - Berlin

Zoologen, stud. mag. Niels Haarløvs begivenhedsrige rejse med hundeslæde, opbragt sælfanger og flyvemaskine

Brunet af både Østgrønlands og Spaniens sol er den unge zoolog, stud. mag. *Niels Haarløv* vendt hjem fra Eigil Knuths ekspeditionsbasis, Mørkefjord i nordøstgrønland. Under al denne solbrændthed, der er samlet sammen under så forskelligartede himmelstrøg, skjuler sig et af krigens rejseeventyr, der er lige så spændende, som det har været langstrakt.

Den unge Haarløv, den afdøde stiftamtmands søn, drog sidste sommer op til Mørkefjord for at slutte sig til det overvintringshold, som besatte stationen, da Grev Knuth og hovedstyrken rejste hjem. Deroppe i Danmark-ekspeditionens gamle virkefelt nåede budskabet om den nye storkrig de fire kammerater gennem radioen.

Hele Krigen i Radio

- Vi kunne, fortalte Niels Haarløv, som i aftes fejredes ude hos Eigil Knuth, følge begivenhederne, og vi var naturligvis også klar over, at det ikke blev så let at slippe hjem. Men jeg havde ikke tid til at blive i Nordøstgrønland mere end det ene år, kontrakten lød på, og det endte så med, at

Fig. 197 Stud. mag. Niels Haarløv

jeg slog mig sammen med den brillante Nanok-fangstmand, Maskinmester Schultz, der også vilde tilbage til mere civiliserede egne. Schultz er trænet fangstmand og hundekusk, og vi to spændte for og satte kursen sydpå mod Scoresby Sund. Mørkefjord ligger tæt under den 77 nordlig breddegrad og Scoresby Sund på 70 n. br. Det tog os lidt tid - to måneder - at nå frem, men den lange rejse gik fint. Føret på isen var godt, og uden særlige vanskeligheder nåede vi ned til Scoresby Sund, hvor vi fik en gæstfri modtagelse af den brillante kolonibestyrer Høegh.

I Scoresbysund skiltes imidlertid Schultz' og mine veje. Før vi startede fra Mørkefjord havde vi haft forbindelse med Vestkysten, hvorfra vi hørte, at der vilde komme skib til Scoresbysund. Den rute passede nu ikke mig, der vilde hjem, mens Schultz havde sat sin kurs mod Amerika. Da jeg hørte, at der var et norsk skib i farvandet for at anløbe de norske stationer længere nord på, gik jeg på mine ben op til Antarctic Havn, hvor den nærmeste norske fangststation lå, og her kom ganske rigtigt det norske skib eller rettere to -.

Turen med "VesleKari"

Det var den gamle sælfanger "Vesle Kari", fortsatte Niels Haarløv. Jeg fik lov at sejle med den, men først satte vi kursen nordpå op til Eskimonæs, hvorfra det oprindelig var meningen at "Vestle Kari" skulde fortsætte op til Mørkefjord med nye forsyninger. Vi kom også afsted, men ruten blev lagt om, og vi stod syd over dammen.

På turen ned langs kysten blev den norske hovedstation i Mygge- eller Mackenzie-

bugten anløbet, og efter et kort besøg sejlede vi videre.

Med klipfiskebåd til Spanien

"Vesle Kari" blev efter anløbningen af Reykjavik beslaglagt, og den norske besætning fik valget mellem at rejse til England eller gå ind i en norsk skiløberafdeling.

- Var der kendte folk på "Vesle Kari", - ?

- Der var tre passagerer med og den mest kendte af dem var Svalbard kontorets sekretær, *John Giæver*.

Nu stod jeg imidlertid i Reykjavik uden at ane, hvordan jeg skulde komme videre, men det gik meget lettere end ventet. På gesandtskabet rådede man mig til at prøve at få skibslejlighed med en af de klipfiskebåde, der går i regelmæssig og støt fart på Spanien. Det lykkedes og 8-10 dage efter var jeg på søen igen - bound for Bilbao. Her gik alt glat og uden besværligheder af nogen art nåede jeg Madrid, hvor det tog 5-6 uger, inden mine pas var i orden. Igen hjalp det stedlige gesandtskab mig på alle måder, så at jeg let og bekvemt kunde flyve fra Barcelona til Berlin, og nu er jeg her, lo den unge ekspeditionsmand, der hurtigt har rystet alle sin lange rejses strabadser af sig -

- Hvordan stod det ellers til i Nordøstgrønland - ?

- Vi havde en udmærket vinter. Mine tre kammerater, forfatteren Hvidberg, fangstmanden Ziebell, der tidligere har været i "Nanok", og radiotelegrafisten Morten overvintrer endnu en gang og har proviant og kul nok til næste sommer -

- Og "Nanok"s folk - ?

- Også de har det godt på alle stationer. Med undtagelse af maskinmester Schultz, der nu er i Amerika, er de alle blevet deroppe, og også de er velforsynede -

- Har "Nanok" haft god fangst?

- Rævejagten var dårlig sidste vinter, som var uhyre mild i Nordøstgrønland, men ellers var fangsten god. *DI.*

Nationaltidende 21/11/40

Eventyrlig Østgrønlandsfærd:

Hjem fra Mørkefjord via Barcelona–Berlin

Zoologen, stud. mag. Niels Haarløvs begivenhedsrige Rejse med Hundeslæde, opbragt Sælfanger og Flyvemaskine

BRUNET af baade Østgrønlands og Spaniens Sol er den unge Zoolog, stud. mag. *Niels Haarløv* vendt hjem fra Eigil Knuths Ekspeditionsbasis, Mørkefjord i Nordøstgrønland. Under al denne Solbrændthed, der er samlet sammen under saa forskelligartede Himmelstrøg, skjuler sig et af Krigens Rejseeventyr, der er lige saa spændende,

Stud. mag. Niels Haarløv.

som det har været langstrakt.

Den unge Haarløv, den afdøde Stiftamtmands Søn, drog sidste Sommer op til Mørkefjord for at slutte sig til det Overvintringshold, som besatte Stationen, da Grev Knuth og Hovedstyrken rejste hjem. Deroppe i Danmark-Ekspeditionens gamle Virkefelt naaede Budskabet om den nye Storkrig de fire Kammerater gennem Radioen.

Hele Krigen i Radio

— Vi kunde, fortalte Niels Haarløv, som i Aftes fejredes ude hos Eigil Knuth, følge Begivenhederne lige saa sikkert i Radioen som I herhjemme. Vi holdt os hele Tiden à jour med Begivenhederne, og vi var naturligvis ogsaa klar over, at det ikke blev saa let at slippe hjem. Men jeg havde ikke Tid til at blive i Nordøstgrønland mere end det ene Aar, Kontrakten lød paa, og det endte saa med, at jeg slog mig sammen med den brillante Nanok-Fangstmand, Maskinmester Schultz, der ogsaa vilde tilbage til mere civiliserede Egne. Schultz er trænet Fangstmand og Hundekusk, og vi to spændte for og satte Kursen sydpaa mod Scoresby Sund. Mørkefjord ligger tæt under den 77 nordlige Breddegrad og Scoresby Sund paa 70 n. Br. Det tog os lidt Tid — to Maaneder — at naa frem, men den lange Rejse gik fint. Føret paa Isen var godt, og uden særlige Vanskeligheder naaede vi ned til Scoresby Sund, hvor vi fik en gæstfri Modtagelse af den brillante Kolonibestyrer Hægh.

I Scoresbysund skiltes imidlertid Schultz' og mine Veje. For vi startede fra Mørkefjord havde vi haft Forbindelse med Vestkysten, hvorfra vi hørte, at der vilde komme Skib til Scoresbysund. Den Rute passede nu ikke mig, der vilde hjem, mens Schultz havde sat sin Kurs mod Amerika. Da jeg hørte, at der var et norsk Skib i Farvandet for at anløbe de norske Stationer længere Nord paa, gik jeg paa mine Ben op til Antarctic Havn, hvor den nærmeste norske Fangststation laa, og her kom ganske rigtigt det norske Skib eller rettere to —.

Turen med „Veslekari"

Det var den gamle Sælfanger „Veslekari", fortsatte Niels Haarløv. Jeg fik Lov at sejle med den, men først satte vi Kursen nordpaa op til Eskimonæs, hvorfra det oprindelig var Meningen, at „Veslekari" skulde fortsætte op til Mørkefjord med nye Forsyninger. Vi kom ogsaa af Sted, men Ruten blev lagt om, og vi stod Syd over Dammen.

Paa Turen ned langs Kysten blev den norske Hovedstation i Mygge- eller

Fig. 199 Nationaltidende 21/11/40

1. Tillæg: Fugle og Pattedyr Set i Nordøstgrønland

Afskrift af et brev til Kaptajn Einar Mikkelsen.

Da jeg under mit ophold på Mørkefjord Station har haft min hovedopgave inden for det lavere dyreliv, er mit kendskab til fuglene og pattedyrene der meget ufuldstændigt.

Dyreverdenen var i 1939-40 meget fattig på Mørkefjord. Om efteråret iagttog jeg ingen fugleart ud over de allerede derfra kendte. Snespurven holdt sig i terrænet til slutningen af november; vegetationen var nemlig knap nok dækket af sne, så snespurven havde let adgang til de frøbærende planter. Afkastede frø havde den naturligvis også lettere ved at finde, da frøene jo nødvendigvis må danne en større procentdel af sneen, når snemængden er ringe, end når den er stor. Efter sigende overvintrede snespurven ved Ella Ø. Cirka 6 ryper blev skudt i nærheden af Mørkefjord Stationen, og rypeforekomsten var meget ringe i terrænet.

Af små pattedyr fangede jeg kun en hermelin, skønt jeg havde stående en fælde ude i al den tid, jeg var der; kun få hermelinspor i sneen. Lemmingernes antal var meget ringe, skønt der var masser af huller. Ude ved Danmarkshavn skulde lemmingen optræde noget talrigere end ved Mørkefjord, efter hvad fangstmand Hennings har fortalt mig. Een hare blev skudt i nærheden af stationen, og siden kom der ikke friske spor i sneen. Rævemængden var meget lille. I foråret 1939 har ræven kun ynglet ganske undtagelsesvist, for alle de af Hvalrosoddens to fangstfolks ræveskeletter jeg kikkede på stammede fra gamle ræve (tænderne var tydeligt slidte), desuden har Alwin Pedersen i foråret 1939 ikke kunnet finde noget rævekuld. Ingen bjørn har været på stationen, men der har været enkelte i nærheden af den; 6 - 7 km inde landet ved "Udkigshøjen" fandt vi i april bjørnespor. Også med moskusokser har det været sløjt. Kun een enlig tyr er skudt i 1939-40 fra Mørkefjord Station og tre fra Hvalrosodde Station. Fangstmændene har på deres fangstture ikke set andre end de tre der blev skudt. Om det virkelige antal af moskus i Mørkefjord terrænet er ingen på Mørkefjord Station imidlertid kompetent til at udtale sig om. Ingen af os var på plateauerne og kun een gang een dag var Ziebell (ansat på Mørkefjord Station) og en grønlænder (som var på besøg med Jensen fra Eskimonæs) inde ved landet langs indlandsisen i bunden af Sælsøen, hvor de så een tyr. En mulig årsag til at vi ikke så Moskus ved stationen, kan ligge i at den milde og næsten snefri vinter, der giver let adgang til vegetationen, har virket hæmmende på oksernes trækdrift, og at de er blevet på de pladser, de var på om sommeren og efteråret; netop inde i bunden af Sælsøen skal der findes en rig vegetation, som eventuelt har været så let tilgængelig hele vinteren igennem, at de ikke har haft grund til at forlade græsgangene derinde. Mange kan nu ikke have overvintret i bunden af Sælsøen, når der i foråret kun blev set een okse der og ingen fodspor af andre dyr. Endelig kan okserne også været trukket bort til andre egne. Efter vinteren 1938-39 siger flere fangstfolk at have iagttaget moskus, hvor man ellers aldrig eller kun meget sjældent har truffet dem før. I foråret sås en flok på cirka 10 dyr nord for Sælsøen.

På slædeturen ned langs kysten så vi moskus overalt, og det skønt vi ikke gjorde os den mindste umage for at opsøge dem. Følgende steder så vi okser: en flok på ca 20 vandrede 2 - 3 km inde i landet mellem Mønstedhus og Ailsa hytten, een enlig tyr ved den danske Kap Mauner hytte, tre tyre i Kuppelpasset, en større flok (cirka 10 stk) sås langt borte ind ad fjorden ved nedstigningen fra Kuppelpasset, cirka fem stk i Henningelv passet, i Loch Fyne havde vi megen tåge og så følgelig kun lidt af landskabet, på Loch Fyne sletten sås overalt enlige dyr, som muligvis har stået i forbindelse med flokke, et enkelt tyr på Society Øen, en flok på 6 - 7 sås højt til vejrs et par kilometer efter Kongeborgen på Trail Øen, i bunden af Carlsberg fjorden stødte man ustandselig på småflokke, dog flest på Jameson Land og færrest i Ørsted Dalen jo længere

man kom ud mod havet og endelig en flok på cirka 10 stk ved Mesters Vig i Kong Oscars Fjorden.

Af harer så Schultz, min rejseledsager, kun to i alt nemlig i nærheden af Klitdalen, og jeg så ingen overhovedet; hermelin, lemming, ræv så vi intet til ud over enkelte spor. I Dovebugt og til Mønstedhus var der flere bjørnespor, men ingen bjørn blev set og heller ikke senere.

Den lille kjove sås ikke ualmindeligt på turen, hyppigst i Sofiasund. Ellers iagttages intet af ornitologisk interesse.

Niels Haarløv

2. Tillæg: Stationernes Stilling i Året 1940[4]

Den 13 maj 1940 startede fangstmand Schultz og jeg fra Mørkefjord station og kørte ned langs hele kysten til Scoresbysund, som vi nåede den 18 juli 1940. Ti dage senere begav jeg mig til en norsk station Havna, som ejes af Søren Richter, fra hvilken jeg kom ombord i Vesle Kari, der førte os til Island, hvorfra jeg samme år nåede hjem til Danmark via Spanien.

På slædeturen besøgte vi de beboede Nanokstationer og Eskimonæs og Ella Ø. Alle de danske stationer er forsynet med kul, petroleum og proviant for 1940-41; men hvis sommeren1941 ikke bringer nye forsyninger til kysten er der sikkert nogle stationer, som må opgives, fordi proviant- og brændselsforsyningerne da vil være utilstrækkelige for en nye overvintring samme sted. En større centralisering af folk på de velforsynede stationer må da blive resultatet af en svigtende besejling i 1941.

Hvad angår de norske stationer, vil jeg regne med, at de er velforsynede, da stationerne alle blev besejlede i 1940 af Vesle Kari. Frithiof Nansens opgave på kysten var den at opbringe Vesle Kari og at demontere Myggbukta radiostation. Begge dele fandt sted. Frithiof Nansen sejler under norsk splitflag. Af danske stationer besøgte Frithiof Nansen Ella Ø og Eskimonæs. På Eskimonæs beslaglagdes et derværende depot af flyverbenzin på nær fire tønder, som efterlodes på stationen til stationsbrug; ellers foretog Krigsskibet ingen overgreb på dansk ejendom. Med Frithiof Nansen sejlede fra Grønland de to danske fangstfolk Bernt Jensen og Christian Petersen; jeg sejlede med Vesle Kari. Af danskere er der på kysten følgende: Mørkefjord station - 6; Hvalrosodde station - 1; Gefionshavn - 2; Mønstedhus - 2; Hochstetter station - 3; Sandodden - 1; Eskimonæs - 2; og Ella Ø - 1. Med Vesle Kari sejlede 7 nordmænd fra kysten. Tilbage blev der: Revet - 1; Myggbukta - 2; Rumboldt station - 2; og Hoelsbu - 2.

Om Grønland i al almindelighed vil jeg blot nævne, at "Vestkystens" fiskefangst helt eller delvis sælges til Spanien og sejles til Spanien enten direkte dertil eller via Island. Mine oplysninger herom stammer fra Directør Proppé (Palace Hotel, Madrid), som arrangerer salget af fiskene i Spanien.

Hvis yderligere oplysninger kunde ønskes står jeg naturligvis altid til disposition.Til Directør Jennov har jeg skrevet en udførlig beretning om situationen på alle Nanokstationerne, og til Kaptajn Einar Mikkelsen er jeg ved at skrive en kort beskrivense af dyrelivet, som jeg har iagttaget det på Mørkefjord station og på rejsen til Scoresbysund, måske det også kunde have lidt interesse.

1. Hvalrosodde Station

Hvalrosodde Station har indtil den 13. maj 1940, været belagt med to fangstmænd nemlig Schultz og Hennings. D. 13-5-40 kørte Schultz med eet hundespand sydpå til Scoresbysund, medførende 40 ræveskind, som alle nåede velbeholdende dertil. Formentlig har Schultz senere taget dem med til "Vestkysten" og muligvis til Amerika, da vi regnede med, at Amerika var landet for øjeblikket med de højeste skindpriser. Hennings blev tilbage på stationen og var rask og i godt humør, dengang jeg forlod ham d. 13. Maj. På stationen efterlodes til Hennings et fuldtalligt spand (cirka 6 - 7) bestående af gode hunde. Der havde været rigelig med hundefoder hele året igennem (hvalros). Stationen var istandsat i efteråret 1939 og vedligeholdt gennem hele vinteren og foråret, så den var i pæn orden. For 1940-41 er stationen både forsynet med kul,

[4]Udarbejdet fra en afskrift "Oversigt over Nanokstationernes Stilling i Året 1940" og brev skrevet 20 november 1940 til Direktør Oldendow ved Grønlandsadministrationen.

Fig. 200 Hvalroskød til hundene.

proviant og petroleum, men kun proviantforsyningen kan udstrækkes til 1941-42. Motorbåden er i orden. I efteråret gjordes et stort arbejde med udlægning af nye hytter, reparation af gamle, transporteren levnedsmidler og kul til hytterne og fremstilling og udlægning af fælder. Fangsten for dem begge tilsammen beløb sig til cirka 70 ræveskind, det højeste antal af samtlige norske og danske stationer, og to bjørne taget ved Danmarkshavn. Tre moskusokser havde de fået ved Port Arthur i efteråret 1939 og ingen senere.

2. Mørkefjord Station

Seks danskere blev på stationen. [Danskere til stede over julen 1940 (fra flaget) var Kurt Olsen, Carlos Ziebell, Kristian Madsen, Svend Pultz og Andreas Hvidberg.]

3. Aalborghus

På Aalborghus ligger fangstmændene Harder Jensen og Rich. Nielsen som begge var raske og i godt humør, da vi passerede stationen i maj måned. Stationen var i nydelig orden, og de havde tilsyneladende lagt et stort arbejde i at istandsætte og vedligeholde den. Ved siden af huset havde de bygget et større kødstativ, end det der var i forvejen, og et temmeligt stort proviantskur var de ved at bygge. De har kul, petroleum og proviant tilstrækkeligt for 1940-41; men for 1941-42

har de ingen forsyninger deraf. Der er eet spand hunde på stationen (de to kører aldrig alene), men der er lagt hvalpe til, så at de, hvis hvalpene og de voksne lever, kan have to gode spand i efteråret 1940. Motorbåden er i orden (Fordmotor). Moskusokser har de fået nok af til stationsbrug og til kød til stillepinde. Der er ikke lagt nogen hytter ud. Fangsten har beløbet sig til een bjørn, taget i nærheden af stationen, og cirka 28 ræveskind, taget inde på fastlandet i en dal, som grænser lige op til indlandsisen. I samarbejde med Hvalrosodde Station skød de i efteråret 1939 så meget hvalros, at de havde rigelig hundefoder hele 1939-40.

4. Mønstedhus

Også på Mønstedhus var forholdet mellem fangstmændene udmærket, og begge var de raske, da vi nåede til stationen i maj 1940, og ingen af dem havde været syge i det forløbne år. Stationen var i nydelig orden, og de har kul, petroleum og proviant for 1940-41, om der er kul og petroleum til endnu eet år, ved jeg ikke, derimod vil der være tilstrækkeligt med proviant for mindst eet år til. Niels Hansen passede hjemmeterrænet, mens Peder Nielsen med et hundespand på fire sørgede for det øvrige fangstterræn. Om nertzerne kan jeg hun sige, at de havde ynglet, og at ungerne levede, og at Niels Hansen var godt tilfreds med resultatet. Der havde ingen mangel været på lax eller moskus. Mig bekendt er ingen hytter udlagt fra Mønstedhus i 1939-40; fangsten beløb sig til cirka 30 ræve for begge tilsammen.

5. Hochstetter Fangststation

Da vi i slutningen af maj nåede til Hochstetter var kun Christoffersen på stationen, og vi fik selvfølgelig kun oplysninger om stationen fra ham.Alf Hansen og Mads Kristensen har begge ingen sygdom haft det forløbne år. Finn Christoffersen klagede derimod over, at han dels havde en dårlig tand, som smertede ham, dels havde haft visse mavesmerter i vinterens løb, som han selv mente hidrørte fra blindtarmen. Han ver derfor og på grund af de sløje fangstmuligheder meget stemt for at rejse med os sydpå; men bestemte sig dog til sidst for at blive på stationen (ikke fordi han mente, han på grund af de nævnte skavanker ikke troede sig i stand til at gennemføre turen til Scoresbysund). Ved Vesle Kari's senere ankomst til Hochstetter Station vægrede han sig ved at gå ombord, skønt han var klar over, at han derved hurtigt kunde være kommet under lægehjælp. Stationen var i orden og vilde blive repareret i sommeren 1940 for nogle revner, som havde generet opvarmningen af stuen om vinteren. På stationen fandtes to undernærede hunde; resten af hundene (eet spand) var kørt af Alf Hansen og Mads Kristensen til Sandodden for der at hente noget af Hochstetterprovianten. I sommeren 1940 er der vist sejlet en del proviant fra Sandodden til Hochstetter. Proviantforsyningen i maj 1940 var meget sløj. Stationens kødforsyning havde været meget ringe; idet de påstod der ingen okser havde været om efteråret 1939 på deres fangstterræner; foråret 1940 havde heller ingen okser givet; dog havde Hansen og Kristensen skudt på turen til Sandodden eet eller to dyr på Kap Mauner. Forsyningen af proviant og petroleum er tilstrækkelig 1940-41; hvorvidt den strækker sig til flere end eet år, ved jeg ikke. Ingen hytter var udlagt i efteråret 1939, men hytteudlægning var påtænkt i sommeren 1940; jeg husker ikke hvor. Fangsten havde været særdeles sløj, idet de tre tilsammen ikke havde over fem skind. Forholdet mellem fangstfolkene på stationen var godt.

6. Sandodden

På Sandodden traf vi Eli Knudsen, Bernt Jensen og Christian Petersen. De var alle i godt humør. Eli Knudsen var og havde været rask hele tiden, Bernt Jensen havde derimod haft visse fordøjelsesvanskeligheder, og tænderne hos Christian Petersen var i meget dårlig forfatning og havde givet megen tandpine. Stationen var i fin orden. Alle tre havde de hver sit gode spand med velfodrede hunde. Moskus havde der vist været hele året; i hvert fald om foråret. I slutningen af maj havde de desuden sæl på isen, senere fik de to hvalros. Stationens forsyninger af kul, proviant og petroleum er vist meget rigelige for eet år. Båd med påhængsmotor er i orden. Knudsen har lagt een eller to hytter ud, og Petersen har lagt een hytte ind i landet bag

Knudshoved Station i en dal, fra hvilken hytte han fortrinvis har fanget sine ræve. For alle tre tilsammen beløb fangsten sig til ca. 35 skind.

Da det på Sandodden blev bekendt, at Vesle Kari vilde besejle kysten, sluttede Bernt Jensen og Christian Petersen at sejle med skibet til Norge. Eli Knudsen ønskede at blive. En del af hundene kom til Hochstetter Station; hvad angår resten af hundene ved jeg ikke, hvad der blev bestemt med dem; Knudsen beholdt naturligvis sit spand. I slutningen af August gik de ombord i Frithiof Nansen, som lå ved Eskimonæs sammen med Vesle Kari som altså var opbragt af Frithiof Nansen, og sejlede med Frithiof Nansen til Island, hvortil Vestle Kari også havde fået ordre til at sejle. Til Island medbragte de deres fangst, som der deponeredes hos det danske gesandtskab, hvorfra det muligvis sælges, hvis en gunstig lejlighed byder sig. De har begge mulighed for at få arbejde på Island, eventuelt indenfor den engelske hær der; men kun hvis de kan opnå sikkerhed for ikke at blive sendt bort fra Island til for eksempel England. Island er velforsynet med mad og brændsel. Eventuel ansættelse i den engelske hær gælder især for Petersens vedkommende som godt kunde tænke sig at blive lastbilchauffør i hæren, mens Bernt Jensen især håber på stilling i en islandsk rævefarm; men endnu intet var som sagt sikkert da jeg forlod dem.

7. Eskimonæs

På Eskimonæs beslaglagdes et derværende depot af flyverbenzin på nær fire tønder, som efterlodes på stationen til stationsbrug.

8. Scoresbysund

Scoresbysundkolonien er velforsynet med provient og brændsel, således at den kan klare vinteren 1940-41 uden besejling i 1940.

9. De norske fangstresultater

For nordmændene såvel som for danskerne har fangstresultaterne været meget sløje; de nøjagtige tal kender jeg ikke for de forskellige stationer, men så omtrentlig kan det angives at: Jonsbu fik ikke over fem, Revet ganske få, Myggbukta 20 - 30, Havna i Kong Oscars fjorden 60 - 70, og for Hoelsbu kender jeg slet ikke antallet, men mere end 30 har det nok ikke været. Humboldt var den norske fangststation, der havde fået flest ræve; jeg tror 60-70, desuden to Bjørneskind. Der havde været meget få moskus i stationens nærmeste opland.

Vinteren 1939-40 gav glimrende chancer for kørsel på havisen, da snefaldet har været så ringe, at for eksempel vegetationen næppe har været dækket hele vinteren igennem. På den anden side var landkørsel meget vanskelig. 1940 har været et usædvanlig godt isår, med særdeles ringe mængder storis. Dovebugt var fuldstændig isfri i sidste halvdel af August. Ved Mørkefjord har temperaturen mig bekendt ikke været under -35˚C og i mørketiden havde vi meget ofte skyfri himmel. Foråret har været usædvanlig fugtigt med megen regn og tåge.

For øjeblikket kan jeg ikke finde på mere at fortælle oppe fra kysten angående Nanokstationerne, men jeg vil altid gerne stå til disposition for spørgsmål, da der senere kan dukke erindringer op som jeg lige nu har glemt.

3. Tillæg: Oversigt

1939 (Opturen med Skib)

Hytte	Sted	Ankomst	Afgang	Notater
	Trangraven, København		8 juli	
	Ankret under Skagen	9 juli	12 juli	Storm i Vesterhavet.
	Akureyri, Island	18 juli	c. 20 juli	
419?	Grønlænderhuset ?	26juli	26juli	Ubestemt landgang.
405	Eskimonæs	27 juli	28 juli	Landgang
373	Norsk Villa	28 juli	28 juli	Otte dags tur langs øst siden af Loch Fyne
367	Mellemhuset	28 juli	28 juli	
	Depot med presenning lejr	28 juli	7 aug	Myg
361	Herjahytten	29 juli	29 juli	
405	Eskimonæs	7 august	7 august	
425-1	Sandodden	11 august	12 august	
628-1	Danmark Havn Station	16 august		Villaen, landgang til Mørkefjord
	Stormbugthytten [631]			Passeret
	Store Snenæs Hytten [632]			Passeret
	Lille Snenæs Hytten [637]			Passeret
	Hvalrosodden [639-1]			Passeret
641	**Mørkefjord Station**			

1940

Hytte	Sted	Ankomst	Afgang	Notater
639-1	**Hvalrosodde**		13 maj 22:00	Film 7.
641	Mørkefjord			
635	Vædderhytten, nordsiden af Hellefjords munding			
629	Port Arthur	14 maj 18:30	15 maj 7:30	
	[*Nørresundbyhytten, 617*]			Måske lå ruten forbi denne hytte.
613-2	Aalborghus, Gefion Havn, Gotfred Hansens Ø	15 maj 20:30	16 maj 7:30	Film 8.
	[*Kroken, 611*]			Passeret
	[*Hasseriishytten, 608*]			Passeret
607	Kap Peschel, (eller Strømsbukta) hytten.			Dove Bugts ende
	Adolph Jensens Land			
604	Paaskenæshytten	16 maj 22:30	17 maj	
	[*Olestua, 603*]			Passeret
	[*Sætherhytten, 602*]			Passeret
(601-2)	(Bessel Fjord)			
	[*Kaphytten og Mundingshytten, 537*]			Passeret
	[*Hundehuset og Sønderelv, 535*]			Passeret
	[*Haystackhytten, 533*]			Passeret
532-2	Mønstedhus, østsiden af Hochstetter Forland	19 maj		8 timers ophold.
	[*Ottostrand, 531*]			Passeret
	[*Kap Oswald Heer Hytten, 528*]			Passeret
519	Ailsahytten			
510	Hochstetter, mundingen af Ardencaple Fjord, nordsiden	20 maj	24 maj 6:00	

Hytte	Sted	Ankomst	Afgang	Notater
	[*Kap Bremen Hytten, 473*]			Passeret
	[*Bolettestua, 471*]			Passeret
	[*Sigurdsheim, 468*]			Passeret
(467)	Kap Maurer (Hytten), Kuhn Ø	24 maj 12:00		
	[*Holmeslet, 460-2*]			Passeret
	[*Sletta, 453-1*]			Passeret
(432)	Kuppelpasset, Wollaston Foreland, [*Kuppelpashytten*]			Kuppelpashytten først anlagt1946
425-1	Sandodden	27 maj 1:00	27 maj 20:00	Film 9
(416)	Kløften med Henningelv			Næsten ingen sne i bunden. Film 10. Henningelvhytten [416] ligger på vestsiden af Henningelv, Clavering Ø.
407	Elvsborg			45 min hvile.
(408)	Dødemandsbugten			Stationen Dødemandsbugten anlagt 1943
	[*Breivikhytterne, 404*]			Passeret
405	Eskimonæs, sydspidsen af Clavering Ø	28 maj 10:00	29 maj	
	[*Krogness, 403*]			Passeret
373	Villaen, nordligste hytte Loch Fyne	30 maj		Hudson Land og halvøen Hold-with-Hope
367	Mellemhuset, Loch Fyne			
349	Bunnhuset, Loch Fyne			Ventede på tågen at lette.
335	Myggbukta	3 juni	5 juni tidligt	40 km/36 timer fra Bundhuset.
327	Kap Bennett hytten, Kejser Franz Joseph fjorden	5 juni middag		Spiste og sov.
	Teltede to gange på skrueisen.			
319	Norske Kap Franklin hytte	8 juni sen aften	9 juni 8:30	
	Kap Franklin	9 juni 12:00		Film 11.
	[*Funkis, 316*]			Passeret
308	Kap Humboldt (norsk station)	10 juni 4:00	12 juni	
307	Orvindhytten, 1. Sofia Sund			
306	Stordalen, 2. Sofia Sund			
304	Arentz Hytte, 3. Sofia Sund	Aften	Morgen	Ella Ø kan ses.
241	Svedenborg og elv overfart			
235	Ella Ø dansk hytte	17 juni	18 juni	
	Kong Oscars fjorden			gennemkrydset af dybe revner.
	[*Nordborg hytterne, 231*]			Passeret
	Kongeborg			Krydsede over på østre bred; Film 12.
	Elv overfart			
	Teltede	18 juni	19 juni 1:30	Kongeborg hytten ikke fundet.
224-1	Kongeborgens sydlige pynt.			Hytte; taget er en gammel båd (måltid)
222	Holm Bugt Hytten	19 juni	20 juni	Beslået med pap.
	Faldt igennem isen, teltede.	20 juni 11:45		Isflage bro, krydsede over på venstre bred.
213	Elveide hytten	20 juni 17:00	21 juni	Regn.
208-2	Havna, norsk station			Film 13.
205	Jostein	26 juni	28 juni	Regn. Sidste hytte før Antarctic Havn
(201)	(Antarctic Havn)			Se senere
	[*Flatstranda, 114-1*]			Passeret
117	Villa, Kap Biot hytten	28 juni sent	30 juni	
110	Holstad, Flemming Inlet			Ødelagt af en bjørn
107	Cap Brown Huset		2 juli morgen	
104	Nathorst Fjord Bunn-huset	3 juli 01:00	4 juli 12:00	Film 14. Siste-Huset
	Nåede Carlsberg fjord (teltede 1. gang)	4 juli	5 juli	
	Carlsberg Fjord (teltede 2)	5 juli	6 juli 16:00	

Hytte	Sted	Ankomst	Afgang	Notater
	Carlsberg Fjord enden (teltede 3. gang)			Film 15.
	Byggede/brugte bærebøren		9 juli aften	
	Tilbage til Carlsberg Fjord (telt 3)	10 juli morgen	10 juli aften	
	Jameson Land teltede 1+ bærebøren	11 juli morgen	11 juli aften	
	Jameson Land teltede 2+ bærebøren	12 juli morgen	13 juli morgen	
	Ryders elv		14 juli 22:00	
	Teltede	15 juli 4:30	15 juli aften	
	Klitdalen	16 juli 0:00	16 juli 12:00	
	Hurry Inlet/fjord	16 juli		
	Grønlændernes telthytte/Hurry Inlet	17 juli	18 juli 0:00	
	Kap Hope	18 juli 16:00	18 juli 22:00	
	Scoresbysund	18 juli	2 august	
	Bunden af Scoresby Sund		c. 5 august	
201	Antarctic Havn	7 august	c. 7 august	Et par timers hvil
208-2	Havna norsk station, Mestersvig	8 august	18 august	Slut på 175 km i fuld fart på 3 dage.
	Ombord Vesle Kari: i Havna	18 august	18 august	Ombord skib herfra til Island
308	ved Humboldt	c. 19 august	c. 20 august	
335	ved Myggbukta	c. 20 august	c. 21 august	
405	ved Eskimonæs	c. 21 august	c. 22 august	
510	ved Hochstetter	c. 22 august	c. 23 august	
335	ved Myggbukta	24 august	24 august	
	i Isafjord, Island	27 august	27 august	
	i Reykjavik havn	28 august	2 september	
	Reykjavik by	2 september	c. 14 september	12 dages ophold i Island.
	Bilbao, nordlig Spanien	c. 28 september	c. 28 september	14 dages rejse med skib.
	Madrid	c. 29 september	c. 12 november	6 uger i Madrid.
	Tyskland gennemrejse	c. 12 november	c. 13 november	Med fly via Berlin.
	København	13 nov 1940		Hjem.